

ALEXANDRU DAVILA

Inv. 82.001.

VLAICU VODĂ

DRAMĂ IN 5 ACTE, IN VERSURI

EDIȚIA VI-a

79667

27660
09972

1578

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

BIbliOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂRI
BUCUREȘTI
COTA 23235

1956

1956

CC 236/06 - L

B.C.U. Bucuresti

C27660

AL. DAVILA

NOTIȚE BIOGRAFICE

Al. Davila e născut la 12 Februarie 1862. Tatăl său era generalul doctor C. Davila, iar mumă-sa, Ana, era născută Racoviță-Golescu, coboritoare directă, prin tată, din Vodă Mihail Racoviță, care a domnit 17 ani în țările românești.

Copilul, crescut de mamă-sa în evlavia neamului românesc, învață carte, mai întâi, la școala comunală din Golești, instalată într'un pavilion al curții boierilor oleșteni.

În timpul iernei, viitorul autor al lui „Vlaicu Vodă”, îmbrăcat mocănește, urma clasele Școlii luterane, unde mergea călare : astfel se născu în Davila gustul de sport, care niciodată nu l-a părăsit.

Dela 1871 la 1874, băiatul fu încredințat lui V. A. Ureche, care deschisese un institut român ; iar după acești patru ani, tânărul fu trimis la Paris, la Liceul St. Louis unde fu coleg cu Jacques Féraudy și cu Georges Feydeau.

Bacalaureat în litere în 1879, Al. Davila se împrieteni la Paris cu Take Ionescu, Morțun, Caligari, Xenopol, Filipescu. Citea cu nesaț pe vremea aceea „Letopisețile” lui M. Cogălniceanu.

În 1881 fu primit atașat la ministerul de externe din București ; în anul următor, în aceeași calitate, la Roma, și după alt an la Bruxelles.

În 1884, murind tatăl său, Davila părăsi cariera diplomatică și începu să colaboreze la „Epoca” și „L'Indépendance Roumaine”. Fu numit în urmă, inspector de poliție, apoi administrator al arondismentului Măcin.

Demisionar după un an, Davila se dădu, în sfârșit, literelor, pe care nu le părăsise niciodată, și studiului Istoriei românești, care îl pasiona. Iată de unde s'a înfiripat „Vlaicu-Vodă”. Străbunele case dela Golești ofereau sufletului său hărțuit liniștea de care avea nevoie duhul poetic.

În iarna 1901—2, „Vlaicu-Vodă” fu prezentat direcției teatrului Național și primit imediat ; iar la 12 Februarie 1902, fu jucat pentru prima oară ; autorul împlinea, în aceeași zi, 40 de ani.

Doi ani mai târziu, Davila compuse o pantomimă : „Domnița din vis”, jucată în grădina palatului Cotroceni, cu M. S. Regina Maria în rolul principal.

În 1905, Davila fusese chemat la direcția Teatrului Național, unde rămase până în 1908, când desărcinatul director formă faimoasa „Compania dramatică Davila”, prima încercare de acest soi u făcută în România. Compania se disolvă în 1911, când Davila fu chemat, a doua oară, la direcția teatrului, unde rămase până în 1913.

Din acest an Davila puse de gând să publice într'o bibliotecă populară capo-d'operile literaturii românești, dar evenimentele răsturnară pașnicul proiect; în 1914 izbucni războiul mondial, iar în 1915 Davila cădea victima unei încercări de asasinat.

Scăpat cu viață, rămânând infirm și aproape paralizat Davila duce un trai de înțelept; aceiași dragoste pentru literele și cultura veche românească din care a isvorit admirabilul „Vlaicu-Vodă” îl preocupă și-i luminează zilele.

(Din Programul Teatrului Național)

PRECUVINTARE

(la Ed. V)

O producție a închipuirii omenești nu trebuie zisă definitivă, cât mai e în viață autorul ei. Deci, nici acest al cincilea avatar al lui Vlaicu nu trebuie considerat ca fiind cel de pe urmă.

După numeroase îndreptări și prescurtări, acesta este însă, până una alta, textul pe care aș dori să-l întrebuițeze teatrele cari ar juca această piesă.

Experiența mea de douăzeci și șapte de ani mi-a dovedit că un spectacol nu trebuie, în zilele noastre, să depășească vreo trei ore, cu antracte cu tot.

Consecvent acestei păreri, am prescurtat piesa mea într'astfel încât să nu ocupe scena mai mult de vreo trei ore.

Nu m'am atins de caracterele personagiilor, ci numai de tiradele lor. Indreptările au avut de țință, unele versuri și tranziții.

Nu am suprimat, îndeosebi, nici un cuvânt vechiu pentrîcă aceste cuvinte sunt, cred eu, la locul lor.

Limba folosită de mine este aceea a poporului românesc, nu există în Vlaicu-Vodă cuvinte sau locuții cari să nu fie întrebuițate în vreun colțisor al României Mari.

Aprilie 1929.

A. DAVILA

M A M A

Care, mai presus de toate
Datina străbună proslăvind-o,
Ne-ai sădit în suflete credința
Intru reînvierea neamului.

ANA DAVILA născută RACoviȚĂ-GOLESCU
1835 — 1874

după un pastel făcut în 1861 de pictorul *Dessaln.*

Acest rod al învățământului tău
 îl închin
POMENIRII TALE

VLAICU VODĂ

DRAMĂ IN 5 ACTE, IN VERSURI

PERSONAGIILE

VLAICU VODĂ, Domnul țării	PĂRCĂLABUL, CURȚII.
RUMÂN GRUE, credinciosul lui.	SOLUL SĂRBESC.
MIRCEA BASARAB, nepotul Domnului.	MOȘ NEAGU.
COSTEA MUȘAT.	UN CĂUȘEL.
BANUL MIKED.	INTĂIUL BOIER.
SPĂTARUL DRAGOMIR.	AL DOILEA BOIER.
GROZA MOLDOVEANUL.	AL TREILEA BOIER.
PREA CUVIOSUL NICODIM.	INTĂIUL MOȘNEAN.
PALA ITALIANUL.	AL DOILEA MOȘNEAN.
BARONUL KALIANY.	UN BOIER BĂTRÂN.
VLAD DOBCEANUL.	CLARA DOAMNA, mama vi- tregă a lui Vodă și mama bună a Domniței Anca.
MANEA.	DOMNIȚA ANCA, fiica Doam- nei Clara, și soră, despre tată, cu Vodă.
ALDEA ALGIU.	SANDA.
ROMÂN HERESCU.	UN COPIIL DE CASĂ.
MURGU.	
BALDOVIN.	

Boieri, — Ostași — Moșneni, etc.

Acțiunea se petrece pe la 1370, la Curtea-de-Argeș.

Pe scena Teatrului Național din București s'a jucat mai întâi drama *Vlaicu-Vodă*. Prima reprezentație a fost dată în 12 Februarie 1902.

ARISTIDE DEMETRIAD IN ROLUL LUI VLAICU VODĂ

VLAICU VODĂ

ACTUL I

Teatrul reprezintă o poiană muntoasă și sălbatică de unde se vede valea Argeșului. La mijloc, spre fund, tulpina scorburoasă a unui vechi stejar trăsnit. La dreapta o stâncă mare concavă. Bușteni, buturugi, etc. E o seară luminoasă. Lumina lunii bate în mijloulul poienii.

SCENA I

PALA, MOȘ NEAGU

Scena rămâne câțva goală ; apoi apare, din stânga, Moș Neagu cătând cu luare aminte. El face semn în culsă de se arată și Pala. Ei înaintează în scenă și se asigură că sunt singuri.

MOȘ NEAGU

Am ajuns, jupâne Pala.

PALA

Drace ! locu-i fioros.

Ca de vrăji.

MOȘ NEAGU

Sau vrajbe. Iată și stejarul scorburos.

PALA

De minune.

Vlaicu Vodă

7660
BIBLIOTECA
Centrală
Universitară
București

MOȘ NEAGU

Dar, jupâne, ierte-mi-se o 'ntrebare :

Ce pândești aci?

PALA

Habar n'am.

MOȘ NEAGU

Ba nu, zău?

PALA

He! mi se pare

Că te joci de-a hămișliul ! ¹⁾

MOȘ NEAGU

Hămișliu, eu? N'am nici gând.

Ce să aflu dela tine ce nu știu de mult?

PALA

De când?

MOȘ NEAGU

De când casc la curte ochii. Decât să mă râzi, mai bine
Te-ai încrede și m'ai crede.

PALA

Ce să cred?

MOȘ NEAGU

Ce se' cuvine,

Vino... Ia privește 'n vale, despre târg.

1) Hămișliu însemnează șiret.

PALA

Ei? ce e?

MOȘ NEAGU

Vezi

Două umbre, așa strânse una de-alta, dă să crezi.
C'ar fi numai una?

PALA

Și apoi?

MOȘ NEAGU

Dar sunt două : e domnița
Anca și cu Mircea Domnul.

PALA

Ce spui?

MOȘ NEAGU

Amândoi din vița

Basarabilor.

PALA

Prea bine. Dar ce cată?

MOȘ NEAGU

Se iubesc.

PALA

Ce? nepotul cu mătușa?

MOȘ NEAGU

Ce e drept că se 'nrudesc

PALA

Și apoi?

MOȘ NEAGU

Păi... ei sunt ținta.

PALA

Care țintă?

MOȘ NEAGU

Vezi, jupâne,

Că ei vin încoa, chiar unde stai la pândă?

PALA, pricepând

Mă rumâne,

Or ești hămișliu ca vulpea, sau grozav ești de nătâng!
He! ce-i pasă Doamnei Clara că doi bieți copii se strâng,
Noaptea, 'n brațe!

MOȘ NEAGU, după gândire

Oh! atuncea, știu pe cine...

PALA

Zău? Pe cine?

MOȘ NEAGU, îngrijorat

Pe boieri...

PALA, nepăsător

O fi.

MOȘ NEAGU

Stăpâne, oh! atunci amar de tine!
 Pentru dânșii ești vrăjmașul, veneticul, un lătin;
 Că, deși de mult în țară, ai rămas ce ești: străin.
 Ești străin, jupâne Pala. Mii de patimi asmuțite
 Stau la pândă, te 'nconjoară; și boierii au cuțite
 Ceucid, deși sub haină tu porți zale de oțel,
 — Za subțire de Milano, împletită mărunțel, —
 Pază bună 'n așa vremuri pentru omul Doamnei Clara,
 Care, 'n ciuda Ohridimei, catolicizează țara.

PALA

Moșule, tu ții cu dânșii!

MOȘ NEAGU

Eu! Că doară nu-s român
 Sunt maghiar, ca Doamna Clara. Și-apoi, tu-mi ești
 bun stăpân.
 Dar îți zic: fă ochii 'n patru; de boeri să-ți fie teamă:
 E 'n primejdie iscoada când e taina mai de seamă:
 Am aflat și eu destule despre cei ce-aștepți aci.

PALA

Ce?

MOȘ NEAGU

He! multe! — Tu ești mândru că te vei învrednici
 Să spui, mâine, Clarei Doamnei ce-au făcut aci boierii;
 Mândră e și Clara Doamna, azi, — când frânele puterii

Par pe mâini a-i fi lăsate de nevrednicul Voivod ; —
 Mândră și papistășimea că se 'nfige prin norod ;
 Și e mândru Kaliany — ce-și închipuie, nerodul,
 Că el toate le 'nstrunează, sfatul, Doamna și Voivodul —.
 Toți-is mândri, toți-is falnici. Vodă singur e zmerit.
 Dar zmerenia-i e umbră ce de pizmă l-a ferit.
 El mereu în ea se-afundă și, cucernic, pururi tace ;
 Dar din umbră și tăcere Vodă face și desface.
 Ii ajunge — ca să țină toate'n mâna sa de fier —
 Să-l priceapă rumân Grue, — Grue, ce nu-i nici boier, —
 Ce cutreeră domnia și, pe-ascuns, crânduiește
 Ce, pe-ascuns, gândește Vodă și, pe-ascuns, îi poruncește.
 Și, de-s frâne și zăbale între voi, — voi toți —, și el,
 'I-a lui frâna ; iar, a voastră, doar zăbăua de oțel.
 — Astfel se rostesc bătrânii din adâncul cugetării ;
 Inșă voi nu le dați seamă și tociți răbdarea țării
 Și-a lui Vodă.

PALA

Taci, moșnege, Vlad, cucernicul Voivod,
 Este Domn fără domnie și Voivod fără norod.
 N'are oaste, n'are curte, abia streji, — o mângâiere
 Ca să-și dea măcar cu gândul c'are o umbră de putere. —
 Despărțit, prin Clara Doamna, de nebunii ce l-au pus
 Să se lupte cu crăimea și biserica de-apus,
 — Și, deși cu vitejie cucerise Făgărașul,
 Și, deși arsesse Alba, drept răsplată că vrăjmașul
 Ii prinsese robi suroră și cumnat, pe Strașimir,
 Totuși, — de când oropsit e Vel Spătarul Dragomir. —
 Vlaicu, ca 'ntr'un vis, pierdut-a judecata lui săracă ;
 Și, de-i Domn, e că se 'ndură Doamna, buna lui dădacă.
 El nu e nimic. Iar Grue — crede-mă, că bine știu —
 Il jălește ca pe-o babă văduvă de timpuriu ;

Și, de umblă prin domnie, asta numai ca să-i spună
De-i belșug sau sărăcie, or' de-i vremea rea sau bună.

MOȘ NEAGU

Fie ! Dar boierii mișcă ; s'ar putea să nu mai vrea
Să-i frământate sub călcâie, pururi, — o muiere rea
De-l târăști prin bătătură, vorba ceea, rupi zăblăul,
Inchisorile sunt pline și 'ntr'o zi...

PALA

Avem călăul !

Du-te-acum. Fii fără grijă : mi-am pus zaua de oțel.
Și-apoi scorbura e mare și m'oiu face mititel.

Moș Neagu îl ajută să intre în scorbura.

MOȘ NEAGU

Dumnezeu să te păzească.

PALA

Aud șoapte... Haide, du-te.

Moș Neagu iese repede prin dreapta. Pala ascultă puțin, apoi
Ce o fi ? Ura sau iubirea ?

Mai ascultă, cătând spre stânga.

E iubirea... trece iute.

Se ascunde în scorbura.

SCENA II

PALA ascuns, MIRCEA, ANCA, Imbrățișați, venind din stânga, urmați de SANDA.

ANCA

Prea ne depărtăm de curte, azi... Ce crâng întunecat.
Par'că nici un om pe-aceia de cu veacuri n'a călcat.
Un covor de mușchi se 'ntinde sub picioare. Simți? Ai crede?

Că tărâmul ăsta rece raza soarelui nu-l vede...
Mi-e răcoare.

MIRCEA

Stă-mi aproape, mai aproape, draga mea
Inima'mi să te'nfășoare cu iubirea ce e'n ea.

Cât de dulce mi-ești când tremuri și te strângi de mine,
când

Ți se mlădie de pieptu-mi trupușorul tău plăpând.
Anco, mâna ta mă arde, deși-i rece... De ce oare?
N'o lua, nu : ci pe buze, și, deschisă ca o floare,
Pune-mi-o ; tu, să mă farmeci cu parfumul ei, și, eu,
Cu'n sărut pe veci într'însa să-mi aștern tot dorul meu
Apoi, tu, să-l pui la sânu-ți inima să ți-o pătrunză.
Adă mâna, ad'o.

ANCA

Du-mă mai la lună.—Ce de frunză !

Insă nici o vietate. Uite, singură să fiu,

Mi se pare că, de frică, aș muri 'n așa pustiu.

Dar cu tine mi-e pustiul plin de farmec, nu mi-e teamă

De nimica și de nimeni...

MIRCEA

Adă mâna.

ANCA

Că te chiamă
 Mircea Basarab, că'n tine e mai cald și mai vioi,
 Decât în toți Basarabii, sângele ce curge 'n noi.

MIRCEA

Fie. Dar la ce mi-s bune sânge, neam, străbuni și nume?
 Nu. Iubirea ta mi-e totul, Anca mea, pe-această lume.
 Uite, astăzi chiar, boierii, cu moș Costea 'n capul lor,
 Vreau să țină, nu știu unde, o 'ntrunire, un sobor,
 Ca să facă, nu știu care, vitejie boierească.
 Meargă ei. La ce mi-e slava? Anca mea să mă iubească!
 Și de mi s'ar da domnia — dac'aceasta s'ar putea! —
 Eu m'aș lepăda de dânsa că să fiu cu Anca mea.

ANCA

Dacă s'ar putea? Ce vorbă?.. Dacă s'ar putea? Cum oare?
 Strămoșeasca noastră casă nu e casă domnitoare?

MIRCEA, nestăpânindu-și ciuda, lămurește

Eu, nepot mezin, domnia n'o s'o am... Dar am ce dai,
 Ce nu poate da coroana cu tot mândrul său alai,
 Am iubirea ta, iubirea! Adă mâna.

ANCA

Stai... îndată...
 Dar, în lipsă de domnie, poți ajunge ban...

MIRCEA

Adă mâna ta.

Vre-odată...

ANCA

Și banul e cât un Voivod.

MIRCEA

Nu știu.

Vino să ședem alături ca la sânu-mi să te ții.

ANCA, mergând spre un buștean, la dreapta.

Ba, nu este tot atâta, căci pe ban îl stăpânește
Vodă, pe când peste Vodă numai Dumnezeu domnește.

MIRCEA, așezându-se pe buștean, cu Anca.

Eu sunt dar cât e și Vodă de stăpân în tronul său,
Căci domnit îs doar de tine și te am de Dumnezeu.

ANCA

Oh ! prea mult !

MIRCEA

Nu, nu ! Sunt robul lăntuit de-a ta voință.
Bunul plac al tău în viață fi-va singura-mi credință.
Precum chipul tău icoana către care-oiu închina
Orice rugă pân' ce ceasul adormirii va suna.

ANCA

Mirele meu !

MIRCEA

Vai ! nu încă ! Nu, nu'ți sunt pe față mire !
Ce va zice Doamna Clara de gingașa-ne iubire ?
Când de mine pomeneste, spune că nu-s încă bun
Nici de cușma bărbătească, nici de numele străbun.

Și de ce? că fug de curte, că 'n ogoi mă joc de-a hoina
 Și că 'n loc de liturghie pui să mi se cânte doina.
 Ei! și-apoi? Dar în războaie, la Vidin, la Făgăraș,
 Când era mai cruntă lupta, fost-am coadă sau frunțaș?

ANCA

Ba erai în fruntea oastei. Flamura basarabească
 Tu, se zice, c'ai înfipt-o 'n Alba-Iulia crăiască.

MIRCEA

Da! Și unchiul meu, pe-atuncea, mă iubea, pe când acum
 E pornit asupra-mi... Anco, mă 'ndoesc de Vodă.

ANCA

Cum?

MIRCEA

Cine știe ce nădejde pune el pe alba-ți frunte?
 Pentru ce 'nfrățire nouă mâna ta i-ar fi o punte?
 Ce menire îți vor ție, inimă care iubești.
 Imbinările sucite ale râvnelor domnești?
 Dac'ar vrea să te mărite cu-altul!...

ANCA

Năluciri nebune.
 Și, de-altminteri, tu știi bine că nici când nu m'aș supune.

MIRCEA

Te-ai împotrivi?

ANCA

Oh! Mirceo, te 'ndoiști!

MIRCEA

Iertare-ți cer!

M'aș putea 'ndoi, vreodată, de luceafărul din cer!
De-adierile pădurii, de blândețea lunii line,
Și de soare, și de ziuă, și de noapte... nu de tine!
Adă mâna ta.

Anca i-o dă, el o sărută lung. O tăcere.

ANCA

Ascultă. Frate-meu, oricum, e bun.
El nu vrea nefericirea soră-si. Ce zici? să-i spun.
Tot. Da?

MIRCEA, cu obrazul în mâna ei.

Da.

ANCA

O să priceapă că nu-i vorba de-o iubire
Trecătoare, ci adâncă. Că nu 'ncepe împotrivire.
Da?

MIRCEA, ca mai sus.

Da.

ANCA

La 'nceput va zice nu; dar îl voiu desmierda
Dulce, dulce, de va zice mai la urmă și el da.
Da?

MIRCEA, aidoma.

Da.

ANCA

Și la urma urmei vei vedea că și coroana
Poate da iubirea, dânsa care'ți va fi dat pe Ana.
Da?

MIRCEA, tot așa.

Da.

ANCA

Mirceo, dar mai spune câte-o vorbă.

MIRCEA,

Cum să spun?

Mi-ai pus mâna peste gură ca să tac... și mă supun.

ANCA

Dragul meu!

Se aruncă la sânul lui. Amândoi rămân îmbrățișați, ca în extaz.

Scena III

ACEIAȘI, SANDA, care dela începutul scenei ține laturile și acum vine repede din stânga.

SANDA

Se-aude zgomot... Vine lumea dinspre vale

ANCA, tresărind.

Doamne, ce să fie.

MIRCEA, oprind-o.

Nimeni. Oameni care-și văd de cale.

Stai la sânul meu.

ANCA

Dar dacă vin aci?

MIRCEA

Eh ! ca și noi.
Se iubesc și trag la codru, cum făcurăm amândoi.
Vino.

SANDA

Ba nu, doamne Mirceo. Cei de vin au alte gânduri
Toți bărbați cu arme lucii. M'am uitat, cum rânduri,
rânduri
Au ieșit din târg prin toate părțile, ca pe furiș ;
Apoi o luară 'ncoace ca să intre 'n tufăriș.
Sunt aproape acum.

In timpul acesta Mircea s'a sculat de pe buștean, ținând pe
Anca, s'a încredințat că spada îi e alături, și a ascultat.

ANCA

Mi-e frică !..

MIRCEA, zâmbind.

Cum ? ți-e frică lângă mine ?

ANCA, asemenea

Iartă-mă.

SANDA, arătând la fund spre dreapta
Pe-aici desişul e cât de stufos.

MIRCEA

Prea bine.

Să ne-adăpostim într'însul.

Către Anca

Ca 'ntr'un cuib ne-om pituli
Și-ast'amantă largă tainic pe-amândoi ne va 'nveli,
Și nimic nu vom mai spune ? Nu ?

ANCA

Nu.

MIRCEA

Și puțin mai tare
De te-oiu strânge, nu vei zice nu?

ANCA

Nu.

MIRCEA

Dar o sărutare...

Anca face semn, cu un zâmbet, că ba da. Dispar printre stânci,
pe unde a ieșit Sanda.

PALA

Scoate binișor trupul din scorbură și se încredințează
că e singur.

Uf! mi-ajunge! (Se aud pași).

Vin boierii... voi u avea ce asculta.

El reintră în scorbură. Incep a sosi, câte trei-patru, din dreapta și din stânga, boeri, hotnogi, căușei, moșneni, ostași de tot soiul, cari se recunosc, își dau mâna și formează grupuri în planul al doilea. În întâiul plan se înaintează apoi, din dreapta, Nicodim cu Groza, iar din stânga, Costea Mușat cu Vlad, etc.

SCENA IV

PALA, ascuns, GROZA MOLDOVEANUL, COSTEA MUȘAT,
IGUMENUL, NICODIM, VLAD DOBCEANUL, MANEA
BALDOVIN, ROMÂN HERĂSCU, ALDEA ALGIU, MURGU
CĂUȘELUL, boeri, hotnogi, moșneni, ostași, etc.

COSTEA MUȘAT

Bun venit, boieri și oameni.

Către Nicodim

Mă închin, sfinția ta.

Dar cu noi nu văd pe Domnul Mircea.

GROZA

N'avusesem vreme

Să-i spun locul întâlnirii, și când trimisei să-l cheme,
Adineaurea, plecase. Dar ne-ajunge, la un sfat.

Să vii tu, jupâne Costeo, capul neamului Mușat.

Aprobare din partea tuturoră.

COSTEA, către Groza.

Mulțumesc, jupâne Grozo, (către ceilalți). Voiu căta dar a
vă spune

Pentru ce norodul vostru potrivit-am să se adune
Azi, aci, și 'n taină. — Gândul, cerul ni-l va cerceta,
Căci cu noi e, Nicodime, sfânt igumen, rasa ta.
Mai întâi, blagoslovește.

Toți se închină sub blagoslovirea lui Nicodim, apoi Costea
urmează, către Groza.

De-acum, spune, Grozo frate.

GROZA, după o tăcere.

Suferințele Moldovei ce să vi le mai arate
Glasul nostru! Lațcu Vodă, un mișel, un renegat,
Către Ludovic și către Papa Urban s'a legat
Să se 'nchine lor, crăimei cu domnia și norodul,
Iar papimei cu credința. Dar boierii și sinodul,
Credincioși în legea sfântă și 'n Ohrida *) 'mpărtășiți,
Răsvrătindu-se, vai! fură biruiți, măcelăriți.
— Doamne, Dumnezeuul nostru câte suflete curate
Către tine-atunci sburat-au de pe ruguri!

1. Oraș din Sudul Serbiei, pe marginea lacului Ohrida. În
veacul XIV era reședința patriarhului ortodox și, prin urmare,
centrul religiei ortodoxe.

COSTEA, strângându-i mâna.

Grozo frate.

GROZA

Eu scăpai. Pribeag prin lume, fără pâine, fără rost,
 La căminurile voastre am aflat un adăpost.
 Pentru țara mea, Moldova, pentru legea creștinească,
 Mi-ați întins, cu'n ea frăția, mâna voastră românească.
 Dar și-aci, la obârșia neamului, ca și la noi,
 Și-a lătit papistășimea necuratul ei puhoi.
 Vlaicu Vodă, care 'n vremuri, harnic, priceput, cucernic.
 Către datina străbună, către Domnu-a-tot-puternic,
 A oblăduit moșia pentru slava ei și-a lui,
 Azi, e robul Doamnei Clara, prin urmare-al Craiului.
 Ea domnește; și printr'însa 'n țara voastră românească,
 Au ajuns, de-o parte, Craiul, de-alta, Papa, să domnească.

COSTEA

Da, așa e, da : la toamnă, patru ani s'or împlini
 De când Vlad voivodul nostru, a 'ncetat a mai domni...
 Ah ! nu pot uita ce iute s'a 'nvârtit a soartei roată :
 Vodă Vlad ducea războiul 'n Transilvania sculată ;
 Pretutindenii era țara curățată de vrăjmaș ;
 Hațegu'i ținea spătarul, Vlad era la Făgăraș,
 Iar Voivodul Nicolae, frate-său, cu o mică oaste,
 Urmărea pe Mikloș hertzeg în Ardeal cu spada'n coaste...
 Ce s'a petrecut atuncea nu se știe.

VLAD

Ba știu eu :

O trădare.

TOȚI

Da, așa e.

COSTEA, către Vlad,

E 'ndrăznet, cuvântul tău!
Căci trădarea n'a fost, chipu, prin nimica dovedită...

VLAD

Oh! nedovedită încă poate-o fi, dar e vădită:
Doamna Clara, prin poruncă grabnică, chemă 'napoi
Toate cetele-aproape-ce'n Ardeal erau cu noi;
Și, cum starea oștii noastre o știa, fără 'ndoială,
Mikloș, chiar în acea noapte, peste noi dădu năvală.
Tabăra ne fu cuprinsă și voivodul omorît!
Doamna, cum află, crăimii se 'nchină numaidecât!
Și, ca Vodă să nu poată pacea să nu i-o 'ntărească,
Se grăbi s'așeze 'n Argeș sol și oaste ungurească.

TOȚI

Da, așa e.

VLAD

Toate-acestea, mi se pare, se numesc
O trădare.

NICODIM

Da, trădare. Însă eu învinuiesc
De trădare și pe Vodă, nu numai pe Doamna Clara,
Căci cu voia lui trădarea de trei ani închină țara.
Mașterea e vinovată că crăimei ne-a 'nchinat;
Îngăduitorul Vodă, însă, e mai vinovat:
Prin tăcerea-i, ne 'njosește.

ALDEA

Și, când plânge biata țară,
El se zice că, cu Grue, *strânge, 'n cula'i, o comoară.*

BALDOVIN

Iar noi suntem prada Doamnei.

VLAD

Casele ne sunt pustii
Și boierii dreți la cuget umplu beciuri și chilii...

MURGU, întrerupând

Pe când solul Kaliany, îmbrăcat cu-a sa solie,
Până 'n sfatul țării poartă ungeoisca-i fudulie.

VLAD

Ah! ne-ajunge!

TOȚI

Da, ne-ajunge!

NICODIM

Trebue cu toții-aci
Să jurăm în roiul țării trântorii a-i nimici.
Mai întâi, pe Vodă Vlaicu să-l dăm jos.

COSTEA

Oh! nu, părinte!
A ne răscula cu arme, chiar și pentru cele sfinte,
Ar fi să lovim domnia, ar fi mâna să ne-o dăm
Cu vrășmașul din afară; și, cu dânsul, să surpăm
Tot un lucru sfânt, coroana, scaunul, altarul țării,
Cula 'n care stă de veghe sufletul neatârării.

Pas lui Vodă ! Nu pot crede că un om așa vânjos
 Să se schimbe așa de iute și să cadă așa de jos !
 Nu se poate : se prefacă. Tace, rabdă, dar pândeste
 Și așteaptă cu credință ceasul tainic ce sosește.
 Ca să-și numere părtașii, Vlad, adânc și nepătruns,
 Vrea să vadă cine-i prinde gândul, pentru toți ascuns !
 Iacă ce zărește 'n Vodă judecata mea.

NICODIM

Oh ! mic

Mi se pare că te 'nșală vechia ta prietenie
 Pentru dânsul. Dar, să zicem. — Ce rămâne de făcut ?

GROZA

Lucrul e ușor : pe față, noi să'i facem cunoscut
 C'ați îmbrățișat cu toții cererea Moldovei mele ;
 Pentru datină și lege că trăim ; și, pentru ele,
 Că vom ști, la trebuință, ridica, și voi și noi,
 Steag de răzvrătire 'n țară și, 'n afară, de război.
 Pricepându-vă pornirea, Vodă Vlad o să 'nțeleagă,
 Că 'ntre voi și Doamna Clara, ceasul a sosit s'aleagă :
 Sau avem aceleași râvne, și vom fi părtașii lui,
 Ori de nu, el e vrășmașul datinii și-al neamului.

NICODIM

Dacă Vlad e cum l-arată cele spuse-aci de tine,
 Grozo, cererea Moldovei o va 'ntâmpina cu bine.

GROZA

Da, sunt sigur. Și fiindcă cugetul ne e curat,
 Că e ceasul ca să rupem taina ce ne-a 'nfășurat,
 Că voim ca steagul nostru sfânt să fâlfâie la soare,
 Că 'nsfârșit, e timp ca râvna paloșul să ne-o măsoare
 Să jurăm aci credință, boieri, căpitani, norod,
 Celui ce-am ales Moldovei și oștirilor voivod.

COSTEA

Un flăcău iubit de Vodă și, 'n moșie, cu renume :
Domnul Mircea.

VOCI

Domnul Mircea?

VLAD

Mircea?

NICODIM

Mircea?

COSTEA

El anume.

O scurtă tăcere.

ALDEA

E viteaz.

MANEA

E blând.

CĂUȘELUL

E darnic.

MURGUL

E frumos.

VLAD

E drept.

INTĂIUL MOȘNEAN

E bun

Cu rumâni.

RUMÂN HERESCU

Nu se face apă sângele străbun.

BALDOVIN

E deștept.

VLAD

E suflet mare care zilnic se mărește.

AL DOILEA MOȘNEAN

Salcia de ani se surpă, iar stejarul se 'ntărește.

GROZA

Să jurăm lui Mircea Vodă ascultare.

TOȚI

O jurăm !

Ura ! Ura !

COSTEA, după ce 'i-a potolit cu gestul

Dragi prieteni, noi, de-acum, să ne'nturnăm
 In oraș. Umblați cu grijă ; nu purcedeți în grămadă ;
 Căutați pe cât se poate, nimenea să nu vă vadă !..

VLAD, intrerupând.

Fii pe pace.

COSTEA, către Nicodim.

Sfinte preot, dă-ne alduirea ta.
Toți se descoperă și se închină.

NICODIM, după ce îi binecuvintează.

Domnul e cu voi!

COSTEA, către cei din scenă.

Să mergem.

Ei încep a ieși prin diferite părți, grupuri, grupuri. Groza
mai la urmă, iese, după Costea și Nicodim, prin stânga. Manea și
Vlad ies, prin dreapta, armați și precedați de alții.

MANEA, către Vlad, ieșind la dreapta.

Vere, cine se-aștepta
Ieri, când Mircea bătea hoina și gonea cu noi ogoiul,
C'astă seară va fi Vodă?

VLAD, ieșind.

Așa, vere.

MURGU, către Groza, ieșind, la stânga.

Are matcă.

De-acum roiul

GROZA, ieșind

Și din matcă am ieșit.

Scena se golește cu încetul. O tăcere. De-odată, un
câșel trecând pe lângă stejarul trăsniț, zărește pe Pala,
ascuns în scorbură.

CĂUȘELUL, zărind pe Pala,

Ho!.. Cine-i?.. Stai.

VOCI

Ce e? Cum?

CĂUŞELUL, apucând pe Pala.

Ieşi din tulpină, diavole, c'aci te tai!

Se luptă cu Pala, care vrea să fugă. Alții îi vin în ajutor.

GROZA, înturnându-se repede.

Ce-i acolo?

CĂUŞELUL, din fund.

Un om care se-ascundea într'o tulpină

Scorburoasă.

GROZA

O iscoadă!

CĂUŞELUL,

Chiar.

Scena s'a umplut repede din nou. În fund, mai mulți oameni au scos pe Pala din scorbura și-l înconjoară.

COSTEA

Scoateți-l la lumină.

Cei din fund se urnesc, târind în scenă pe Pala care se sbuciumă.

INTĂIUL, MOȘNEAN, din acel grup.

Ține-l bine!

CĂUŞELUL, ținând pe Pala de coate.

Stai cu minte, drace, că te...

AL DOILEA MOȘNEAN

Dosul !

Să nu dea

CĂUȘELUL, îngenunchind pe Pala sub lună.

Aș !

Toți se apropie să-l privească.

GROZA

E Pala !

COSTEA

Pala ? Doamna Clara ne pândează !

NICODIM

Da.

VLAD

Suntem trădați !

GROZA

Se poate. Să vedem. Pala, răspunde :
Ai venit aci trimis de Doamna Clara ?

PALA, îngenunchiat.

Da.

GROZA

Știa locul de 'ntrunire ?

De unde

PALA

Nu mi-a spus.

GROZA

Ah ! spune drept

E primejdie de morate dacă minți !

PALA

Nu mint.

GROZA

Aștept.

PALA

Mi-a zis să m'ascund aicea, într'acel stejar anume;
Și s'ascult.

GROZA

Și-apoi ? Urmează.

PALA

C'o să vină multă lume.

GROZA

Cine ?

PALA

N'a spus.

GROZA

Minți !

PALA

N'a spus-o ! mă jur !..

GROZA

Fie. Dar știa

PALA

Nu știa ! mă jur pe mama !

GROZA, îmbucurat de răspuns, dar insistând.

Nu?.. Nu!..

PALA

Nici nu 'nchipuia.

GROZA

Bine!

La semnul lui Groza, boierii se trag la stânga și formează un grup. Ei se chibzuiesc. Toți îl aprobă, afară de Costea Mușat, care se infioară. În timpul acesta, ceilalți formează alt grup, mai la dreapta, cu Pala în mijlocul lor. O tăcere.

PALA, către căușelul care-l ține.

Lasă-mă... de ce mă strângi așa?.. mă doare mâna.

INTĂIUL MOȘNEAN

E iscoada unguroaicei, măre!

AL DOILEA MOȘNEAN

Ne pâdea bătrâna.

CĂUȘELUL,

Bine că ne căzu 'n ghiare.

INTĂIUL MOȘNEAN

De noi bine, de el rău.

Că ne știa taina.

AL DOILEA MOȘNEAN

Cine știe multe...

INTÂIUL MOȘNEAN

Așa zău!

GROZA, îniantând în mijloc.

Ascultați-mă cu toții, căci primejdia e mare
 Și ne-atinge de-opotrivă. De-opotrivă, prin urmare,
 Se cuvine să ne lege sfatul ce vom ține-aci,
Am jurat vrăjmașii legii nemilos a-i nimici;
Am jurat pe Vodă Mircea la Suceava că-l vom duce;
Am jurat c'aceste brațe ridica-vor sfânta cruce,
 — Sfântul prapure-al Ohridei dușmănit de papistași,—
 Și că blânda-i umbră fi-va umbra morții pe vrăjmași.
 Ah! cumplite sunt acestea!.. Sângeros e jurământul
 Ce dă toate biruinței; biruitului, mormântul!
 Zis fu însă... Vorba noastră vântul n'apucă s'o ia...
 Și dușmanul cel mai crâncen, Doamna, calea ne-o tăia!
 Dar iscoada-i, de-astădată, însuși cerul ne-a predat-o,
 Taina noastră, pân'acum, Doamna Clara n'a aflat-o,
 — Chiar aci v'o spuse însuși acest om nesocotit —
 Măine însă, chiar de mâine...

PALA, aparte.

Singur eu m'am osândit!

GROZA

Spuneți voi, de-acum, ce soartă va avea dușmanul nostru.

VOCI

Moartea! Moartea!

PALA

Doamne sfinte!

COSTEA

Nu ! pe Dumnezeul nostru,
 Buni prieteni, nu-l ucideți. E o vină, vă zic eu,
 Și o vină în cântarul veșniciei trage greu.
 Nu se cade ca 'n menirea ce croit-o ne-am senină,
 Să ne fie spada roasă de-a păcatului rugină.
 Piază rea e ca războiul drept și sfânt, ce l-am jurat,
 Să-l începem cu vărsarea sângelui nevinovat.
 Ascultați-mă pe mine, bătrânețea mea pătrunde
 Viitorul...

GROZA

Dar el, mâine...

COSTEA

Să-l închidem...

VLAD

Ce fel? Unde?

COSTEA

In vre-o temniță, departe.

GROZA

Mai departe e 'n pământ.

NICODIM

Pentru taine, cea mai bună temniță, e un mormânt.

COSTEA

Nu-l ucideți !..

VLAD

Pe noi, mâine, ne cruța-vor papistașii?

COSTEA

Un copil !..

GROZA

El e vrăjmașul ; nu se caută vrăjmașii
După vârstă.

COSTEA

Vai ! de milă !..

VOCI

Moarte ! Moarte !

COSTEA

Inimi crunte
Pata sângelui acesta să nu cadă pe-a mea frunte !

GROZA ȘI VOCI

Moarte ! Moarte !

Mai mulți se năpustesc, împreună cu Groza, spre grupul
lui Pala și scot pumnalele. Costea, înconjurat de Nicodim și
de câțiva boieri, stau la stânga.

PALA, sfâșietor.

Stați ! O vorbă ! numai una !

Năvălitorii se opresc, în îndoială. Pala târându-se pe genunchi.

Voi, bărbați
Nu se poate să ucideți un copil ! Nu vă 'ndurați,
Nu-i așa ? Voi doar la luptă scoateți paloșul !..

Căușelul ridică brațul. Pala îi îmbrățișează genunchii.

Stai !

GROZA, pășind.

Haide

PALA, îmbrățișând genunchii lui Groza.

Nu lovi ! Să fac o cruce mai întâi... O Doamne ! Vai de Mine ! Ce să zic...

Groza, face un gest. Pala, zvârcolindu-se, se întoarce în jurul lui Groza.

Nu încă ! Nu, nu ! E păcat să mor...
Sunt un biet copil ! Oh ! milă ! milă !

Și Groza și toți privitorii par înduioșați și-și întorc fețele.

GROZA, hotărându-se, se întoarce spre Pala.

Haide !

Dar Pala, care îl observă, sare deodată în picioare, îl îmbrâncește și aleargă spre dreapta, scoțând spada și sperghia.

PALA, sărind în picioare.

Ajutor !

Ajutor !

GROZA, îmbrâncit.

Oh !.. Ah ! năpârcă !

VLAD

Taie-i drumul !

CĂUȘELUL

Sai la spate !

ALDEA

Nu lăsa !

Toți se reped, cu paloșele în mână. Pala neavând pe unde să iasă, se sprijinește de o stâncă mare și dă față cu agresorii, cari îl atacă viu. Luptă.

COSTEA, din stânga.

Oh! Ce rușine!..

GROZA, din dreapta.

Dă-i!

VLAD, tot în dreapta.

Lovește!

BALDOVIN, tot în dreapta.

Cum se bate!

CĂUȘELUL, tot în dreapta.

Zău, e dracul!

COSTEA, în stânga.

...Zece oameni pe-un copil!

GROZA, atacând.

Dar e vrăjit,

Ori că poartă zale!

CĂUȘELUL, căutând să lovească.

Fierul, când am dat, a scârțâit.

E un scurt răgaz; agresorii pândesc.

PALA, strigă.

Doamne Mirceo! Doamne Mirceo!.. ajutor!

GROZA, în dreapta.

Ce-a zis, pe cine

Chiamă? Mircea?..

Toți se opresc, mirați.

PALA, din răspuțeri.

Doamne Mirceo !..

VOCEA LUI MIRCEA, de la dreapta, apropiindu-se.

Nu te lăsa ! Țin'te bine !

Vimiți agresorii lui Pala stau locului. Mircea apare în dosul stăcii, cu spada în mână. Agresorii fug în spre grupul din stânga.

SCENA V

ACEIAȘI, MIRCEA.

MIRCEA

Ah ! tâlharilor !

COSTEA

E Mircea !

CĂUȘELUL

Domnul Mircea !

Toți se dau înapoi, adăpostindu-se în umbră.

MIRCEA, pășind sub lună

Da, sunt eu.

Mircea Basarab !.. V'ajunge ?

PALA, căzând în genunchi lui Mircea și sărutându-i mâna.

Doamne !

COSTEA, aparte.

Bun e Dumnezeu !

MIRCEA, către Pala.

Ești rănit?

PALA

Nu, nu... dar moartea, ce-a trecut, așa d'aproape
Mi-a lăsat un frig în suflet și o ceață pe pleoape.

MIRCEA

Biet copil!.. Dar nu te teme, sunt cu tine.

Către ceilalți, care se ascund de el.

Ah! tâlhari!

Ucigași prea mici la suflet pentru drumurile mari!
Hai! Scoteti-vă cuțitul, sprijiniți-vă din umăr,
Năpustiți-vă!.. Ce dracu, suntem numai doi la număr.

COSTEA, pășind la lumină.

Fii slăvit, voievoade Mirceo, care te-ai înduplecat
Să ferești ai tăi prieteni d'o rușine și'un păcat.

MIRCEA

Nu mă 'ușel? această voce?.. Nu se poate, amăgire!
El, Mușat, cu ucigașii de copii... e peste fire...

Înaintează și-l privește de aproape.

Tu, cu-acești tâlhari?

Îl privește cu deamănuntul, și-l recunoaște.

O Doamne! Dar ce văd nu pot să cred!
Cum? Drăgan, Algiu, vărul Vlad, (nepotul lui Miked),
Tu, părinte Nicodime, sfânt igumen al Voditei,

Baldovin, Român Herescu, Manea, Murgu, floarea vieței
Boerești?... Dar ce 'nsemnează !

Vede pe Groza, și pricepe ce lume e aci.

Groza... tu !..

GROZA

Măria ta

Știi că 'n întrunirea aceasta noi aveam a cerceta,
Cum să nimicim vrăjmașii ce robesc, într'o urzeală.
Țara mea și țara voastră. Deci, aci, fără sfială
Desvelitu-ne-am tot gândul; când, deodată, la sfârșit,
Am găsit într'o tulpină p'acest Pala pitulit.
De iscoada Doamnei Clara taina ne era știută;
Măine, o afla și dânsa... Ce să fac? Văzui pierdută
Cauza Moldovei mele, și, deapururi nimic
Scopul falnic pentru care fără tihnă am muncit.
Atunci eu, — eu singur însă fără altă chibzuire;
Neținând de nimeni seamă, luând orice 'nvinuire
P'al meu suflet, — judecat-am de prielnic un omor
Ce era spre mântuirea unei țări și-unui popor.

MIRCEA

Ah ! jupâne, e prea multă ură 'n dorul tău de țară,
Dacă și nevinovatul e să poarte-a ei povară.
Fii mai milostiv ! — Prieteni, de mă credeți, vom uita
D'opotrivă orice vină și necaz.

COSTEA, închinându-se.

Măria ta...

MIRCEA, intrerupându-l.

Ce? mai auzii această 'ntitulare. Către cine
O rostiiți?

COSTEA

Către Măria ta.

MIRCEA

Cum asta, către mine?

COSTEA

Te-am ales aci cu toții ca 'n războinicul izod
Spre Moldova, ci și nouă, Doamne, să ne fii Voivod.

MIRCEA

Eu!

COSTEA

Și toți aci cu mine, Vodă Mirceo, ți se închină.

MIRCEA

Eu, Voivod! Voivodul vostru!..

COSTEA

Da.

GROZA

Pe fruntea ta senină

Mândră stemă a Moldovei sus și falnic va luci.

MIRCEA, aparte.

O coroană!.. Mie!..

GROZA

Suntem toți ai tăi, și toți, aci.
Am jurat că te vom duce p'aste brațe la domnie.

MIRCEA, aparte.

Domn !

GROZA

...ca neamul să ni-l aperi de-a papimei dușmănie.

MIRCEA, aparte.

Ah ! la ce 'ncercări grozave, Doamne, pui tu robii tăi !..
 Sau să pierd iubirea Anchii—ca dușman al mamei ei, —
 Anca ! Anca !.. Oh ! domnia... slava țărilor române !
 Fica ei !..

COSTEA

Stai la 'ndoială, Doamne?

MIRCEA

Oh ! ce cereți voi.

NICODIM

Cerem să slujești credința, stăpânindu-ne pe noi.

MIRCEA, aparte.

Domn !

GROZA

Isprava e ușoară, căci Moldova se frământă
Dela Argeș la Suceava răsuna-va vorba sfântă
 Ca un trăsnet ! Intr'o clipă, de poporul răsculat,
 Săvârși-se-va războiul, fără luptă... la palat.

MIRCEA, aparte.

Anca mea !

GROZA

Dar acea vorbă 'naripată și grozavă
 — Ce-ar redeștepta iubirea de moșie și de slavă,
 Dormitând pe fund de inimi, cari zac sub jugul greu
 Ce alt glas o poate spune, ce alt glas decât al tău?

MIRCEA, aparte.

Domn ! Eu, Domn !

COSTEA

Primește !

GROZA

Doamne !..

MIRCEA

Ah ! isprava e prea mare
 Pentru-un suflet așa tânăr, ce pe lume-abia răsare
 Și d'acum, abia, paharul vieții a început să-l bea...
 Nu... Moldova-i prea departe... Nu mă las de țara mea.

GROZA

Oh !..

NICODIM

Dar cauza Moldovei e chiar cauza credinței !
 Când, acolo, păgânimea toarnă 'n sufletul ființei
 Duhul rău ce ofilește și răzbește un popor
 Mai cumplit ca ciurma neagră și războiul arzător,
 Tot creștinul va s'alerge s'o lovească, s'o stârpească.
 Știi tu cum întinde Papa peste vița omenească

Legea lui? Azi, într'o țară, vin călugări minoriți,
 Cari trec, cerșind o pâine, blânzi, cucernici și zmeriți;
 Dar, ca mâine, sosesc alții, cari cumpără o șură:
 Trece-o lună, trece două, și ce-auzi? c'o prefăcură
 Intr'un schit de lemn, cu clopot, strane, tâmplă și altar,
 Iar, de trece-un an, răsare, cu șanț mare la hotar,
 De sub șura de nuiele, o statornică clădire;
 Un castel de zid de piatră sub obraz de mânăstire,
 Spadă lată sub o rasă, coif de fier sub un potcap,
 Cum e Roma, cum e Papa, cu întreita-i mitră 'n cap.
 Moștenirea lui Sân-Petru el întreagă-a moștenit-o:
 Cheia raiului cu-o mână, cu-alta spada i-a primit-o,
 Și, d'atunci, domnia lumii o cuprinde an cu an;
 El e patriarh și rege, e duhovnic și oștean:
 Ca duhovnic, prea cucernic, el doar suflete culege;
 Dar, când a cules destule, Papa se preschimbă 'n Rege
 Blând și milostiv s'arată, — d'așa rău nu te păzești —
 Și 'ntr'o bună dimineață, ca 'n Moldova, te trezești
 C'un pristav citind prostimii ce-l ascultă cu de-a-sila:
 „Io Ladislas sin Bogdan, Voivod și Domn cu mila
 „Lui Dumnezeu, de duhul de sus povățuit,
 „Voind ca tot norodul să fie mântuit,
 „Ii poruncesc să facă ca mine pocăintă
 „Și 'ntreg să 'mbrățișeze catolica credință”.

GROZA

Vai! așa e!

MIRCEA, aparte.

Câtă slavă!

GROZA.

Și vrăjmașul ce pe noi
 Ne răzbește astăzi, mâine, mâine va lovi și 'n voi.

O tăcere. Toți așteaptă răspunsul lui Mircea, cufundat pe gânduri

COSTEA, aparte.

Ce fel ! I se dă domnia și rămâne la 'ndoială ?

NICODIM

Doamne Mirceo !

MIRCEA, tresare. — Dureros.

Ah ! prieteni !

COSTEA

...Ce ? Un viitor de fală
Ți se pune dinainte, ți s'așterne drum măreț
Către scaun și coroană...

MIRCEA, izbucnind.

Pe ce preț ! Oh ! pe ce preț !

COSTEA

Cum ?

Toți se privesc uimiți, o tăcere.

COSTEA, pășind spre el.

Nevrednic ești de slavă : slava nu se prețuește.

MIRCEA, aparte.

Oh !

TOȚI

Nu ! Așa e !

COSTEA

Vino, Grozo!

GROZA, aparte

Vai! ursita nu volesti!

Boierii, plini de mânie, ies cu încetul după Costea, aruncând priviri disprețuitoare lui Mircea, care rămâne singur, ca un stâlp, în mijlocul scenei, cu Pala la picioarele lui.

MIRCEA, se uită în jurul său, se vede singur.

Ce!... S'au dus? Oh!

GROZA, care a rămas mai la urmă, se întoarce deodată.

Doamne Mirceo, spune-mi mie, cel puțin,
Pentru ce?... De sunt cuvinte bune care te rețin,
Spune-le.

MIRCEA, în prada luptei

Nu pot!...

GROZA

O vorbă.

MIRCEA

Nu!... Nu pot!

GROZA

Nu poți?... Ei bine...

Zice-voiu și eu ca Costea...

MIRCEA aparte.

Vai.

GROZA

Ne-am pus nădejdea 'n tine
Dar ne-am înșelat : or'cine nu-i făcut pentru-a domni.

MIRCEA

Grozo !

GROZA

Ceasul care trece nici când nu va mai veni.

MIRCEA

Doamne, n'asculta !

GROZA iese repede după ceilalți. Mircea, singur, izbucnește.

Oh ! oh ! oh ! Viziune de mărire
Ce mai poate fi pe lume dacă tu disperi !

PALA, arătând pe Anca, care se ivește în dreapta.

Iubire !

Anca se aruncă în brațele lui Mircea, care o desmiardă mașinal,
cu sufletul alurea. Cortina cade.

ACTUL AL DOILEA

O poiată în curte. În fund, în stânga, ușa mare, dând în afară, pe o prispă largă cu parapet de piatră sculptată străveziu. La dreapta, tot în fund, un larg pridvor boltit și susținut de coloane sculptate, prin cari se văd clopotnițele bisericii domnești și târgul. La stânga și la dreapta uși, dând în apartamentele Domnului și ale Doamnei. În scenă, două jețuri mari și bogate, așezate la dreapta și la stânga. Pe pereți, panoplii de arme; pe lespezi covoare.

SCENA I

VODĂ, BANUL MIKED, GRUE

Vodă șade pe jețul din stânga, Banul Miked, în picioare în mijlocul scenii. Lângă ușa din stânga, Grue.

VODĂ

Da, da! te 'nțeleg, Mikede. Vis măreț e să domnească Basarabii peste 'ntregul neam de limbă românească!

Vis măreț!.. Ah! vis!.. Dar Lațcu? Eh?.. Dar craiul Ludovic?

Ei se țin de mână, bane; și nu-i lucru de nimic Să ne războim cu Lațcu când acesta poartă, 'n teacă, Greul paloș al crăimei.

MIKED.

Ba, Măria Ta, nu. Iacă, Tocmai ca pe Vodă Lațcu'l doborâ-va 'n țara lui Căci Voivodul e al țării însă alt al nimănu; Deci pe dânsa, pe virtutea'i, Domnul neaș se cuvine Scaunul să'l sprijinească, nu pe paloșe străine.

Vodă Lațcu nu e numai un păgân ș'un reneșat,
 — Trădător al țării sale ș'al credinței apostat
 E nevrednic; căci el mută a domniei obârșie,
 Strămășeasca legătură dintre scaun și moșie.
 Orice frunte încoronată cată dar a-l vrăjmăși
 Și minciuna ce-l mai ține cu-al lui sâșge-a năbuși.
 E un drept și-o datorie.

VODĂ prefăcut, după ce a schimbat o privire cu Gruc.

Ah! că bine zici, Mikede!
 Vezi, d'aceea 'n al tău cușet orice bun român se 'ncrede;
 Eu, ca Domn ce țiu puterea dela țară, sunt dator
 Să lovesc în cine schimbă al puterii sfânt izvor.
 Da, da, bane!... Doamna Clara și baronul Kaliany
 Ne vor da dreptate.

MIKED.

Dâșșii? Oh!

VODĂ

Cum?... Ah! pricep! Sărmanii!
 Ei nu văd, orbiti de țelul și de patimele lor,
 Nodul înodat de datini între scaun și popor;
 Și-și închipuesc c'ajunge greutatea unui paloș
 — De străin — ca să despartă un popor de Domnu-i
 neaș!

Nu-i așa? Nu prins-am bine gândul tău?

MIKED, dând greutate cuvintelor.

Măria Ta,

Ne citești în suflet.

VODĂ, serios și privind adânc pe Miked.

Cartea sufletelor?... De-i căta,
 Pentru-o foaie luminoasă—cum ești tu, iubite bane,
 Câte altele mânjite de-ale răului prihane;
 Câte, sub viclene straturi de spoială, și-au ascuns
 Cine știe ce păcate din trecutul nepătruns;
 Câte, ca acele frunze ce se strâng de sunt atinse,
 Ghemuiesc, în mii de cute, vechi dureri în veci aprinse;
 Câte, vai! se șterg în viață de-al restriștei aprig vânt
 —Cum se șterg de pașii gloatei slovele de pe-un mormânt—
 Câte altele, sub scoarța ferecată bine 'nchise,
 Poartă cât o lume 'ntreagă, patimi, râvne, doruri, vise.

O tăcere; Vodă cată pe sub gene la Miked.

Ah! mi-e dor de surioară, de sărmanul meu cumnat:
 Robi de-atâta timp, la Gomneh!

MIKED

Cred că vor sosi, 'n Banat

În curând.

VODĂ, aruncând o privire de înțelegere către Grue.

Ah!... Când?

MIKED

Vre-o două zile, trei.

VODĂ

Vre-o două zile,
 Trei!... Ce bună veste, bane!.. Câte ceasuri negre mi-le
 Șterge, din durerea vieții, glasul tău!... Sosirea lor
 Va fi zi de sărbătoare pentru bunul meu popor.

Vreau să-i fac lui Kaliany cinste mare, d'astădată,
Ca să mulțumesc crăinii că mi-e sora 'napoiată...

MIKED, mirându-se și dumirindu-l.

Solul n'are nici o știre că ostaticii robiți
—Chezășia lui la Gomneh,—sunt din Gomneh sloboziți.
Și nu cred că veselia i-ar fi mare, azi, să știe
C'a rămas chiar el ostatic fără nici o chezășie.

VODĂ, ca mai sus și prefăcându-se că nu înțelege.

N'are știre?

MIKED, amintind un fapt știut.

Trecând Oltul, s'a 'necat un vătășel,
Dinadins pornit din Gomneh cu o carte către el.

VODĂ, ca mai sus.

Da, da, da! mi-aduc aminte... Ce ciudată întâmplare!

MIKED, zâmbind ironic.

Intâmplare, da.

VODĂ

De sigur! Bietul om fiind călare,
S'a crezut în...

Schimbând cu Grue o privire.

nu știu cine, că se poate trece 'nnot,
Și s'a prăbușit, sărmanul, vai de el, cu cal cu tot.

După o pauză

Bun român e Oltul, care pe străni îi dușmănește;
Oltul scade pentru-ai noștri, pentru alții Oltul crește

Și mai greu pot trece Oltul, spumegând în calea lor,
Decât Dunărea, ce valul și-l așterne tuturor.

Ușor ca și în treacăt

Dela Dunăre ce veste?

MIKED

Că sosește o solie
Dela kralul Simon Stareț, care cere de soție
Pe doamna Anca.

VODĂ, după ce iarăș a schimbat o privire cu Grue.

Bane, ce zici?

MIKED, cu convingere,

Zic, Măria Ta
Că n'aș fi de mine vrednic de n'aș binecuvânta
Duhul plin de prevedere ce moșia ne-o păzește;
Pe ostaticii din Gomneh, pe sub mână-i dobândește;
Ș'astfel, desbărat de Ungur, împotriva-i a luat
—Pe sub mână—sprijin sigur dela noul aliat,
Ca Măria Ta să poată, mai voinic decât vrăjmașul,
Să păstreze cucerita țară nouă, Făgărașul.

VODĂ cătând către Grue și ironic.

Intâmplare!

MIKED

Fie mâna întâmplării, dacă vrei
Inșă țara pe-a ta mână săruta-va mâna ei.

Ii dă în genunchi și îi sărută mâna.

VODĂ după ce a zâmbit, bucuos, către Grue

Nu : Te 'nșeli, Mikede. Nouă truda, însă slava
 Cerului blajin ce pururi, ne-a purtat și ne purta-va
 Pe noi, orbi și sluți, pe drumul, de prăpăstii mărginit.
 Spre sfârșitul cel de taină pentru care ne-a menit.
 Aibi încredere 'n ursita țării tale. Iar, pe mine,
 Sfătuește-mă. Mikede !... Ce m'aș face fără tine !

MIKED

Sfaturi?... N'ai nevoie. Alta vrei să afli 'n robul tău :
 O credință mută, oarbă,—ca de sfânt în Dumnezeu,—
 Intru noaptea de tăcere unde gânduri chibzuite
 Uzesc țării viitorul după datini proslăvite.
 Afl-o dar în al meu suflet, scrisă ca simbolul sfânt
 Și neștearsă... ca de gloată slovele de pe-un mormânt.

VODĂ stăpânindu-și bucuria,

Da, da, tu te 'ncrezi în mine. Dar mă judeci prea destoinic
 Uite : Dragomir spătarul, zice că sunt mai războinic
 Decât el. Ciudată treabă : fiecare mă vedeți
 Dăruiț c'o însușire ce voi singuri o aveți...
 Vă 'nșelați, și tu, și dânsul... Și dovada cea mai bună,
 E că, Dragomir, cum vine, goarna de război răsună.
 Iar că tu, când stai la curte, tace goarna de război...
 Nu-i așa? De pildă, astăzi, de-ar fi Dragomir cu noi,
 El cu Groza și cu Costea s'ar uni fără 'ndoială...
 Pe când tu, pe cât se vede, nu le dai nici o 'nvoială...

MIKED, nedumerit

Eu?

VODĂ

Cu drept cuvânt... Ți-e teamă, ba de paloșul crăesc,
 Ba de Lațcu, ba de Doamna, ba de solul unguresc

Ce ne 'nfruntă chiar aicea c'un hotnog de sași călare
Ba—și mai ales—de oastea ce stă gata la hotare
Sub voivodul Mikloș hertzeg din Ardeal spre-a ne robi
De cumva cu Kaliany sau cu-ai lui ne-am învrăjbi.

MIKED, nepricepând

Ce ne pasă? N'avem sprijin, dac'o fi pe războire,
Dela Stareț ce 'n Nicopol strânge chiar de-acum oștire?
Și trimite deocamdată, ca nuntași, cu sloul lui
Peste-o mie călărime, toți boierii...

VODĂ, care a aruncat ochii la Grue.

Ce spui? ce spui?

Ah! sărmanul Kaliany! l-au rămas cu fudulia
Ce solie! O solie mai măreață ca solia
Ungurească, ca solia ce-a trimis-o Ludovic!...
Ce zici, banе! Kaliany va rămâne de nimic!

MIKED, pricepând, în sfârșit.

Zic, Măria Ta, c'asa e! C'ar fi o dreptate dreaptă,
Să-l vedem pe Kaliany coborîndu-se c'o treaptă
De pe scara 'nrâuririi, ce-a suit-o mult prea sus,
Ș'apunând, vremelnic soare, întru veșnicul apus;
Că e vreme... și de sfatul boieresc să ținem seamă;
Și că, dacă azi se cade de ceva să-mi fie teamă,
Nu-i de Doamna, nu-i de Lațcu, nu-i de paloșul crăiesc
Ci de fierberea ce crește, crește 'n trupul boieresc!
Și 'n vederea slavei tale, și 'n folosul legii sfinte,
Spun că-i bine boierimea spre Moldova să s'avânte.
Nu-i așa?

VODĂ

O fi, Mikede... Dar, de temeri de război,
Nu-i mai bine boierimea să rămână-aici cu noi?

MIKED, ne mai pricepând nimic.

Nu sunt temeri.

VODĂ

Nu, de sigur... Pân'acuma goarna tace...
Dar vreau liniște, Mikede, — cum o vrei și tu — vreau pace.
Nu vreau zăngănit de arme care poate-ar deștepta,
Dincolo de munți, dușmanul ce pândește țara ta...
Pace! pace!

MIKED, ahtiat.

Dar gândește că sunt cugetele-aprinse.
Că, privind la noi, boierii, stau cu paloșele încinse,
Și, de vrajbă, de se teme Domnul, mai puțin e rău
Să se certe cu streinii decât cu norodul său.

VODĂ

Ai dreptate..., In Ardeal, sub munții țării
Palatinul stă la pândă..., și de m'or lăsa boerii.
Cari pleacă la Moldova, n'am pe nimeni...

MIKED, întrecupând.

Ba mai sunt
Cei ce zac în beciuri, Doamne, p'un prepus, fără cuvânt.

VODĂ

Sunt vrăjmașii Doamnei Clara.

MIKED, insistând.

Dar robii Măriei Tale,
Cari... la un semn, își schimbă lanțurile lor în zale
Și, din turmă prihănită de robi jalnici și zmeriți,
Se prefac în ceată mândră de ostași nebiruiți,

VODĂ, care a cătat către Grue.

Crezi?

MIKED, insistând și mai mult.

Ei te 'nțeleg ! și 'n tine pun întreaga lor credință !

VODĂ

Da... se poate... De-o fi astfel, ar fi, bane, cu putință
Să 'nvoesc și eu avântul... Spune-le c'aș învoi...

UN COPIL, DE CASĂ intrând din dreapta.

Clara Doamna.

VODĂ, sculându-se repede, bucuros că nu e silit să se pronunțe.

Ah !

Cată la Miked care pricepe și se închină.

Da. Du-te.

Văzând că Miked așteaptă sfârșitul vorbei
el stă puțin la îndoială, ș'apoi, ca și cum n'ar da nici o greutate
celor ce zice :

Spune-le ce vei voi.

Miked se închină din nou, mulțumit, și iese prin fund, pe când
Vodă îi zâmbește prietenos, Indată ce a ieșit Miked, Vodă își
pierde înfățișarea zmerită și izbucnește, vorbind către Grue.

Oh ! trei zile ! Incă pe-astea, Doamne, dăruiește-mi-le
Cu răbdarea ce-am avut-o pân'acum !... încă trei zile
Zacă 'n neguri de orbire duhul lor ademenit !

In trei zile mântui țara, Grue, și sunt mântuit !

Se deschide ușa din dreapta. Vodă își reia înfățișarea
zmerită și aleargă înaintea Doamnei Clara, care intră ca un
vârtej.

SCENA II.

VODĂ, DOAMNA CLARA, GRUF.

VODĂ

Doamna noastră, ce nevoie?...

CLARA, întrerupându-l

Da; nevoie! zis-ai bine!

Am ajuns să am nevoie d'apărare, ca oricine!
 Eu, ce-am împărțit cu Vodă Alexandru, tatăl tău,
 Cârmuirea, pentru care făurit e duhul meu;
 Eu, ce port și pentru tine mândra stemă basarabă,
 — Grea povară, pentru care biata-ți frunte e prea slabă.—
 Eu, ce sunt spre mântuirea ta și-a 'ntregului norod,
 Eu, de viță palatină, eu, soție de Vocevd,
 Eu, eu, pavăza domniei, sufletul ce duce țara,
 Eu, puterea, eu, stăpâna, în sfârșit eu, Doamna Clara,
 Am ajuns de râsul lumii și-al boierilor, și-al tău,
 Infruntată, dosădită, o batjocură, eu! eu!

VODĂ

Nu 'nțeleg...

CLARA

È o rușine! Nu 'nțelegi? È o rușine
 S'ajung eu să cer un sprijin, fie chiar și dela tine!
 Tu ești Domnul, ești Voivodul, fie; datina o vrea;
 Dar, puterea, cârmuirea, eu le țin în mâna mea.

VODĂ

Cine ți-o tăgăduiește?

CLARA

Cine? Cine? Zău, mă mir!
 Sfatul tău: Miked acuma, altă dată Dragomir.

Oropsitu-l-ai pe-acela că voia războiu cu craiul,
 Dar adusu-l-ai pe-acesta înapoi, cu tot alaiul,
 Și-acum el îmi e 'mpotrivă : orice fac, ce chibzuiesc.
 El desface și preschimbă parcă nu mai cârmuiesc.
 Ce-am ajuns ! Să stau la vorbă cu Miked !... Miked !...

VODĂ, care a cătat pe sub gene la Grue

E. banul

Severinului...

CLARA

Ce-mi pasă ! Clara Doamna-s eu !

VODĂ

Sărmanul,

Ce-a făcut ?

CLARA

Ce ? Nu mai ține seamă de porunca mea.
 Cum ! Să-i poruncesc un lucru, însă-mi eu, și să nu vrea
 Să-m'asculte, el ?

VODĂ

Ce lucru ?

CLARA

Orice lucru ! Ce-are-aface

VODĂ

Dar anume ?

CLARA, așezându-se pe jețul din dreapta.

Azi, de pildă, poruncit-am, c'ășa-mi place —

Să s'arunce 'n lanțuri Groza, Manea, Vlad, acei boieri
 Ce s'au încercat pe Pala să-l ucidă 'n codru, ieri.
 Și ce aflu? Că, departe, de poruncile primite,
 Banul sprijină el însuși uneltirile urzite
 Impotriva mea, și-a Papii, și-a lui Lațcu, ba și-a ta,
 De chiar ucigașii-aceia, căroră, cred eu, le-ar sta
 Mult mai bine, de e vorba codrul verde să le placă,
 Să-și anine 'n el nădejdea, legănați de câte-o cracă.

VODĂ

Oh! prea mare-ar fi pedeapsa pentru lucru-așa de mic.
 Au avut de gând, așa e; dar n'au făcut nimic.

CLARA

Când nesocotirea sapă scaunul, oblăduirea,
 Vinovate-s, deopotrivă, gândul și înfăptuirea.
 Nu 'nțelegi așa domnia, dar așa o 'nțeleg eu,
 E de-ajuns. Și văd, de-alminteri, că Miked, din sfatul tău
 Mi-a disprețuit porunca — nu tăgădui — văd bine.
 Dar mai am alt sprijin, Vlade, dacă nu te am pe tine:
 Dar mai am alt sprijin, Vlade, dacă nu te am pe tine:
 Kaliany-mi ține parte și, cu călăreții lui,
 Vrerea mea mi-o voiu impune împotriva orișicui!...
 Și te plâng, sărmane Vodă, dacă, 'n loc de-o aliată,
 Vrei să vezi în Clara Doamna o stăpână ne'ndurată!

VODĂ, care e cât pe-aci să izbucnească, vede gestul potolitor
 al lui Grue și stăpânindu-se:

Că te vreau pe veci stăpână, 'naltă Doamnă, tot nu știi?
 Sunt mai vârstnic decât tine, totuși mumă vreau să-mi fii.
 Ce m'aș face eu, sărmanul, de nu te-aș avea pe tine
 Să mă luminezi în cale-mi — cu vederile-ți senine;
 Să duci grija cârmuirii și să porți, pe fruntea ta,
 Sarcina coroanei mele, ce nu pot, nu pot purta!

Dacă sunt Vovodul țării după datina străbună,
 Dacă dânsa, cu de-asila, cu-a ei fală mă 'ncunună,
 Dacă am vre-un drept anume ce de dânsa mi-este dat,
 Nu le țin asupra-mi, mamă, fală, drept și voivodat,
 Decât numai ca o slugă a puterii dōmnitoare,
 Decât pentru-a ți le-așterne ție, ție, la picioare.

Se ingenunchie lângă jețul Clarei.

CLARA

Te voi crede cu-o dovadă : vreau să fie pedepsiți
 Toți acei netrebnici ; mâine, vreau să fie oropsiți.

VODĂ, înjghebând un plan ca să nu execute voințele Clarei.

Toți?

CLARA

Da, toți.

VODĂ

Dar numai Groza Moldoveanul e de vină.

CLARA

Toți cu Groza și-au dat mâna, toți lui Groza i se 'nchină ;
 Toți sunt vinovați.

VODĂ, sculându-se.

Așa e, toți sunt vinovați... Câți sunt ?

CLARA

Două-zeci, trei-zeci.

VODĂ, ca vorbindu-și singur

Ah! drace!... prea mulți.

CLARA

Nu e un cuvânt;

Kaliany ne dă sașii lui, ce fac cât nouă sute...

VODĂ

Da... Dar și treizeci de neamuri credincioase, prefăcute
In dușmani de moarte...

CLARA, cu nepăsare.

Ș'apoi!

VODĂ, ca după chibzuire.

Mamă, uite ce zic eu:

Să lovim azi numai capul; ceata, fără capul său,
Se va 'mprăștia, și'n urmă, i-om lovi pe toți de-a rândul.
Astăzi unul, mâine altul, fără să le vie gândul
Să s'adune, să răscoale...

CLARA, sculându-se, și mergând spre ușă.

Da, acest cuvânt e bun;

Fie dar, și de-astă dată.

VODĂ

Unde mergi?

CLARA

Mă duc să-i spun

Solului cum să porceadă.

VODĂ, grabnic

Nu, nu! Lasă-mă pe mine
 Mi-ai cerut dovadă, mamă, vreau s'o dau cum se cuvine.
 Vreau să știe toată curtea,—astfel cred eu nimerit —
 Că de sunt Voivod, sunt totuși, robul tău—și rob zmerit
 Că oricine 'n tine zvârlă cu dosadă și ocară
 Mă lovește și pe mine și cu mine 'ntreaga țară;
 Și de-un sprijin de-ai nevoie tu, că nu-l vei cere-or'cui!
 Căci e dreptul meu acesta și că nu-l dau nimănu.
 Aibi încredere. La urma urmei, Kaliany poate...

CLARA, cu glas blajin și ademenitor,

Fie... Ș'apoi nu se cade să-i tot cerem câte toate;
 De când e la curtea noastră tot mereu l-am supărat!
 Cereri! Cereri!

VODĂ

Cari cereri?

CLARA

Multe... Nu l-am fost rugat
 Să ne capete—de pildă—dela craiul său izbava
 Celor zălogiți?

VODĂ, cătând la Grue.

Așa e!

CLARA

Cred că solul căpăta-va
 Să ni-i desrobească craiul. Dacă vrei, voiu căuta
 Să se facă cât de iute.

VODĂ

Dacă vreau?

CLARA

Stă 'n mâna ta.

VODĂ

Cum așa?

CLARA

Cum? Foarte lesne : dă și tu, cum ceri într'una.

VODĂ

Ce să dau?

CLARA

Din câte cere Ludovic, măcar dă-i una.

VODĂ, prefăcut.

Una? Da-le'i-aș pe toate dacă s'ar milostivi,
Pe Cristina și pe soțul ei, în sfârșit, a-i izbăvi!
Fă tu toate cum e bine, mamă, că ne-apucă toamna.
Vrei?

UN COPIL DE CASĂ, din fund.

Baronul Kaliany spune că-l așteaptă Doamna.

VODĂ, voind să se retragă.

Mamă, eu...

CLARA

Ba nu, Baronul vine foarte bine, zău.

Către copil, care iese după ce se 'nchină.

Să poftească.

Către Vodă.

Îți va spune el ce vrea stăpânul său.

SCENA III

ACEIAȘI, KALIANY, în armură.

KALIANY, din fund.

Doamnă, ceata mea e gata.

CLARA, ieșindu-i înainte și aducându-l în scenă.

Nu mai e de trebuință.

Vodă vrea să pedepsească însuși.

KALIANY, privind cu dispreț la Vodă.

Nu e cu putință.

VODĂ, stăpânindu-se și apropiindu-se de el, măgulitor.

Oh ! ce strălucite zale ! ce coif mândru ! ce pieptar
Minunat ! bătut cu aur ! Dar ce brâu ! Ah !.. brâu-i rar,
O mătase...

KALIANY, măgulit.

Netoarsă ; numai trasă 'n jurubițe
Și țesutul cu beteală de argint în patru ițe.

VODĂ

De minune !

CLARA, schimbând vorba ; către Kaliany.

Vodă tocmai îmi spunea, când ai intrat.

Că s'ar învoi la toate dacă Craiul Impărat
Ne-ar înapoia copiii ; ceară prețul cât de mare.

Către Vodă

Nu-i așa?

VODĂ, strâns cu ușa.

Da, da...

CLARA

Ce cere craiul drep răscumpărare?
Să-i dai voie să clădească un castel la Severin;
Și 'n potriva-i să nu sprijini pe... Voivodul din Vidin.

VODĂ

Vrei pe Strașimir, pe soțul sorii mele, fiicei tale.
Să nu-l sprijin?...

CLARA

Nu, firește.

KALIANY

Fiecare cu-ale sale.

Strașimir e robul nostru, pentrucă s'a răsculat
Impotriva noastră. Iacă. Nu fiindcă e cumnat
Cu Măria Ta. Dar, astăzi, cu libertatea și Vidinul
Vrei să i le dai : prea bine, noi îți cerem Severinul.
E un schimb.

CLARA

Un schimb, firește.

VODĂ

Da, un schimb, atâta tot.

KALIANY

Dă hrisovul și... sunt liberi.

VODĂ, zărind o ușe de scăpare

Bine zici !.. Dar, vezi, nu pot
Să-l dau singur... e și sfatul... trebuie întăritura.

KALIANY

Călăreții mei sunt gata ! și le șade bine-armura.

VODĂ

Ai dreptate !.. Adun sfatul.

KALIANY

Și vom iscăli?..

VODĂ

Când vrei !

KALINY

Astăzi?

VODĂ

Nu. Nici azi, nici mâine...

Privind la Gruce

Peste două zile, trei.

Către Doamna, amintind chibzulala dintre ei.

Am de lucru azi...

KALIANY, care știe de ce e vorba.

Așa e!

VODĂ, sărutând mâna Doamnei, apoi către Kaliany.

Mamă... Da, da, peste două
Zile, trei...

VODĂ, iese prin stânga, sprijinindu-se pe Grue și zâmbind
îndoelnic.

SCENA IV

CLARA DOAMNA, KALIANY.

CLARA

De-acum, Vlaicu ni s'a dat, pe viață, nouă.

KALIANY

Despre mine Severinul, în sfârșit, l-am dobândit.
Dar zmerenia lui Vodă m'a mirat.

CLARA

E osândit,
Neavând în sine duhul ce prevede și ce mână,
De-alții pururea să fie ca orbeții, dus de mână.

KALIANY

Impotrivă-ne aceia pân'acuma l-au condus.

CLARA

Insă nu-l vor mai conduce.

KALIANY

Cred și eu. Dar ei l-au pus,
Doamnă, până una alta, să dea mâna de 'ncuscrire
—Deci, de-o alianță strâmtă 'ntemeiată pe 'nrudire —
Cu Voivodul Simon Stareț.

CLARA

Simon Stareț? Ce fel! Cum?
Cine-a născocit aceasta?

KALIANY

Îți spun, Doamnă, că-i pe drum.
O solie dela Kralul Simon Stareț ca să ceară
De soție pe domnița Anca.

CLARA

Fiica mea?

KALIANY

Aseară,
Am primit înștiințare că din Niș a și pornit
Dinadinsul sol de Kralul Simon împuternicit.

CLARA

Oh!... Și crezi să aibă Vodă cunoștință...

KALIANY

Nu știu bine!
Dar de-acestea să se facă fără știrea lui, nu-mi vine,
Zău, a crede.

CLARA

Ai dreptate !.. Oh ! dar dacă m'a 'nșelat
 Vlaicu, Vlaicu, într'atât, ca singur el să fie luat,
 Și 'n ascuns, așa măsură, de-așa mare greutate,
 Care leagă neamul nostru, care leagă două state...
 De se pune 'n curmezișul drumului ce eu urmez,
 Il, il... Nu știu !.. sunt îns tare să-l... Oh ! Oh ! Dar aiurez !
 El ? N'ar îndrăzni ! Ah ! bietul om !.. n'ar îndrăzni !

KALIANY

Solia,

Totuși, a pornit.

CLARA

Dar fără știrea lui. Fățarnicia
 Prea i-ar fi grozav de-adâncă și de el m'aș îngrozi,
 Dacă 'n stare ar fi de-acestea, neclipind, a ne urzi.
 Nu e cu putință, nu e !

KALIANY

Poate n'are știre... dară...
 Stareț cere pe domnița.

CLARA

De-asta nu mă tem. S'o ceară
 Cât o vrea. Am eu mijlocul care va zădărnici
 Toată uneltirea.

Chemând către dreapta.

Pala !

Către Kaliny

Vei vedea.

Către Pala, care a intrat din dreapta.

Să chemi aci

Pe Domnița Anca.

Pala iese. Către Kaliany,

Fiica mea e fiica mea. Va face
Ce voiu zice. Tu, dă drumul cetei tale. Fii pe pace;
Dacă Vlaicu 'nnoadă firul mă pricep eu să-l desnod.
Vino mai târziu, când Curtea se primește de Voivod.

Kaliany se închină și iese prin fund.

SCENA V.

CLARA DOAMNA, DOMNIȚA ANCA.

CLARA, singură.

Ah! de-i vorba pe trădare, Vlaicule, ia bine seamă:
Ești bărbat și sunt femeie!..

ANCA, intrând din dreapta îngrijorată.

Pus-ai să mă cheme, mamă?

CLARA, așezându-se pe jețul din stânga.

Da, mezina mea iubită. Vino 'ncoa să te sărut.
Șezi-aci...

Anca, liniștindu-se, se așează pe o pernă la genunchii ei.

O! niciodată Anca mea nu mi-a părut
Mai învoaltă, mai frumoasă, mai gingașă, mai zglobie
Decât azi... De ochii-ți galeși — ca de zarea conabie

Zorile de zile bune desbărându-se de-abis —
 Tainic, și s'adină gândul legănând în el un vis...
 Nu-ți abate ochii.; taina ce-mi ascunzi e prea ușoară:
 Visul fraged ce se scaldă 'ntr'o privire de fecioară
 E a vieții îmboldire, e avântul către zbor
 Al oricărui suflet tânăr tresărind de 'ntâiul dor.
 Nu-i așa, copilă?

ANCA, iarăși îngrijorată.

Mamă...

CLARA

Te roșești? Nu, nu!... Zâmbește
 Mamei tale care știe că iubesci.

ANCA, speriată.

Oh! nu!

CLARA, ademenitoare.

Iubește.

Dacă inima ți-o cere, Anca mea. Iubirea ta
 Este dreptul tinereții; și nu eu aș căuta
 Nici să 'mpiedic primăvara să dea florii înflorirea,
 Nici să 'mpiedic tinerețea să dea inimii iubirea.

ANCA, fericită.

Dragă mamă!

CLARA

Da, iubeste, dă-ți iubirii sânul tău.
 Ți-ai ales un mire vrednic de-al tău suflet și de-al meu.

ANCA

Mamă! mamă! știi?

CLARA

Da, toate. Vezi, mi-ar fi părut mai bine
 Așa veste să n'o aflu decât numai dela tine.
 Și-o încredere mai mare să te văd că mi-o păstrezi;
 Dar, așa mă 'nveselește—și mai mult chiar decât crezi,
 Anco—că iubești pe Mircea, încât uit, de bucurie,
 Că nu te-ai gândit iubirea-ți, mai întâi, să mi-o spui mie.

ANCA

Iartă-mă, măicuță dragă, iartă-mă! Noi, ne temeam
 Să nu vrei...

CLARA, ademenitoare,

De ce?... Ancuțo, doar pe tine te mai am
 Să-mi alini mâhnirea vieții prăvălind spre bătrânețe...
 Voi, să stați aci cu mine; calda voastră tinerețe
 Sufletul să mi-l dogoare. Vrei?

ANCA, desmierdând-o

Oh! cât de bună ești!
 Cât te vom iubi, cu Mircea, mamă!

CLARA

Dar el te iubește?

Bine: tu-l iubești

ANCA

Mircea? Oh! decât or'ce pe lume!
 Decât scaun și coroană, decât slavă și renume,
 Tot mai mult...

CLARA, mulțumită și rămânând pe gânduri.

Prea bine.

ANCA, după o tăcere

Mamă?... e la ușa...

CLARA, nepricepând îndată.

Cine? Da?

ANCA

È 'ngrijat... nu știe...

CLARA, zâmbind.

Chiamă-l.

ANCA, sărindu-i de gât.

Oh! cât te vom desmierda.

Ea aleargă la ușa din dreapta, o deschide și chiamă.

Vino: mama ne unește.

SCENA VI

ACEIAȘI, MIRCEA.

MIRCEA, intră repede și îmbrățișează pe Anca.

Anco!

Apoi aleargă la Doamna Clara și i se închină.

Doamnă!.. oh! nu: mamă!

CLARA, sărutându-l pe frunte.

Mamă, da, copile dragă. Când iubirea ta mă chiamă,
Mamă vreau să-ți fiu. Aseară, fost-ai vrednic Basarab

Ținând piept celor puternici, ținând parte celui slab.
 Mi-ai plăcut întotdeauna, deși, însă, câteodată,
 Mi-ai părut ușor la suflet și de-o fire cam ciudată,
 Prea nepăsător de toate, prea pornit spre desfătări,
 Și nesocotind menirea ce dau eu acestei țări.
 Dar, ești tânăr, 'nalt la suflet și 'ți-e inima cinstită.
 Cu 'nsușiri de-acestea, viața poți s'o afli fericită
 Și măreață chiar, cu vremea, călăuză de mă iei,
 Deci, iubiți-vă, voi; restul mă privește, dragii mei.

Ii sărută pe amândoi și iese prin dreapta, întovărășită
 de el până la ușă.

SCENA VII

MIRCEA, ANCA.

MIRCEA

Anca mea!

ANCA

De-acum, iubite, sunt a ta.

MIRCEA

E cu putință?
 E nevrednică de tine păcătoasa mea credință.

ANCA

Pentru ce?

MIRCEA

Oh! simt nevoia să ți-o fi mărturisit
 Ție, vina ce astă noapte duhul mi l-a ispitit:

Te iubesc, o știi Ancuțo, fără margini mi-e iubirea.
 Acest simțimânt îmi umple, îmi pătrunde toată firea
 Și n'ași fi crezut, vreodată; să mai aibă pieptul meu
 Loc de vreo simțire nouă fiind plin de dorul tău!
 Dar, aseară, când sub ochii-mi se făcu să licărească.
 Vrajile coroanei,—culmea pentru-o frunte omenească,—
 Mi-a pierit vederea, judecata mi s'a 'ntunecat:
 O ispită, vai! Ancuțo, sufletul mi l-a mușcat:
 Mi-am uitat iubirea, te-am uitat pe tine, da, pe tine,
 Și-am făcut alt vis!... O clipă! doar o clipă!.. Mi-e rușine
 De-acea clipă!...

ANCA

Oh! nu, Mirceo! visul tău a fost măreț
 Când ai prețuit iubirea pe-un așa de mare preț
 De n'ai dat-o 'n astă noapte pentru scaun și coroană,
 Mie vii să-mi ceri iertare?.. ție, eu să-ți fac dojană?
 Nu! nu! De e vină-acilea și de va să fi iertat,
 E de slava ta, de care pentru-amor te-ai lepădat...
 Și, de-ai fi, tu, Basarabe, azi să simți aci rușine
 E că mai presus de slavă, Mirceo, tu m'ai pus pe mine.

MIRCEA

Anco! Anco!

ANCA

Da, iubite; mult mai mult azi te iubesc
 De tot prețul jertfei tale cată să te răsplătesc.

MIRCEA

Oh! oh! farmec al iubirii, vrajă plină de lumină,
 Ce fac dintr'un rău un bine, și o slavă dintr'o vină!

Ei stau un moment strâns îmbrățișați în tăcere. Dar ușa din fund
 se deschide.

UN COPIL DE CASĂ, anunțând.

Curtea.

Mircea și Anca se despart ca din vis și se duc spre pridvor.

SCENA VIII

Intră Curtea. Boierii sunt în straie bogate și nearmați. Ei formează grupuri, se închină unii la alții, își dau mâna și par bucuroși a-și împărtăși o știre. Mai la urmă intră Groza cu Vlad și ceilalți. Mai apoi, Costea și fiii săi. Un boier zărind pe Groza, înaintează repede spre el, urmat de alții.

INTĂIUL BOIER

Ah! jupâne Groza, din adânc te fericesc
De 'nvoiala dobândită dela Vodă; și, doresc
Să mă numeri și pe mine în oștirea boierească
Ce, sub Costea, la Moldova, duce legea strămoșească.
Am arcași treizeci și ghioage și mai multe.

AL DOILEA BOIER

Ceata mea
E călare, poartă suliți, și, de lente de curea
Insolzite 'n fier și-aramă, buzdugane năstrugite
Cu mâner de corn.

AL TREILEA BOIER

Jupâne, eu îți dau securi călite
Doar în apă ne'ncepută, apă vie de izvor;
Nu e pavază să nu se sfarme sub ciocnirea lor
Când flăcării mei le-aruncă, hăulind!

UN BOIER BĂTRÂN

Eu, zece care
Cu opt junci—hrăniți în pajiști, buni de jug și de mâncare

Și 'ncărcate toate zece cu mălaiu ¹⁾ și grâu bătrân.
De n'ar fi 'nghețat-o vârsta, ți-aș da inimă din sân.

Groza dă mâna cu ei, rând pe rând, mulțumindu-le. Intrând Costea, toți îl înconjoară, îl fericesc, etc. Ei formează un grup către fund. In acest timp intră, din dreapta, Clara Doamna, Kaliany, Pala, jupănese, etc.

UN COPIL, DE CASĂ, anunțând

Doamna Clara.

Curtea se închină, dar boierii din grupul lui Costea aruncă priviri de ură asupra noilor veniți.

KALIANY, intrând cu Doamna.

Vodă pune temei mare pe 'ncuscrirea
Sa cu Stareț.

CLARA, arătându-l pe Mircea, care face cu Anca un grup pe pridvor.

Uite colo. Ca să dărâm clădirea
Ce-o zidește un fătarnic pe-un atât de-adânc temei,
E de-ajuns să se 'nțeleagă două inimi de femei,
Anca și cu mine: dânsa cu iubirea, eu cu ura,
Și clădirea și temeiul se rostogolesc de-a dura.
Ce-ai de zis!

KALIANY

E de minune.

CLARA, așezându-se pe jățul din dreapta.

Ah! de 'ncearcă Vodă Vlad
Impotrivă-mi să ridice ziduri, zidurile cad;

1. Pe atunci, *meiul* se numea *mălaiu*.

Și, sub pietrele și colbul din clădirile surpate.
S'or afla, cândva, voivodul și coroana, sfărâmate.

O scurtă tăcere ca de așteptare. Se deschide ușa din stânga.

UN COPIL DE CASĂ, dela ușa din stânga.

Vodă.

Intră Vodă urmat de Mikeș și de toți marii dregători.

VODĂ

Bun venit cu toții !

Curtea se închină. Vodă merge la jățul unde șade Clara
Doamna și îi sărută mâna.

Doamna noastră...

CLARA

Fiul meu...

VODĂ, după ce s'a așezat pe jățul din stânga, către Curte,
voind să dea impresia că nu se ocupă de politica externă.

Aflu, dragi boieri, că iestimp, a dat bunul Dumnezeu
An mănos în țara noastră ; că pătulele sunt pline
De bucate ; că 'n podgorii, viile se-arată 'n bine ;
Că 'n sfârșit, livezi și lanuri — din senin cum și din plug —
Slavă Domnului, sunt toate bucurie și belșug.
Așa spune Grue.

CLARA, atacând.

Dacă țara e pe veselie,
Dă prilej și Curții tale astăzi veselă să fie.

VODĂ

Bucuros.

CLARA

Domnița Anca, fiica mea și sora ta
 Prea iubită este-acum în vârstă de-a se mărita,
 Și, de vrei să fie astăzi zi de mare mulțumire,
 Ii vom da Domniței Anca pe alesul ei de mire...

Schimbând tonul.

Te uimești?

VODĂ, surprins.

He !.. da... de sigur... Doamne ! cum n'aș fi uimit ?
 Așa știre... dată astfel... în vileag...

CLARA, căutând să forțeze mâna lui Vodă.

Fii liniștit.

De n'ar fi ales copila mire vrednic de-o Domniță,
 Lăstar mândru ce răsare din chiar mândra voastră viță,
 Și de nu ne-ar fi el nouă cum îi e și dâșii drag,
 N'aș fi dat eu, Clara Doamna, așa știre... în vileag.

Incet către Kaliany, care stă la stânga jăfului ei.

Oh ! aveai dreptate : vezi-l cât e de uimit.

Către Vodă, cu insistență,

Ei bine,

Nu mă 'ntrebi pe cine-ales-a fiica mea ?

VODĂ în silă

Ba da. Pe cine ?

CLARA, arătând pe Mircea, care s'a înaintat,

Iată'l.

VODĂ

Mircea?!

CLARA

Da, el însuși! El viteazul tău nepot,
Căruia cu drag i-aș zice fiul meu.

VODĂ, aparte

Vai! Vai! De-un ciot
Să se poticnească, Doamne, viitorul țării!

ANCA, care a venit în dreapta jăfului mamei sale.

Mamă,

De ce tace Vodă?

CLARA, tare și cu intenție

Vodă tace că, de bună seamă,
N'are nici o 'mpotrivire la căsătoria ta.

Către Vodă, insistând

Nu-i așa?

VODĂ, incolțit,

Ba... chiar așa e... Totuși, muma va ierta
Dacă fratele, ce 'n suflet e cuprins de bucurie,
Vrea să ceară dela Vodă, pentru-așa căsătorie,
O părere chibzuită.

CLARA, izbucniind,

Dar ce ai de chibzuit!?
Mircea pe-Anca o iubește și de ea el e iubit;
El e Basarab ca tine: ce mai vrei?

VODĂ

E, cinste mare

Ce râvenște el. N'ajunge să gonească de-a călare
Cerbul, lupul sau mistrețul, sau să săgeteze 'n zbor
Vulturul, sau să 'ncolțească urșii 'n vizuina lor;

Mircea face un pas; Vodă cuvântează către el.

Nici n'ajunge, când vrăjmașul pune ochii pe moșie,
Să 'ncingi paloșul pe zale și să lupți cu bărbăție
Nu, n'ajung acestea toate ca să fii, vreodată, 'n drept
Să ridici până la dânsa dorul tânăr ce-ai în piept;
Anca nu e numai sora mea și fiica Doamnei Clara;
E a țării, și pe dânsa n'o mărită decât Țara;
Numai Țara va alege Anchii ginerile ei;
Și-l vrea Domn! Fii Domn tu, însuți, soțul ei să fii de vrei.

ANCA, înduretată.

Mamă! Mamă!

CLARA, încet.

Kaliany, vezi-l cum se desvelește!

MIRCEA, care, cătând în juru-l, a aflat îmbărbătare în ochii
tovarășilor săi; către Vodă.

Dacă Țara, muma Anchii, ce prin gura ta vorbește,
Vrea pe fruntea mea de mire o coroană ca a ta,
O voiu dobândi, ca Anca să-mi ajute-a o purta,
Mă 'mboldeai adese 'n vremuri să vreau slavă și mărire;
Eu nu le voiam, că 'n mine nu 'căpea decât iubire,
Dar iubirea ce—visasem într'al fericirii somn —
E prea sus de mine? Fie; pentru ea m'oiu face Domn.
Costea, Groza, Vlad, Algiu, mândră ceată boierească
Mă mai vreți în capul vostru?

BOIERII, cari l-au înconjurat pe Mircea.

Să trăiască! Să trăiască
Mircea Vodă!

VODĂ, nimit

Mircea Vodă?

GROZA, către Vodă

Da! Pristana ce ne-ai dat
Dă Moldovei Domn pe Mircea și lui Mircea Voivodat.

CLARA, uimită, și ea, către Kaliany,

Cum? Ce zice?

BOIERII

Să trăiască Mircea Vodă!

KALIANY, semet,

Ce trădare!

CLARA

Le dăduse și pristană, Kaliany!

KALIANY, pășind înainte,

Prin urmare.

Vlaicu Basarab Voivodul, — ce-alianță a jurat
Cu Voivodul din Moldova și slăvitul împărat
Ludovic, *stăpânul nostru*, — azi, pe față îl trădează,
Și, la curtea sa din Argeș pe rebeli îi înarmează?

VODĂ, aparte

Oh! trei zile!

KALIANY

Să se știe !

Boierii, cari au ascultat întâi, cu surprindere, cuvintele lui Kaliany, încep a murmura și privesc solul cu amenințare. Dar, la glasul lui Vodă, surprinderea și amenințarea se schimbă în uimire ; apoi într'o desnădăjduire adâncă.

VODĂ, prefăcut ca ieșind dintr'un vis,

Ce-auzii?.. Ce vor?.. Ce spun?

Mi s'a turburat auzul? Sau visez? Or sunt nebun?
Mă 'nșelai sau zisu-mi-s'a c'aș fi pristănit izodul
Cu menire să răstoarne la Moldova pe Voivodul
Lațcu, bunul meu prieten? Cum că—însumi eu—ani dat
O asemenea 'nvoială? Cum că, deci, eu, am trădat?
Și aceasta mi se spune chiar în față! Ce 'ndrăzneală!
Cine-a zis c'am dat eu, Vodă, o asemenea 'nvoială?
Cine? Vreau să știu.

GROZA

Măria Ta...

VODĂ, prefăcut și executându-și planul,

Tu, Grozo? Cine! Tu?

Dar de unde născocirea-aceasta? Cum îți abātu
Să te 'ncerci—cu mine față—să strecori așa minciună?

GROZA

Doamne...

VODĂ, idem.

Ca rostită astfel lumea să ți-o ia de bună
Și să crează că 'n izodul—ce sub mână-l—unelteai
Insuși pe Voivodul țării de tovarăș îl aveai.

Astfel că, primit la curte de miloasa-mi îndurare,
Mă făceai încet cu 'ncetul o unealtă de trădare!
Oh! ce viclenie!

GROZA

Doamne...

VODĂ, idem,

Taci îți spun că ai mințit
Când ai zis că vre-o pristană ție eu 'ți-am slobozit.

GROZA

Dar n'am zis că chiar din gură însăși a Măriei Tale.

VODĂ, idem,

Ah! dai îndărăt acuma? Incolțit găsești cu cale
S'arunci vina ta pe altul?...

GROZA

Doamne...

VODĂ, idem,

Dar nu vreau să știu,
Nu-i scăpare 'n mișelie; ești de vină și te știu.
Pârcălab, străjuește-l! Vreau de obște să se vadă
Cum Vlad Basarab Voivodul pedepsește o dosadă.
Du'l în temnița din culă ce, prin ușa de stejar,
Dă 'n odaia mea. Acolo îi voi fi chiar eu strejar.

Groza, însoțit de pârcălab și înconjurat de streji, iese prin
stânga. Vodă urmează către Mircea și ceilalți, idem.

Iară tu și voi, tovarăși ai dosadei făptuite,
 Și tovarăși mai cu seamă în zavistii ticluite,
 În potriva unui Vodă mie aliat cinstit.—
 Ar fi drept de Moldoveanul să nu vă fi despărțit,
 Ca, precum porneați cu dânsul uneltirile rebele,
 Să purtați tot împreună, astăzi, lanțurile mele.
 Dar din ruga Doamnei noastre, — sufletul îi e prea bun—
 Uit și iert! Ca fiu cucernic, dar, se cade să v'o spun
 Nu ca Domn.

El privește toată curtea, de jur împrejurul său, apoi, păsește cu smerenie către Clara Doamna.

De acuma, Doamnă, spune, ți-este potolită
 Supărarea? și de fiul tău zmerit ești mulțumită?

CLARA, cu o ironie pe care n'o poate stăpâni,

Te-ai ținut de vorbă, Vlade; ești bun fiu.

Vodă îi sărută mâna și pornește spre stânga

VODĂ

Boerii mei

Pace vouă!

Către Miked,

Vino, bane.

Miked s'apropie de el, mirat; dar Vodă îi zâmbește prietenos. Apoi, pe când Curtea se închină, el iese sprijinit pe Miked și urmat de mării dregători, și zice, ca în aparte, dar și pentru Miked!

Oh! trei zile! Încă trei!..

Cum a ieșit Vodă, o mișcare ca de ușurare se face printre curteni. Anca, pe care o năbușa plânsul, se aruncă la sânul mamei sale.

ANCA

Mamă !..

CIARA, desmierdând-o.

Anca mea, n'ai grijă de nimica.

După ce Anca a ieșit prin dreapta.

Kaliany,

Vino să croim de lucru șarpelui de Vlad.

Iese cu Kaliany tot prin dreapta. Curtenii încep a porni spre fund, lăsând locului grupul lui Mircea, abătut și încrămenit.

INTĂIUL BOIER, privind acel grup,

Sărmanii !

Intr'o clipă se dărâmă, ca din trăsnet, visul lor !

AL DOILEA BOIER

Ce vis mândru !

UN BOIER BĂTRÂN

Niciodată n'a fost astfel Vodă.

INTĂIUL BOIER

Mor

De necaz că sfatul Doamnei iarăși l-a răpus.

UN BOIER BĂTRÂN

He ! vere,

Vai de omul ce zăbunul 'și-l împarte cu-o muiere !

Curtenii ies cu toții. Grupul lui Mircea a rămas neclintit.

SCENA IX

Rămași singuri, conjurații se întreabă din ochi. După o tăcere

NICODIM, încet.

Vodă Vlad trădează legea.

MANEA, idem,

Neamul !

VLAD, idem,

Țara !

ALGIU, idem,

Și-a pierdut

Dreptul la credința noastră.

VLAD, idem,

El pe Groza 'l-a vândut

Papistașilor.

NICODIM, idem,

„Și, mâine, asculta-vom, cu de-a sila :
„Io, Vlad sin Alexandru, Voivod și Domn cu mila...”

MIRCEA, întrerupându-l, tot încet,

Jurământul ce 'mpotriva Lațcului, ieri, 'l-ați jurat,
Il veți ține și 'mpotriva Vlaicului?

TOȚI, afară de Costea și cu glas înăbușit.

Ne'nduplecat !

MIRCEA, idem.

Haidem dar.

COSTEA, oprindu-i și idem,

Oh! nu, prieteni. Ieri juram o războire
Sfântă; iar ce faceți, astăzi, e cumplită răzvrătire...

MIRCEA, întrerupându-l, idem,

Am jurat.

Către ceilalți,

Veniți la mine, astă seară.

BOIERII, idem, afară de Costea,

Vom veni!

MIRCEA, idem,

Pe diseară.

COSTEA, idem,

Mirceo l...

Mircea îi răspunde prin un gest hotărît și iese prin fund,
urmat de toți boierii.

COSTEA, încearcă zadarnic să-i înduplece
apoi, rămas singur, rostește în aparte,

Doamne, de-am știut îmbătrâni
In cucernia credinței și cu sufletul pe față,
Mă ferește de-o ispită, mă 'narmează cu-o povață
Să nu fiu nici lor, nici Țării, nici lui Vodă trădător,
Și să-i scap de-o crimă, Doamne, și pe Domn de ura lor.

Cortina cade.

ACTUL AL TREILEA

Scena reprezintă odaia lui Mircea, în casa lui. În fund, la stânga, o fereastră adâncă în ogivă bizantină, cu pervaz în coloane de marmoră, și despărțită în două printr'o coloană. În planul al doilea pe peretele din stânga, o icoană mare cu iconostas și epitrafii mascând o ușă secretă. La dreapta, în fund, ușa odăii. În față, către stânga, un jeț, către dreapta o masă, scaune, etc.

SCENA I

MIRCEA, PALA

È în apusul soarelui. Mircea șade pe un jeț, lângă masă, cu capul în mâni.

Pala șade pe răzămătoarea ferestrei. El are de gât o lăută.

PALA, după ce a privit lung la Mircea,

Doamne Mirceo !

MIRCEA, fără a mișca,

Ce?

PALA

Stăpâne, a 'nserat. Cu blânda noapte,
Se strecoară 'n orice suflet ale mângâierii șoapte ;
Sîngur, sufletu-ți respinge, restihnit de-amar și chin,
Roua răcoroasă a nopții, alinarea din senin.
Vin' aci, lângă fereastră. Uite : dincolo de zare,
Unde se lovește cerul cu pămîntul în hotare,
Din ce-a fost o zi întreagă, mai măreț, mai lucitor.
Dintr'un soare, ce rămâne? Mohorîtul unui nor.

După o clipă de întristare firea-și uită mândrul astru ;
 Stele mii răsar cu 'nctul, ochi ai cerului albastru.
 Și spun lumii că sunt toate cum sunt aștrii, trecători :
 Ce se stinge 'n murgul serii re'nviază către zori.
 Fă și tu cum face firea, întristarea ți-o curmează ;
 Sufletul în noi e soare : de se stinge, re'nviază.

MIRCEA

E rănit, al meu, de moarte. Cu-o scânteie l-au aprins,
 Licăriri amăgitoare, cu-o suflare mi l-au stins
 M'au urcat pe culmea slavei, într'un rai de strălucire,
 Și m'au prăbușit în sorburi de 'ntuneric și-amăgire.
 Deșteptându-mă deodată din al fericirii somn,
 Au trezit în mine-o râvnă ne'mpăcată : a fi Domn !
 A domni, a fi puternic de-o putere uimitoare ;
 A privi o lume 'ntreagă jos, departe, sub picioare ;
 A fi omul fără seamăn într'o țară și-un popor ;
 A fi sufletul, și gândul, și voința tuturor ;
 A meni or'ce mărire, a porni or'ce ispravă ;
 A fi dătător de lege și de datini și de slavă ;
 A nu fi robit de nimeni și pe toți a-i stăpâni ;
 A voi, a putea toate, a fi totul... a domni !...
 Domn ! Domn ! înțelegi?... Ce groaznic mușcă râvna de
 mărire !...

Eram vrednic de-așa râvnă, vrednic de așa menire.
 Oh ! cu Anca mea iubită cât am fost de fericit !
 Dar 'mi-au luat-o, 'mi-au răpit-o, și deodată-au veștejit
 Floarea sufletului tânăr ce 'nfloarea la-al slavei soare
 Și se răcorea cu roua dragostei, sărmana floare !
 Dibuind pășesc acuma de-al orbirii sorb cuprins :
 Steaua dragostei și-al slavei soare de pe cer s'au stins,
 Călăuze ! Călăuze !

El cade cu capul pe mâini, innecat de plâns.

PALA

Aibi nădejde. După ploaie
 Mult mai limpede-i seninul, stelele mult mai vioaie ;
 Și lucefărul, ce-acuma ți s'ascunde sub un nor,
 Poate răsări, pe cerul limpezit, mai lucitor.
 Fii bărbat. Domnița Anca te iubește. Cine știe,
 Dacă frământări de-acestea nu-s izvor de bucurie?

MIRCEA

Oh ! de-ar fi !

PALA

Cu vremea, poate, Vodă se va 'ndupleca..

MIRCEA, tresărind,

Vodă !... Il urăsc pe Vodă ! ce nu știe ridica
 Pururea tăcuta-i voce, pururea zmerita-i frunte
 Decât către cei cucernici ce nu cată să-l înfrunte.
 Il urăsc pe Vodă !... Și, de oarece mi-a 'nveninat
 —Cu fățarnica-i sfidare de-a fi Domn încoronat —
 Cuget, inimă, și râvnă, vreau putere, vreau mărire !
 Da, oricum, prin orice mijloc, prin trădări, prin răzvrătire
 Vreau domnia, da, or'unde ; vreau coroana, pe-a oricui.
 Vodă sprijinind pe Lațcu, vreau de-acum coroana lui.

PALA, după o lungă tăcere,

Fie. Sunt al tău, stăpâne. Fă ce vei voi cu mine :
 Ți-s dator cu viața ; numai ea mă va plăti de tine.

Dă 'n genunchi și sărută mâna lui Mircea, care îi zâmbește
 dureros. Dar ușa secretă din stânga, se deschide încet. Anca se
 arată ; privește un moment în cameră, apoi se coboară în scenă.

SCENA II

ANCA

Mircea !

MIRCEA, tresărind,

Anco !

El aleargă la dânsa și o ia în brațe. Pala se duce de se așează iarăși la fereastră.

ANCA, îmbrățișată.

Da, iubite, strânge-mă la piept, că sunt
Rătăcită de durere și că groaznicul pământ
Mi-e pustiu, și că mi-e frică fulg ușor furat de duhuri.
Vai ! să n'am de ce mă prinde, bântuită prin văzduhuri
Dar te aflu, simt în tine reazămul obișnuit,
Și, ca iedera, mă mlădii pe stejarul meu trăznit.

MIRCEA

Anca mea !

O așează pe jețul din stânga și se îngenuchie la picioarele ei.

ANCA, desmierdându-l.

Oh ! dragă Mirceo, ne fu dat de sus cu bine
Inimile noastre pururi una pe-alta să se-aline.
Sunt a ta pe 'ntotdeauna !

MIRCEA

Anca mea !

ANCA

Să ne iubim

Toată viața !

MIRCEA, în extaz.

Da !

O lungă tăcere. Dar un gând străbate mintea lui Mircea.

Dar Vodă !

ANCA

Ce ne pasă !

Mircea s'a despărțit de Anca, pornit pe gânduri. Ea se scoală, îl urmează, se alipește de el.

Să fugim !...

Vino... Vom fugi departe, toată noaptea, or' și unde,
Până când în codrii tainici dragostea ne-o vom ascunde...
Vino !...

MIRCEA, aparte, luptând,

Doamne sfinte !

ANCA

Vino, vino să fugim de-aci...

Vino !

MIRCEA, debărându-se de ea,

Anco ! taci !... că mintea 'ncepe-a mi se rătăci !...
Simt că se ridică 'n mine nu știu ce străveche sgură ;
Peste lacu-mi de iubire a plouat potop de ură :
Și vârtejul ce chiar astăzi pe-amândoi ne-a 'mpresurat
Lacul limpede și-albastru până 'n fund l-a turburat ;
Simt în mine o nevoie, simt un dor de răzbunare
Impotriva-acelui suflet, fără nici o milă, care
Mi l-a chinuit, Ancuțo, mi l-a palmuit pe-al meu.

El cade pe jețul de lângă masă, cu capul în mâini,

ANCA, desmierdându-l

Mirceo, uită l...

MIRCEA, depărtând-o.

Ah! ce-ar zice curtea, lumea, dacă eu,
Basarab, primind în față așa groaznică dosadă,
D'o cumplită zăcășeală lumii 'ntregi n'aș da dovadă!...
Oh! s'ar zice că nu-s vrednic de-al meu nume, de-al meu
neam!
Vreau o răzbunare, Anco — cum o fi, — dar o s'o ani.

ANCA, gingașă din voință,

Cum o fi?... Iubite, uite, răzbunarea eu ți-oiu da-o:
Vodă Vlad nu-ți învoiește de soție pe-Anca? Ia-o.
Ți-e alături, te iubește, chiar în ciuda lui te vrea;
Ia-o, și-ți iei totodată răzbunarea ta cu ea.
Nu-i așa?

MIRCEA

Oh! Anco! Anco!

ANCA

Lasă-ți inima, iubite,
Să vorbească tare 'n sfatul gândurilor înăsprite;
Să rostească dânsa vorba cea din urmă.

MIRCEA

Nu! Nu vreau
Sub ascuns, să-mi iau soția ce-s în drept, fățiș s'o iau.

ANCA

Vai!

MIRCEA

M'aş invoi 'n de-obşte, însumi eu, cu-aşa ruşine!
 Însumi eu, mi-aşi face-o singur, de-aş primi să fug cu tine.

ANCA

Mirceo, vai !...

MIRCEA

Nu ! nu ! copilă. De-aşa scârbă m'oiu feri,
 Nu te dă, de voie bună, Vodă?... Te voiu cuceri !
 Dar să fur ce-mi este dreptul, să te fur că nu-mi eşti dată,
 Nu ! Nu vreau. Această faptă pe-amândoi ar fi o pată !

ANCA, îngenunchind lângă jeţ.

Mirceo ! fie-ţi milă...

MIRCEA, sdruncinat,

Anco, taci !...

ANCA

Oh ! nu mă mai iubeşti ?

MIRCEA, luându-i mâinele şi atrăgând-o.

Cum ai zis ? Eu...

ANCA

'Mi-a spus Costea ; altele de-acum râvneşti !..

MIRCEA

Taci ! oh ! taci !.. Nu căta vină într'o răzvrătire dreaptă.

ANCA

Nu mă mai iubești !...

MIRCEA, lăsând-o de mâini

Oh ! Doamne !

El își ascunde capul în mâini. Anca zace plecată pe brațul jățului și plânge. O tăcere. Deodată, Pala, care i-a privit cu înduioșare, începe a cânta, ținându-și hangul pe lăută.

PALA, cântând,

Iarba rea, cum năpădește
Câmpul de mohor,
Câmpul tot îl otrăvește,
Florile de mor.

Râvna 'n ghiare cum apucă
Sufletul ușor.
Sufletul îl și usucă
Recele-i fior.

Mircea și Anca, auzind cântecul, au ridicat capetele dar Mircea se 'ntunecă și mai mult.

ANCA, observându-l, aparte

Sună, dulce viers, deșteaptă
Biata-i inimă-amorțită de prea multele dureri.

PALA, urmând.

Lasă, paloș, lasă zale,
Celor ce le vor ;
Ia, cu mândra-ți altă cale :
Calea codrilor.

De e soarele 'n mărire,
 — Soarele-arzător —
 Sub sprânceană ei subțire
 E o stea : amor.

Mircea rămâne neclintit, cu capul pe brațe. Anca îl privește,
 palpitând de nădejde; apoi, desnădăjduită,

ANCA

Mirceo ! Mirceo ! n'auzi glasul dorului !...

MIRCEA, sbuciumându-se,

Vai ! vai !

El se luptă cu sine-și ; în sfârșit se hotărăște, se scoală și trece
 pe dinaintea Anchii, îngenunchiată lângă jeț.

Ce cer

Dela mine nu se poate, nu !

Către Pala.

Cântarea ți-e isteată
 Dar mi-e dor de răzbunare și vreau sprijin, nu povață.

ANCA, care s'a sculat și-și stăpânește durerea,

Oh ! rănită-m'ai în suflet, Mirceo.

MIRCEA; aparte, tresărind,

Doamne !

ANCA

Dar prea mult
 Te iubesc, ca 'n mine glasul zăcășelii să-l ascult,
 Nu. Mă duc... Rămâi cu bine...

MIRCEA, turburat,

Anco.

ANCA, mergând spre ușa secretă,

Fie pe-a ta voie;

Anca ta-ți va da și sprijin de-i avea de el nevoie.

MIRCEA, făcând un pas după ea oprindu-se,

Anca mea!

ANCA, lângă ușă.

Mă duc.

MIRCEA, aruncându-se la picioarele ei,

Ancuțo !.. iartă-mă !

ANCA, fericită,

Oh !

Ea se 'ntoarnă către el, îl sărută pe frunte, așteptând urmarea primului imbold ; dar el nu face nimic ca să o rețină.

Te-am iertat.

Te-am iertat... mă duc... Oh ! Mirceo !

Innăbușind-o lăcrămile, iese repede.

SCENA III

MIRCEA, PALA

Mircea, adânc mișcat, stă o clipă la 'ndoială, apoi se scoală din genunchi, face un pas către ușă ca și cum ar urma pe Anca, însă iarăși se 'ndoiește se oprește și caută să-și adune gândurile.

PALA, care-l observă,

Cel din urmă sărutat.

MIRCEA, trezindu-se,

Cum !.. Te 'nșeli, te 'nșeli. Nu. Anca mă iubeste, mă'nțelege,
Știe că ne e mândria sfântă, dar cumplită lege ;
Și Anca—crede-mă, copile, —mirele nu și-ar ierta,
Dacă dânsul de-a mândriei sfântă lege și-ar uita.
Crede-mă.

PALA

Te cred. Cred încă că, acela ce iubeste
Intr'adevărat, iubirii sale or' și ce jertfește.

MIRCEA

Vrei să zici...

PALA

S'a stins amorul ! Spun că nu o mai iubesti...
Pe Domnița Anca.

MIRCEA

Pala, aiurezi !

PALA

Oh ! nu !

MIRCEA

Ba ești
Un copil. Iubesc pe Anca cu-o mai strașnică dorință !
Nu mi-e dată ? voi avea-o ; dar prin drept de biruință.
Vei vedea !

Se aud pași în afară.

Ascultă... Pașii, ce se-apropie ușor,
 Imi aduc îndeplinirea necurmatului meu dor;
 Sunt iubiții mei tovarăși ce-mi vor da dintr'o lovire,
 O coroană și pe Anca, slava mea și-a ei iubire.

SCENA IV

ACEIAȘI, NICODIM, VLAD, MANEA, BALDOVIN, ROMÂN
 HERESCU, MURGU, ALDEA, ALGIU.

MIRCEA, alergând înaintea lor,

Bun sosit, iubiți prieteni.

NICODIM

Doamne Mirceo, bun găsit

Ei intră, își dau mâna cu Mircea și se coboară în scenă.

VLAD

Iți aducem știri urâte.

MIRCEA

Cari știri?

VLAD

Am auzit

Că 'nchinat pân' la rușine, azi, de maștera maghiară,
 Vodă 'n loc să se răscoale, i s'a dat mai mult pe ghiară;
 C'a 'nvoit lui Kaliany, fără știre, fără sfat,
 Să clădească cetățue pentru Unguri în Banat;
 Și 'n sfârșit, că din îndemnul Clarei, s'a rostit că-i vreme
 Să golească prin secure temnițele unde geme
 Floarea boierimii. Groza, vai de el! cu viața-i chiar,
 Poate să plătească doru-i pentru țară și altar.

MANEA

Suntem toți loviți într'însul.

NICODIM

Toți... Și 'ntreaga Ohridime,
Legea noastră.

VLAD

Imprejurul nostru mișue-o mulțime
De iscoade, de streji mute ce-o simțim, în or'ce loc,
Sfredelindu-ne din spate sufletul cu ochi de foc.

ROMÂN HERESCU

Vezi cât de puțini venirăm.

BALDOVIN

Mulți se țin închiși în casă

ROMÂN

Straja curții e 'ndoită.

MURGU

În ograda ei se 'ndeasă
Două sutășii călare, înarmate de războiu.

NICODIM

Doamna stă păzind pe Vodă.

VLAD

Iară solul pe-amândoi,

BALDOVIN

Răul e c'au prins de veste.

MANEA

Că ni se cunoaște gândul.

MURGU

Și că n'avem sorți de-acuma decât să ne-ajungă rându
Să-l urmăim pe bietul Groza în uitarea vre-unui beci...

VLAD

Ce călăul va deschide, călăuza pentru veci.

NICODIM

Stăm în mâna lor.

ROMÂN HERESCU

Doar fuga ne rămâne.

MANEA

Nu-i scăpare

Altfel.

VLAD

Ne-or suna și ceasuri bune.

MANEA, urmând.

Căci pe răzbunare
Dac'o fi pornită Doamna, oh! de noi, amar și rău.

VLAD

Da, suntem pierduți!

MIRCEA, uimit de ce aude, izbucnind.

Oh ! Doamne !... Și cu ochii pe călău,
 Ca cireada de tăiere, ca lăstarul de pădure,
 Noi, bărbați, privim cum rândul ne sosește la secure !
 Ce fel ? Voi, viteji de viță, voi, boieri între boieri,
 Voi, ce sufletele voastre le 'mbătați cu slavă ieri,
 Voi, ce prapurele legii vreați să-l înălțați la soare,
 Ce ziceți că râvna voastră paloșul să v'o măsoare...
 Ah ! v'o spun aci, menirea cu mândria v'a 'ncetat
 Vouă, ce măreța-i țintă și pe Groza l-ați uitat
 Vouă, ce priviți o fiară cum de soarta voastră-și râde
 Vouă, eri cumetria morții, zăluziți acum de-un gâde,
 Căruia, 'n tocmeala 'n care capul vi-l răscumpărați,
 Drept zălog, ca să mai rabde, pe-al lui Groza-l aruncați.

NICODIM

Doamne !

VLAD

Doamne !...

MIRCEA

Ah ! vă pare că mi-e vorba prea sireavă.
 Nu, zău ! mai puțin, de sigur, decât fapta vă-i mârșavă.

NICODIM

Doamne !...

MIRCEA

Oh ! lăsați încalte să vă spun ce-ați făcut
 Doar să vă roșiți de vorbă dacă fapta v'a priit.
 Da, pe Groza voi, voi singuri, morții-l aruncați în pradă
 Voi loviți menirea noastră, cu rușine și dosadă,

Voi, nu Vodă, de credință și de neam v'ați lepădat,
 Voi, nu Vodă, voi, nu Vodă, sângele vi l-ați trădat !
 Dar nu eu !... Un glas în mină îmi șoptește datoria
 Și-acel glas—ce nu s'aude de-orice suflet—e mândria !
 Și mândria poruncește, celor ce-o aud cu dor,
 Să privească 'n față moartea când în joc e țara lor.

Doamna Clara se ivește pe pragul ușii și ascultă ce urmează,
 neobservată de nimeni, decât de Pala, căruia îi face semn să tacă.

Ascultând acea poruncă, eu mă pun în răzvrătire
 Cu voivodul cel nemernic ce ne mână la peire,
 Ce—zmerit, viclean, fățarnic, închinându-se or'cui—
 E-o primejdie de-apururi pentru noi și țara lui.
 Voi, plecați-vă dar capul și fugiți ! Eu vreau prietini
 Neclintiți, cum stau sub soare și sub trăznet mândrii
 cetini !

Sus 'mi-e fruntea 'n zile line, sus și 'n zile de nevoi.
 Ști-voi, față de restriște, să fiu sigur.

DOAMNA CLARA

Vom fi doi.

SCENA V

ACEIAȘI, DOAMNA CLARA

NICODIM

Doamna Clara !

VLAD

Doamna Clara !

CLARA, înaintând.

Ce-i această turburare ?
 Oare-s de prisos acolo unde voi vă strângeți ? Oare

Când pe noi toți ne apasă a lui Vodă mână grea,
Doar primejdie v'anunță printre voi venirea mea?

VLAD

Doamnă...

CLARA

Haide, haide! Domnul Mircea vă'ndemna prea
bine.
Și protivnicii lui Vodă sunt tovarăși, azi, cu mine.

NICODIM

Cu Măria Ta?

CLARA

Cu mine, da, cu mine! C'am jurat
Să nu las să surpe nimeni lucru mare ce-am durat:
O puternică domnie, pe mărire 'ntemeiată,
Care 'n viitoru-i mândru-i călăuză luminată,
Să 'ndrumeze liniștitul mers al dragei noastre țări.
Pururi pe-ale propășirii lungi și netede cărări,
Astăzi rodul muncii mele, fătul ce-am crescut din fașă,
Intr'o clipă să-l răpuie Vlaicu, inima pismașă?
N'oiu răbda!... Nici voi, boieri ai țării, nu puteți răbda
Indrumarea păcătoasă ce se 'ncearcă țării-a da
Duhu 'mpovăiat de ciudă, sorbul de ticăloșie,
Vlaicu Vodă, Domnul nostru din a cerului urgie.

Văzând boierii uimiți, dar nicidecum înflăcărați de zisele sale
Doamna rămâne încremenită.

Ce fel? Nu răspundeți?...

VLAD dumerit în sfârșit.

Doamnă...

NICODIM, idem,

Doamnă, 'ți-o mărturisim,
Nu credeam, lovind în Vodă, azi alătura să fim
Cu Măria Ta, ce 'n locu-i cârmuești de-o vreme țara.

CLARA

Cum!

NICODIM

La spatele lui Vodă noi vedeam pe Doamna Clara.

CLARA, aparte,

Ah! nemernicii, mișei!...

VLAD

Doamnă, Vodă n'ar fi rău
Dac'ar asculta de păsul țării, el și sfatul său.

CLARA, uimită, dar reculegându-se.

Sfatul său? Ah! e destoinic și ne face treabă bună
Când îl sprijină pe Vlaicu în pornirea lui nebună
De-a se război 'mpotriva celui mare cu cel mic,
De-a fi aliat cu Sârbii și certat cu Ludovic.

NICODIM, surprins și zărind, în sfârșit, adevărul.

Vodă Vlaicu face-aceasta?

CLARA

Da: pe Groza de-l jertfește
Bănelilor ce 'n Gomneh și 'n Suceava 'ncep a crește;

Totuși, el se dă cu Stareț și, în duhu-i fără șir,
 Uită că zac robi la Gomneh fiica mea și Strașimir;
 Uită că, din munți, voivodul Mikloș hertzeg cată 'n zare
 Un prilej, bun, rău,—ce-i pasă—din hotar să se coboare,
 Ca, la rândul ei oștirea-i, năvălind și ea la noi,
 Să ne joace-aceeaș horă ce 'n Ardeal jucat-ați voi;
 Vodă uită tot. Dar țara, îndrumată la peire,
 Cată să-i curmeze calea fie chiar prin răzvrătire,
 Da, da! steagul răzvrătirii îl desfășur azi și eu;
 Vodă e vrăjmașul vostru, el e și vrăjmașul meu;
 Toți cunoaștem păsul țării și de-aceia vă zic iarăși
 Că protivnicii lui Vodă sunt cu mine azi tovarăși,
 O scum eu cu ei.

NICODIM, după o tăcere,

Pe Vodă, Doamnă, nu-l învinuim
 Decât doar că nu ne-ajută țara să ne-o mântuim
 De străni și de cato'ici,

CLARA, aparte.

Câine! Oh! te-oiu ține minte
 Și pe tine. Dar... răbdare!

Tare

Te 'nțeleg, prea sfânt părinte!
 Sunt catolică, așa e, și pe față, nu pe-ascuns;
 Dar străină nu sunt țării, dovedit-am de-ajuns;
 Și 'i-o dovedesc și-acuma, când lui Mircea-mi dau copila.

Apăsând pe cuvinte

Ce... dup'un străin vrea Vlaicu s'o mărite cu de-a sila.

MIRCEA

Ce? Ce-ai zis?

CLARA

Am zis că Vlaicu vrea să dea dup'un străin
Pe Domnița Anca.

MIRCEA, aparte.

Doamne! Teasul e de-acuma plin.

VLAD

Doamnă, știrea-aceasta poate să nu fie...

CLARA

Ba e lucru sigur. Anca e de mult făgăduită
Craiului sârbesc. Dovedită?

VLAD, buimăcit.

Lui Stareț?

CLARA

Da! și, credeți ce vă spui,
Vlad le-a chibzuit pe toate fără știrea nimănui.
Zilele-astea, mâine poate, e-așteptată o solie
Care pe-Anca o va cere pentru Stareț de soție.

MIRCEA

Zici că mâine?...

CLARA

Chiar și mâine. Trebuie să fi trecut
Dunărea, de eri solia.

Boierii se înțeleg din ochi, înțeleg în sfârșit, dar par nedumeriți

MIRCEA

Oh !... Dar ce e de făcut !..

CLARA

Ce e de făcut? O Doamne! Mai nimic. Ce întrebare!
 Mai nimica, zău! Ca dâșii să te-arăți că ai răbdare;
 Și, căzând adânc pe gânduri, să respingi și tu, ca ei,
 Sprijinul ce ți-l trimite Anca prin chiar muma ei,
 Ce să faci? Ca dâșii, rabdă să vă piarză Vlad moșia!
 Ce să faci? Ca dâșii, uită-ți numele și vitejia;
 Ce să faci? Sărută mâna omului pizmaș și rău
 Care sfâșie de-odată două suflete 'ntr'al tău!
 Ce să faci? Când Vlaicu țara și iubirea 'ți-o sugrumă.
 Să te pleci ca să se vadă o femeie,—dar o mumă—
 Dintr'atâți boieri de frunte singură cum va lupta
 Ca să-ți apere, voivode, țara și iubirea ta.

MIRCEA

Taci! oh! taci!

Către boieri,

Boieri, prieteni, n'auziți, nu vă tresare
 Sufletul de-așa restriște? Doamne! Cum! Și Groza 'n
 fiare,
 Și sdrobita noastră râvnă, și surpatul nostru vis,
 Și durerea mea, vai! toate, toate de nimica vi-s?
 Aldeo, Murgule, Române, vere Vlade, Baldovine,
 Nici o mână, vai! nici una nu se 'ntinde către mine?

Vlad, hotărîndu-se și întinzându-i mâna.

Mirceo, iartă-ne.

MIRCEA, luându-i-o

Oh! Vlade.

VLAD, lămurind simțimântul tuturor.

Duhul nostru, zbuțiat
De-alte gânduri ce de-aseară ni-l frământă necurmat,
Nu luă seamă că 'ntre oameni cum suntem, de boierie...
Nu domnește mai măreață și mai sfântă datorie
Decât sprijinul, de-apururi de credință, către-acel
Ce ni-l cere, când restriștea dă năvală peste el,
Sunt cu Doamna și cu tine, pentru Groza și Domnița.

ALDEA, idem,

Sunt și eu!

MANEA, idem,

Și eu!

ROMÂN HERESCU, idem,

Cu toții, toți boierii...

BALDOVIN, idem,

Toată viața!

NICODIM

Oh! boieri, dar nu se cade, pe-un prilej așa ușor,
Să dăm pradă răzvrătirii o domnie și-un popor,
Răzvrătirea, grea furtună, cată 'n norii ei să poarte
Râvne mari și 'nalte ținte—slavă veșnică sau moarte!
Și nu te-ar ierta moșia, (către Mircea) ba te-ar ține chiar
de rău,
De i-a sângera ogorul numai pentru păsul tău.

MIRCEA

Nicodime !

CLARA, pentru a slăbi efectul produs de aceste vorbe asupra boierilor. Către Nicodim,

Sufletul ți-l liniștește, bun părinte.
Răzvrătirea noastră vede ținte 'nalte, scopuri sfinte ;
Ea e lupta mântuirii pentru noi și țara ta,
Și-unei frunți fără 'njosire ea coroana i-o va da.

NICODIM

Ție poate.

CLARA

Ba lui Mircea.

MIRCEA

Mie !

CLARA

Da.

NICODIM

Lui Mircea !

CLARA, către Mircea,

Ție

Suflet netemut de nimeni, deși plin de bărbăție,
Și pe care zăcășeala-l face cel mai ne'ndurat
Din vrăjmașii ce lui Vlaicu astăzi ura i-au jurat.

VLAD

Ai dreptate. Să trăiască Vodă Mircea !

BOIERII, afară de Nicodim.

Să trăiască

Vodă Mircea ! Ura !

MIRCEA, aparte,

Doamne ! Fie voia ta cerească
Pururea slăvită !

VLAD, închinându-se Doamnei Clara,

Doamnă, sunt, de-acum, urmașul tău.

NICODIM, aparte,

Ah ! năpârca ! cum strecoară sub coroană capul său !

MIRCEA, închinându-se și el Doamnei Clara,

Mamă care-mi dai cu-o vorbă fericire și coroană,
Îți închin pe totdeauna sufletu-mi ca la icoană.

BOIERII, către Clara,

Cinste ție ! Cinste ție !

CLARA, ademenitoare,

Cinste vouă, vă zic eu,
De vă-i tare hotărîrea pe cât ceasul e de greu.
Oh ! da, cinste cui se 'ndrumă—hotărît într'o voință,
Pironind în țintă ochii, credincios în biruință,
Cinste lui ! Și cinste vouă dacă—hotărît—voiți
Și voința voastră 'n țintă c'un pumnal o pironiți.

NICODIM, aparte,

Unde tinde !

ALDEA, către Clara,
Poruncește ! Vom voi.

CLARA

Se reculege în tăcerea îngrijorată a tuturor, apoi :

Boieri, nu-i vreme
De pierdut. Nu 'ncape vorbă de răscoală : Vlad se teme
De ceva, se pregătește. 'L-am răsbi de sigur, știu...
Dar e Groza... Dar e Anca... Am ajunge prea târziu !
Nu, nu. Să nu pierdem vreme : noaptea care ne'mpresoară
Fie cea din urmă pentru Vlaicu.

VLAD, buimăcit,

Ce fel?... Vrei...

CLARA, desvelindu-și gândul,

Să moară.

Boierii se indignează, dar ascund indignarea față de Clara
Doamna.

MIRCEA, îngrozit.

Un omor !

CLARA

Imprejurarea poruncește.

MIRCEA, și mai îngrozit,

Un omor !

CLARA, pledând,

Un omor, de fericire, de doimnie dătător ;
Un omor ce va deschide țării calea ei măreață ;

Un omor ce pentru-atâția fi-va dătător de viață.
 Ascultați. Vă duc, eu însumi, până 'n chiar odaia lui.
 Printr'o trecere deschisă, fără știrea nimănui,
 De Alexandru, răposatul Vodă, pentru el și mine.
 Am tăcut această taină Vlaicului și-mi prinde bine.
 Pe când doarme, voi cu 'n cetul să v'apropați de Domn;
 Nu-l mai deșteptați : cu milă, dați-l veșnicului somn;
 Iară zorile de ziuă, mâine, mulțumită vouă,
 Arăta-vor într'o slavă țării o domnie nouă.

Boierii se 'nfioară de-așa faptă. O tăcere.

VLAD, exprimând sentimentul tuturor,
 Slava roșie de sânge.

NICODIM

Mohorîte zori de zi
 Sub a căror raze, mâine, țara ni se va trezi.

VLAD

Nu e treabă *boierească* să ucizi un om ce doarme.

MURGU

Purtăm paloșe, și-acestea, Doamna noastră, nu sunt arme
 De-ucigași.

VLAD

Dar poruncește ! și, cu toții, ne 'nvoim
 Pe vrăjmaș, *în luptă dreaptă*, față 'n față, să-l lovim,
 Boerește !

CLARA, batjocoritoare,

Oh ! minune ! Duhuri mândre și senine,
 Suflete neprihănite ! De omor vă e rușine.

Când omorul se îndreaptă către-o viață de bărbat,
 Inșă ucideați, în codru, fără grijă de păcat
 Un copil!

Arată pe Pala.

NICODIM

Copil? Nu, Doamnă; o năpârcă doar, menită,
 Când călcâiul vrea să-l muște, de călcâi a fi strivită.

CLARA, agățându-se de o ultimă nădejde.

Mirceo, tu nu spui nimica?

MIRCEA, muncindu-se sub întrebarea mută a tuturor

Doamnă, gata sunt să mor,
 Dar nu vreau nici fericirea nici domnia pe-un omor.

NICODIM

Bine, Doamne, Mirceo bine!

CLARA, decepționată, izbucnind,

Tu, m'ascultă, Basarabe!
 Pentru frânele puterii mâinele 'ți-s încă slabe.

către ceilalți,

Iar voi, suflete plăpânde, voi viteji? Niște mișei!

Către Pala, încet, ca să nu fie auzită de ceilalți,

Vino, Pala. *Tu*, vei face ce nu știu să facă ei.

Iese urmată de Pala.

SCENA VI

Aceiași, afară de Doamna Clara și de Pala.

NICODIM, rupând tăcerea uimită a tututor.

Dragi boieri, în ce greșală, vai ! cădem, și noi, și țara !
 Toți ați înțeles ce țintă urmărește Doamna Clara ;
 Că, sătui, ca noi, e Vodă de robie, și că vrea,
 În sfârșit, să sfărme jugul ce de mult îl doboră.
 Dânsa l-a simțit. Și-aicea, desvelindu-și fiara gândul,
 Ne 'nvrăjbea ca, doară noi pe Vodă ucigându-l,
 Ea s'apuce iar domnia, ea cu Kaliany-al ei,
 Pe când noi să fim, cu toții, robi la dânsa, robi la ei !

VLAD

Ai dreptate.

MURGU

Ai dreptate.

Mircea, care mai nădăjduia un ajutor din partea tovarășilor săi
 merge desnădăjduit la jețul din stânga și cade pe el,
 doborât de durere,

NICODIM zărindu-l, se apropie de el,

Doamne Mirceo, vai ! sărmane
 Suflet, vas luptând în valuri pe o mare de prihană,
 Ah ! nu te 'ndoi de viață nici de bunul Dumnezeu
 Ce chemarea-ți dureroasă 'ți-o aude fătul meu.
 Să ne ducem toți la Vodă să ne spovedim la dânsul
 Toată vina, tot păcatul. El se va 'ndura de plânsul
 Nostru drept, și plin de jale, și din inimă rostit :
 Și te va ierta, pe tine, căci ai fost nedreptățit,

Și pe noi, căci remușcarea e destul de grea povară,
Și că toată vina noastră e și-a lui; e dor de țară.

ALDEA

Ai dreptate.

MURGU

Da.

VLAD

Să mergem toți, ca 'n vremuri de nevoi !

MANEA

Să ne-asculte.

ROMAN

Să ne ierte.

Boierii încep a porni spre ușă. Vlad observă că Mircea a rămas pe jeț, 'napoindu-se la el,

Mirceo, tu nu vii cu noi?

Mircea îi face semn că nu, că să-l lase.

Ești îndurerat ! N'ai grijă de nimic... Rămâi cu bine...

Iese după ceilalți.

SCENA VII

MIRCEA singur, apoi ANCA, PÂRCĂLABUL, PALA, STREJI.

MIRCEA, după o lungă tăcere.

Oh ! durere ! De-acum toate sunt sfârșite pentru mine.

El cade cu capul pe masă plângând încet. Dar ușa secretă se deschide cu grijă. Anca, apare, se asigură că Mircea e singur, se apropie de el, și cu degetul pe buze, îl chiamă.

ANCA

Mirceo !

MIRCEA, îmbrățișând-o,

Anca ! tu !

ANCA, arătând spre ușa secretă

Tăcere !... Oh ! de-acolo-am auzit
 Tot ! tot ! tot !... Să vezi, căzusem... lânăg ușă... M'a
 trezit
 Glasul mamei ! Mamei mele !... Oh ! Ce-a zis !... Ce
 grozăvie !...
 Dar tu n'ai voit, iubite, sufletu-ți curat să fie
 Prihănit ! Oh ! Mirceo, Mirceo !

MIRCEA, strângând-o în brațe,

Anco ! Anco !

ANCA

Să fugim.

MIRCEA, luându-și manta și cușnia.

Da.

ANCA, îmbrobodindu-se cu un vâl ce-l avea pe umeri.

Să nu fiu a lui Stareț.

MIRCEA, terminându-și pregătirile,

Nu !

ANCA, aruncându-se din nou la pieptul lui,

Cât o să ne iubim,

MIRCEA

Da ! departe de-astă curte.

ANCA

Și departe de-orice jale.

MIRCEA

Vino.

Ei pornesc spre ușă. Aceasta se deschide și intră pârçălabul curții urmat de numeroase streji cari ocupă fundul scenii.

PÂRCĂLABUL

Mirceo Basarab, în numele Măriei Sale Domnului, predă-te.

ANCA, înspăimântată,

Mircea ! Mircea !

Cade leșinată în brațele lui Mircea, care o depune
bunișor pe jețul din stânga.

MIRCEA, ingenunchind lângă jeț.

Oh ! aș vrea să mor.

PALA, care s'a furișat printre streji, vine pe din dosul
jețului și, susținând capul Anchii, își arată sperghia
și zice incetinel lui Mircea.

Mergi în tihnă ; până 'n ziuă, vei fi domn stăpânitor.

Mircea îi facem semn că a 'nțeles, o lasă pe Anca în grija lui și
iese, urmat de Pârçălab, pe când cortina cade.

ACTUL AL PATRULEA

Odaia lui Vodă. În fund, fereastra mare îndoită, ca cea din actul al treilea, dar mai largă și mai bogată. La stânga în planul al treilea, patul domnesc, ridicat cu o treaptă, cu uranisc purtat de coloane de lemn toarse, și perdele mari coborînd pînă pe lespezi. El e cu latura la perețele din fund dar nelipit. Lîngă căpătăiu, și înăuntru uraniscului, icoană, cu iconostas, epitrafii, candelă mare și bogată. La piciorul uraniscului, flamura basarabească albastră; în mijlocul ei, pe fund roșu, trei capete de arabi privind către stînga. La dreapta în fața patului, o ușă mare. În planul întăi, la stînga o ușă mică de stejar ferecată. Către dreapta, în planul întăi, un jeț mare cu o strană. Alte jețuri mici în odaie, din care unul înăuntru uraniscului. Păreții sunt pardosiți, la înălțime de om, cu pardoseală de stejar vechiu, lustruit. Deasupra, covoare. Tavanul cu grinzile vedețe, e bogat zugrăvit, în dreapta și în stînga ferestrei, trofee de arme. Prin fereastră se vede biserica domnească, luminată de lună, și mai departe târgul. E noapte; torțe ard în sfeșnice de fier bătute în pereți de-asupra pardoselei.

În colțurile din fund, lampadare, cu torțe aprinse.

SCENA I

VODĂ, BANUL MIKED, NICODIM, VLAD, MANEA
BALDOVIN, ROMÂN HERESCU, MURGU, ALDEA, ALGIU

La ridicarea cortinei, Vodă șade pe jețul de sub uranisc, cufundat pe gânduri. Miked, în picioare lîngă el. Ceilalți în genunchi, afară de Nicodim, privesc îngrijorați în fața încruntată a lui Vodă.

NICODIM, rupând tăcerea.

Doamne, nu te 'nduri?

MIKED, după o nouă tăcere.

Stăpâne, la genunchii tăi privește
Vinovatul, ce cu lacrimi de păcat se spovedește :
Iartă, Doamne, precum iartă cerul, care-a poruncit
Tatălui să-i fie milă de copilul rătăcit.

MURGU

Iartă-ne, stăpâne !

VLAD

Iartă-ne de groaznica orbire
Unde dorul slavei tale și a neamului iubire
Ne-au împins.

MANEA

Oh ! fie-ți milă !

ROMÂN HERESCU

Oh ! îndură-te de noi !

Vodă ridică capul. Toți întind spre el brațele rugătoare.

VODĂ

Voi v'ați îndoit de mine ; să nu mă 'ndoiesc de voi ?

VLAD

Nu ! pe sfântul ochi al lumii care sufletul ni-l vede !

NICODIM

Nu ! pe însuși acest suflet ce de-acum în tine crede
Ca 'n Isus Mântuitorul !

BALDOVIN

Fă din noi de-acum ce vrei...

ALDEA ALGIU

Îți îmbrățișăm genunchii !

NICODIM

Suntem robii, robii tăi.

VODĂ, pe gânduri și, ca și cum ar vorbi pentru sine.

Ea s'ațâțe răzvrătirea ! Ea să vrea să mă doboare
Din domnie !

VLAD

Da, stăpâne.

VODĂ, idem.

...Ea să vrea să mă omoare !

NICODIM

Ne-am cutremurat.

VODĂ, idem.

...Pe mine care-i sunt aproape fiu.

MIKED

E 'nfiorătoare fapta ce povățuia.

VODĂ, idem.

Să fiu

Omorît de chiar aceea care-mi ține loc de mamă !

NICODIM

Mună ea? Oh! nu: o fiară ce chiar puii și-i sugrumă,
De turbare.

VODĂ, idem.

Ce e Domnul? O păpușă fără preț.
Spargeți-o: ne-om face alta!

VLAD

Oh! stăpâne!

VODĂ

Ce dispreț!

Ingăimând, ca pentru sine, părerea emisă de Clara la Act. II.

Când nesocotirea sapă scaunul, oblăduirea,
Vinovate-s deopotrivă gândul și înfăptuirea.

NICODIM

Da, Măria Ta, așa e.

VODĂ, privindu-l adânc.

Da, așa e, v'o spun eu.

NICODIM

Noi ne pocăim...

VODĂ

Dar dânsa e 'mpietrită 'n gândul rău.

Sculându-se,

Deci vă iert pe voi.

VLAD

Oh ! Doamne...

VODĂ

Dar pe dânsa o aşteaptă
Crâncenă pedeapsă !

NICODIM, milostiv.

Doamne !

VODĂ, coborînd de sub uranisc,

Ce fel ? Oare n'ar fi dreaptă ?

NICODIM

Dreaptă-ar fi chiar capul nostru, Doamne, dacă l'ar lovi.

VODĂ

Da. Dar pocăinţa voastră vreau, măreţ, a o slăvi :
Voi veţi pedepsi.

VLAD

Noi, Doamne ?

VODĂ

Voi !... Ah ! maşteră haină
Însăşi tu ales-ai pentru mine grâul de neghină.

Scoate dela brâu o cheie, merge la uşa ferecată
şi o arată boierilor.

În această culă neagră bob cu bob am adunat
Rodul bun, întru iubirea de moşie sămănat.

Și cernut la ciurul aprig al credinței prigonite.
De-acum, iasă la iveală : vremile sunt împlinite.

Deschide ușa.

Hei ! vitejii mei prieteni, v'am adus tovarăș noi !

Cei din culă ies, liberi și înarmați, iar cei din scenă
îi recunosc și aleargă către ei.

MURGU

Golea !

ALDEA ALGIU

Crețu !

VLAD

Moș Ivașcu !

NICODIM

Groza !

GROZA, ieșind din culă.

Și Miked cu noi ?

Ei se îmbrățișează cu lacrimi.

VODĂ, zâmbind.

Ce zici, bane, se ghicise taina mea, când, bunioară,
Se zvonea c'aici, în culă, *adunasem o comoară* ?

MIKED

Doamne, ești adânc și mare.

VODĂ

Impotriva celor răi
Ei mă apără pe mine, zi și noapte, eu pe ei.

NICODIM

Fii blagoslovit în veacuri, păzitor al celor sfinte :
Crucea, neamul și moșia.

VODĂ, scoțându-și cușma,

Și cu Dumnezeu 'nainte !

El se înclină către icoane. Toți urmează pilda.
Dar ușa se deschide. Intră Grue. E plin de pulbere, cu părul lipit
de sudoare pe frunte. Vodă cum îl vede, aleargă la el,
și îl aduce în scenă.

Grue !.. Cetele sunt gata ?

Grue face semn că da.

Dragomir ?

Grue arată cu capul ușa.

A și sosit ?

Grue face semn că da.

Adu-mi-l încoa.

Grue iese.

Ce oameni ! Ah ! de-acum sunt liniștit
Dragi boieri, ne lipsea unul dintre-atâți viteji de seamă
Cel mai strașnic. El aleargă când nevoia țării-l chiamă

Arată ușa, pe care intră un călugăr catolic.

NICODIM

Un catolic !

VLAD

Un călugăr minorit !

Vodă merge la călugăr și-i descoperă capul.

MIKED

E, Dragomir !

VODĂ

Iar v'ați îndoit de mine !

DRAGOMIR

Iartă-i. Vezi, și eu mă mir.
De porunca ce mi-ai dat-o mie, cuvioasa slugă
A Ohridei, să-mi vâr capul sub acest otrep de glugă.

VODĂ, luându-l de mână,

Nici-o slavă, nici un nume nu deschide-atâtea porți,
Azi, la curtea mea, ca zdreanța ce cu-atâta scârbă porți
Leapd'o de-acum. E semnul să se lepede și țara
De zmerenia sub care se-ascundea de Doamna Clara.
Și, fățiș, de mâine iarăși, vel spătare, vom purta
Gluga noastră cea de zale.

DRAGOMIR, sărutându-i mâna.

Să trăești ! Măria ta.

Intră Grue care spune ceva încet lui Vodă.

VODĂ, încet,

Anca?... Vine să se roage pentru... O aștept. Să vie.

Iese Grue. Către boieri, arătându-le cula.

Voi, intrați aci, prieteni. Dar veghiați !

Ei fac un gest de întrebare.

Eh ! cine știe

Ce prăpăstii blânda noapte-acoperă cu vălul său...

Boierii intră 'n culă. Vodă împinge, doar, ușa după ei
Apoi merge de se așează pe jăț, și cade pe gânduri. După un
timp, Grue deschide ușa, se asigură că Vodă e singur, introduce
pe Anca și iese.

SCENA II

VODĂ, ANCA

Anca, în costumul și cu vălul dela actul al treilea, stă puțin,
își desvelește capul, apoi dureros :

ANCA

Vlade !

VODĂ, tresărind,

Anco !

Merge repede la dânsa și o îmbrățișează.

Surioară !

ANCA, plângând,

Vlade !

VODĂ, așezând-o lângă el,

Pentru Dumnezeu !
 Ce ai ? De ce plângi, Ancuța mea ? Vorbește. Nu mai
 plânge,
 Copilița mea iubită. Uite, pieptul mi se frânge,
 Când te văd plângând. Hai ! spune, spune. Sunt neliniștit
 Ce ți s'a 'ntâmpat ?

ANCA

Vai ! Mircea...

VODĂ, sculându-se violent.

Mircea !... E un răzvrătit

ANCA

Eu sunt singură de vină, Vlade.

VODĂ

Ce fel, tu ? Ce glumă !

ANCA

Da ! Sunt pricina, pricepe, sunt pornirea ce-l îndrumă !
 Pe căi rele.

VODĂ

Tu, Ancuța ?

ANCA

Mircea nu s'ar fi 'nvrăjbit
 Până la răscoală, Vlade, dacă nu m'ar fi iubit.

VODĂ

Va să zică, cu cât Mircea te-ar iubi mai mult pe tine,
S'ar cădea să mă urască mai ne'nduplecat !.. Prea bine !

ANCA

Oh ! îndură-te de mine, cel puțin : sunt sora ta.

VODĂ

Să mă 'ndur ? Dar ce pot face pentru tine !

ANCA

Poți ierta.

VODĂ

Tu nu mi-ai greșit.

ANCA, articulând cu greu.

Și, totuși, fiind singură de vină,
La porunca ta domnească vin să mă supun, senină,
Dacă-acest păcat al nostru, singură 'l-aș ispăși ;
Dacă, singură ,pe drumul chinurilor aș păși.

VODĂ

Cum să-l ispășești ?

ANCA

Prin jertfă ! Mi se spune, astăseară,
Că sosește o solie dela Stareț să mă ceară...

VODĂ

Anco !

ANCA

Fie ! fi-voiu prețul... Mă 'nvoiesc, da !.. Mă'nvoiesc
 Numai, numai ca pe dânsul, ca pe Mircea să-l feresc
 De urgia ta, ce-l mână — cine știe ? — la peire !
 —Nu că-i vinovat, sârmanul, dar că l-am ales de mire !—

VODĂ, îmbucurat de întorsătura ce iau lucrurile.

Fie dar. N'aibi grijă, Anco : nu-l ajunge nici un rău...

ANCA, fericită, întrerupând.

Vlade. Oh !...

VODĂ, terminându-și fraza.

Pe câtă vreme nu mai e alesul tău.

ANCA, desnădăjduită, dar mai încercând o rugă.

Da, da, nu mai e ! Așa e. Oh ! ce-aș da să fie iarăș,
 Ce mi-a fost întotdeauna, bunul, dragul meu tovarăș !

VODĂ, neținând seama de ruga Anchii, insultând,

Nu mai e ! Și, vreau s'o afle dela tine. Să nu-i spui
 Nici că iei pe Stareț, nici că nu mai ești mireasa lui

ANCA

Nu !... Dar ce ?

VODĂ

Nu ! Spune-i numai că... iertarea dobândită
 Ți se datorește ție, surioara mea iubită.

ANCA

Me, da.

VODĂ

Căci așa crime nici-un Domn nu le-ar ierta !
 Și nici eu, decât ca frate 'nduplecat de ruga ta.
 Nu-i așa ?

ANCA

Așa e.

VODĂ

Grue ! — Șterge-ți ochii, Anco.

Către Grule care intră.

Chiamă-

Ne pe Domnul Mircea.

Grule iese. Către Anca.

Șterge-ți ochii. Eh ! de bună seamă.
 Nu s'ar crede că lui Mircea o să-i dau o veste rea ?

ANCA

Nu e rea. Dar ce mă 'neacă, Vlăde, e durerea mea.

VODĂ, înduioșat

Stăpânește-ți-o. Pe marea vieții, când te duce vântul,
 Fie-ți cârma cugetarea de ți-e pânza simțimântul.
 Și, cu cât mai aprig vântul umflă valul furtunos.
 Mai cu grije strânge pânza, cârma ține-o mai vânjos.

SCENA III

ACEIAȘI, MIRCEA introdus de GRUIE

Mircea intră mândru, dar stă locului văzând pe Anca.

MIRCEA, aparte.

Anca !

VODĂ, după ce face semn lui Grue să nu iasă...

Haide, Anco, spune-i ce făcut-ai pentru dânsul.

ANCA, cu intenție.

Mirceo, m'am rugat de Vodă să te ierte. Vezi-mi plânsul
Și 'nțelege că ne costă pe-amândoi greșala ta.

VODĂ, încet cu imputare.

Anco !

ANCA

Nu știi ce 'ndurare...

VODĂ, asemenea.

Anco !

ANCA

Mirceo, nu uita !

VODĂ, trecând.

Tu n'ai șir în cuvântare. Ian ascultă. Eu i-oiu spune
Lucrul neted și băiatul va pricepe de minune.

ANCA, aparte înspăimântată.

Oh ! ce zice...

MIRCEA

Doamne... Anca...

VODĂ

Anca, Mircea, a venit
 Să se roage pentru tine, pe-o cărare rea pornit.
 Te-am iertat. Cu intenție. Dar mai sunt alții pentru cari
 [ruga-i blândă
 In zadar 'mi-ar fi 'nclinată ca să-i scape de osândă.

ANCA, aparte, pricepând.

Dumnezeule puternic ! Mama !

VODĂ

Mirceo, te-am iertat
 După ruga ei, și pentrucă ți-e sufletul curat.
 El te-a deslușit că fapta bună, chiar nerăsplătită,
 E o mândră bogăție ce de cer e socotită ;
 El ți-a dat acea povață să respingi un ajutor
 Care 'ndrumă zăcășala spre trădare și omor.

ANCA, ca mai sus.

Mamă !

VODĂ

Totuși, mulțumește-i Anchii.

MIRCEA, îngenunchind pe loc.

Oh ! ce bucurie
 Sufletul îmi înviază, Anco, mulțumită ție
 Pentru *slava*, ce dă cerul, *fericirea*, ce tu dai,
 Și ce se sfârșiau cu viața-mi, dacă tu nu 'mi-o scăpai.

ANCA

Viața, slava, fericirea ! Oh ! cât le plătesc.

VODĂ, încet cu intenție

Ia seama !

Ai de dobândit iertarea și-altui osândit.

ANCA, asemenea

Oh ! mama,

Mama ! Dar ce mai pot face ?

VODĂ, asemenea.

Ce-ai făgăduit. Atâta tot !... Alt nimic decât să faci

ANCA, asemenea.

Oh ! mama !

VODĂ, asemenea, terminându-și fraza.

și să taci !

MIRCEA, aparte.

Ce șoptesc ?

VODĂ, încet către Anca.

E vinovată !

ANCA

Vlade !

VODĂ, tare, ducând-o spre ușă.

E târziu.

Draga mea copilă.

ANCA, dureros.

Oh ! Mircea ! Mircea !

VODĂ, încet.

Ah ! ia seama

ANCA, încet.

Fie'ți milă !

VODĂ, încet.

Pe-amândoi de-acum ne leagă un acelaș jurământ !
Cum te porți, mă port.

ANCA, aruncă ochii la Mircea, apoi, ieșind.

Vai !... Fie !

VODĂ, aparte.

Se va ține de cuvânt

SCENA IV

VODĂ, MIRCEA, GRUE (la ușă).

VODĂ

Mirceo, mergi cu bine.

MIRCEA

Doamne, nu m'am încrezut în tine.
Bunătatea-ți, îndoită-mi face vina.

VODĂ

Mergi cu bine.
 Vina ta 'ți-o ispăși-va pocăința, fătul meu :
 Ce să iartă, să se uite — vorbă dela Dumnezeu.

MIRCEA

Oh ! m'am înșelat amarnic ! Dar îmi voi plăti greșala
 Fără preget. Doamna Clara, unchiule, i-a dat lui Pala
 Sarcina să făptuiască ce 'ntâi mie mi-a propus :
 Este-o ușă, doar de dânsa cunoscută, cum a spus,
 Și pe unde poate 'n taină să răzbească pân' la tine.

VODĂ, zâmbind face semn că știe.

Deci la noapte...

VODĂ, tresărind uimit.

Cum? La noapte? Astă noapte?

MIRCEA

Zis-am bine !
 Pala însuși, adineauri, lucrul mi l-a povestit.

VODĂ, nerăbdător să afle.

Da, și... ce fel?

MIRCEA

Că la noapte, când va fi tot liniștit,
 Doamna, chiar aci, la patul tău, pe Pala îl va duce
 Să te 'njunghie.

VODĂ

Bine.

Ah ! fiară ! Dar mă jur pe sfânta cruce

VODĂ, zâmbește încruntat, stă puțin la îndoială, apoi merge la
 ușa culei și o deschide. Se văd boierii din ea

Uite, Mirceo, unde stau apărătorii mei.
Intră-aci. De-acum ești vrednic să te numeri printre ei.
Mergi.

Mircea, care s'a sfiit mai întâi, recunoaște pe cei din
culă și aleargă la ei. El e primit cu un vuet bucuos. Vodă se mai
gândește puțin, apoi.

Mikede, Dragomire, voi veniți încoa. De sfatul
Vostru avem nevoie.

Cei doi sfetnici intră în scenă. Ușa culei se închide.

SCENA V

VODĂ, MIKED, DRAGOMIR, GRUE

Vodă se așează pe jeț și cade pe gânduri.

DRAGOMIR

Doamne?...

VODĂ

In primejdie e statul.

MIKED

In primejdie?

VODĂ, înjghebând un plan,

Mikede, cam ce ceas o fi?

MIKED, cătând pe fereastră,

Două ceasuri pân' la miază-noapte.

Mai sunt

VODĂ

Două?

MIKED

Da.

VODĂ, pe gânduri,

Mă 'ncrunt,

Când gândesc cu ce 'ndrăzneală...

După o tăcere, către Miked,

Ce crezi? Oare-o fi culcată

Doamna Clara?

MIKED

Nu cred, Doamne, i-e fereastra luminată.

VODĂ, după o tăcere, către Grue.

Grue, roag-o să poftească pân'aci.

Iese Grue, Vodă urmează, aparte, hotărîndu-și planul.

Da, s'o îndârjesc
 Desvelindu-mi, către dânsa, gândul tot, s'o hotărâsc
 Să n'amâne nici o clipă moartea mea... Și se va prinde
 Singură, aci, la noapte, chiar în cursa ce-mi întinde...
 De n'ar bănuî !... De unde?

Tare, mai mult către Dragomir.

Doamnei, dragi boierii mei,
 Înainte de a purcede la înlăturarea ei
 Dela cârmuirea țării, mi se pare că e bine,
 Lămurit, dar fără ură, să-i vorbim cum se cuvine.

Să păstrăm cu grijă legea Domnului Isus Cristos
 Care vrea ca vinovatul, cu cât e mai păcătos,
 Cu atât mai mult să afle mângâiere și iubire,
 Ca de sine să-și îndrume sufletul spre pocăire.
 Ii veți spune păsul țării, păsul vostru, păsul meu...
 Și, de n'o ști să 'nțeleagă, fie ce-o vrea Dumnezeu!

DRAGOMIR

Dar'ar Domnul s'o pătrunză milostiva-ți bunătate!
 Dar 'mi-e teamă că-i e duhul prea cuprins de răutate.
 Totuși, ne-om rosti cucernic, Doamne, mai ales că'n ea
 Văduva lui Alexandru Vodă pururi vom vedea.

VODĂ

Da, pe tatăl meu, slăvitul, mult iubitul-ai, spătare,
 Și cules-ați împreună dafini mulți...

SCENA VI

ACEIAȘI, CLARA DOAMNA

CLARA, intrând îngrijată.

Ce 'mprejurare
 Grabnică te face, Vlăde, să mă chemi; așa târziu,
 La un ceas când...

Vodă i-a ieșit înainte. Ea vede pe Dragomir.

Ah! Spătarul? Tu în Argeș? Pe cât știu
 Orospsitu-te-am în valea Dâmboviței. Cu ce voie
 Vii la Curte?

Dragomir dă să răspundă, dar Vodă îl oprește din gest.

VODĂ, aparte,

N'are nici o bănuială.

Tare, către Clara,

Am nevoie,
Doamnă, într'o 'mprejurare unde scaunul e 'n joc,
Unde poate să se-arunce țara 'n sabie și foc,
Să ne sfătuim tus-patru, fără ciudă, fără ură,
Ca să iau cea mai cuminte și mai rodnică măsură.

CLARA

Ce cuvinte sunt acestea? Scaunul în joc?

VODĂ

Mai mult.

E 'n primejdie chiar țara.

CLARA, aparte, așezându-se pe jeț.

Ce-or mai fi urzit!

Tare, către Vodă.

Te-ascult

VODĂ

Doamnă, sunt aproape patru ani de când războiul
Cu crăimea ungurească săvârșitu-s'a în toiul
Biruințelor române repute pe deplin
Din Vidin la Alba Mare, din Ardeal la Severin,
Și de când, într'o unire, cei de-o limbă și de-un sânge
S'au silit, luptând alături, jugul craiului a-l frânge.
Biruiserăm. Vrajmașul, pretutindeni fugărit,
Ne lăsa stăpâni la dânsul pe ținutul cucerit.

Și, cu iarna, când de obște, orice luptă-i amânată,
 Mă făleam să-mi văd, statornic, stăpânirea 'ntemeiată,
 Pe când tu la Curtea-de-Argeș cârmuiai în locul meu,
 Totul m'ajuta; deodată, iacă vine ceasul rău.
 Mulți din căpitanii oștii din Ardeal, sub Nicolae,
 Frate-meu, îl părăsiră, chiar în ziua de bătaie.
 Luând cetele. Aceasta, din porunca ta în scris.
 Doamnă, oastea-i fu sdrobotă 'n acea zi, și el ucis.

CLARA, îngrijată de desgroparea acestei vechi afaceri,

Dar, ți-am spus că vream la Alba să trimit...

VODĂ

Mi-ai spus, așa e

Dar și-acuma plânge neamul pe voivodul Nicolae
 Și-i sărută piatra în mânăstirea dela Câmpulung!...
 Din această biruință, oștile crăiești ajung,

Urmându-și vorbirea de mai sus.

La hotarul țării noastre! Făr' a mă 'ntreba pe mine,
 Domnul, ai trimis solie ca crăimei să se 'nchine
 Și să milogească pacea ce ea însăși milogea!
 În acelaș timp, oștirea, ce prin țară, se strângea,
 Tu o slobozeai 'n locu-i, chiar la curtea mea domnească...
 Stabileai pe Kaliany cu oștire ungnorească!
 Și mă părăseai pe mine, oropsit, la Făgăraș,
 Și, biruitor, dar pradă biruitorului vrăjmaș...
 Dar puterile maghiare, din noroc, erau sleite
 De războaiele din urmă până 'n Bosnia pornite;
 Astfel, că, scăpai din ghlara morții. Pacea se făcu!
 Iar crăimea, Făgărașul, totuși, mi-l recunosc!...
 Din atare războire, din atare vitejie,
 Din avântul cel mai strașnic repezit de-o vijelie,

Ce foloase mândre tras-ai strigă morții din mormânt?

—Ce? 'Mi-am închinat moșia pe-o prăjină de pământ !..

Da, de-atunci, de tine, doamnă, e moșia mea 'nchinată !

Kaliany-aci domnește ! și chiar sora 'mi-e lăsată,

Ca ostatic de credința 'mi și zălog de viața lui.

Iacă ce-a ajuns domnia ! Mi se cade să 'ți-o spui :

De-o așa călăuzire țara noastră e sătulă !

Căci a fost hrănită pururi cu mândrie, nu cu hulă,

Și c'a învățat, din datini date de strămoșii mei,

Numai Domnului din ceruri să închin coroana ei.

CLARA

Iacă zisă vorbă mare : datină !... Dar ce e, Vlade,

Datina ce 'ntr'una 'n față 'mi-aruncați ? Eh ! mi se cade

Să vorbesc de ea și mie : am păscut-o de ajuns

Douăzeci de ani ca toată taina să 'i-o fi pătruns,

Ce e datina ? O lege ! zi o lege strămoșească !

Bună 'n vremuri, dar ce poate să nu se mai potrivească

Celor ce cu propășirea s'au născut în vremea lor.

Dânsa-i o cătușă pusă propășirii de picior.

Am făcut, vă zic, prea bine, în mănoasa 'mi cârmuire

Când am rupt acea cătușă pentru-a țării propășire !

Voi, în granițele voastre de cu veacuri îngrediți,

Că schimbatu-s'a la față lumea nici că bănuți

Și 'n voi înși-vă privind-o v'ați închipuit, firește,

Că, de stă pe loc românul, nimenea nu propășește.

Dar eu vreau, din adormirea 'i, țara voastră s'o deștept,

Către-apus, unde-i știința și lumina, să v'o 'ndrept.

Sufletu 'i pătat de schismă, duhu 'i de 'ndărătnicie,

Prin botezul mântuirii să le spăl pentru vecie.

Eh, ce 'mi pasă, când e vorba de un folos așa măreț.

Dacă vi se pare vouă că 'l plătesc prea mare preț.

Și când cumpăr Făgărașul, un ducat atât de mare,

Dacă vă tocmiți pe-o vorbă, vorbă seacă, o 'nchinare !

Și-apoi, de-i sătulă țara de călăuzirea mea,
 Fie. Fac ce vreau : Păstreze'și legea datinei, de vrea ;
 Și hrănească'și-o cu fală, și adape'și-o cu jale,
 Dar s'o țină mai departe, și să nu 'mi-o pună 'n cale,
 C'o sfărâm.

MIKED

Nu se sfărâmă veacurile ce-au trecut !
 Și cu veacurile-acelea datina ni s'a făcut,
 Doamnă, datina străbună e mai mult decât o lege !
 Domnul ce-și cunoaște țara, din chiar traiul ei culege
 Obiceiuri de tot felul, trebuințe de-or'ce soi,
 Năzuințe, doruri, vise, ure, patime, nevoi.
 El le cerne, le frământă, le topește, le strecoară,
 Și le toarnă, ca 'ntr'o matcă, în cuvântu-i către țară.
 Din aceste vorbe 'nalte ale domnilor români,
 Timp de veacuri, neamul țese datina dela bătrâni.
 Pruncul, dela sân o soarbe 'n fiecare strop de lapte ;
 Leagănul, în care doarme, 'i-o șoptește 'n blânde șoapte.
 I-o mai spune vechiul basmu de bunică povestit ;
 Doina lung 'i-o cântă 'n frunză când e vârsta de iubit.
 Arcul, ghioaga din perete pururi i-o aduc aminte ;
 O citește 'n pomenirea de pe lespezi de morminte !
 Și, sub pajera cu cruce, desmierdându-și visul său,
 Sufletul i-o face una cu credința 'n Dumnezeu !

CIARA

Fie. Dar, la urma urmei, ce voiți ?

VODĂ

Ascultă, mamă,
 Țara, ce te roagă, astăzi, dar ce mâine...

CLARA

Ah ! ia seamă.

Mi se pare că ameninți !

VODĂ

Nu ameninț, dar îți zic
Că prea mare e povara urii ca s'o mai ridic.
Uite, Dragomir e solul celor oropsiți...

CLARA

E vrednic

De așa solie !

DRAGOMIR, violent,

Doamnă !...

VODĂ, intrerupându-l,

Ei mă roagă, prea cucernic,
Să-ți înduplec zăcășeala ! și, cu dânșii, să te 'mpac,
Să deschizi această culă unde cei mai mândri zac.
Iartă-i. Stăpânește, mamă, prin blândețe : ar fi vreme ;
Peritoare-i cârmuirea când sub dânsa țara geme.

CLARA

Las' să geamă, dacă geme după niște oameni răi !
Sunt dușmanii țării, Vlăde, cei ce sunt dușmanii mei.
Iacă legea cârmuirii, călăuza judecării.

DRAGOMIR

Să-i spun eu Mării Tale cari sunt dușmanii țării,
Doamnă, și, prin care semne, 'n neamul nostru românesc,

Credincioșii și vrăjmașii țării se deosibesc.
 Uită-te la mine doamnă : pe-acest piept, pe-această frunte
 Urma rănilor, în slove serbede alt'dată crunte,
 Spune, celor de pe-acuma, că spătarul Dragomir
 Și-a văzut de datorie patruzeci de ani în șir ;
 Că hotarele domniei sunt de spada'i rotunjite,
 Și că orice biruințe sunt pe trupu'i răbojite !
 Patruzeci de ani, albastrul astei flamuri azurii,
 Cu credința noastră, în slava cerului îl primenii !
 Patruzeci de ani, alături, cu alții — țara și-azi îi plânge —
 Letopisețul moșiei scrisu'l-am cu al nostru sânge !
 Iată ce-au făcut cu mine, timp de patruzeci de ani,
 Cei ce legea cârmurii îi numește azi dușmani.

CLARA, sculându-se

E prea mult !

DRAGOMIR violent,

Nu încă, doamnă.

CLARA

Oh !

DRAGOMIR

Nu ! Iat'acum spuza
 De drept credincioși adusă, până 'n sfat, de călauza
 Judecării.

CLARA

Ah ! spătare, înc'odată e prea mult !
 Depășești or'ce măsură ! — Tu taci Vlade !

VODĂ

Eu ascult,

Mamă.

CLARA, așezându-se la loc pe jeț.

Mamă? Fiu netrebnic!... Fie, dar voiu ține minte.

DRAGOMIR

De-ar fi să le uiți vre-odată n'aș rosti așa cuvinte!
 Dar îți spun ce am pe suflet și mă jur, pe Dumnezeu,
 Că nu 'ncepe nici minciună, nici trădare 'n gândul meu,
 Mă uimesc acele soiuri de boieri ce te 'nconjoară!
 Nu e unul să nu fie pripășit de din afară!
 Unguri, mai cu seamă, lifte de-or'ce fel, toți papistași
 Toți străini de noi, iar legii noastre cei mai cruzi vrăjmași
 Sunt deștepți, așa e, doamnă: dar cu mintea lor isteță,
 Ei întind, pe noi o largă mreajă, deasă ca o ceață,
 Ce supune la robie, doamne Vlade, neamul tău,
 Năbușindu'i simțul pentru țară, domn și Dumnezeu.
 Ei vor ranguri, avuție; încruntată sau zmerită,
 Mâna lor despoaie țara ca pe-o țară cucerită.
 Și ce treburi de ispravă au făcut în viața lor
 Ca Românul să'i primească, ospătos și 'ndurător?
 Unii, slugi fără credință, condotieri, a lumii spumă.
 Au prădat, cu foc și sânge pentru bani, chiar țara mună.
 Alții, trădători ca Iuda—să'ți numesc de-acei vicleni?—
 'Și-au vândut, pe ranguri, neamul, frații lor, pe Ardeleni,
 Și cu-acești ereți de curte ai voi să fii stăpână
 Pe-acei mândri șoimi de plaiuri și'n chiar țara lor română?
 Lasă-te de-așa nădejde: din acest al său pământ,
 La vrăjmași nu dă Românul decât locul de morimnăt.

CLARA

Incepând printr'o dosadă nici că se putea, spătare,
 Să n'alunece vorbirea-ți până la o-amenințare.

Dar ce'mi pasă ! Nu 'mi-e teamă ! Fac ce vreau : voiu
[cârmui
Cu ereții ! Și, zadarnic, șoimii tăi m'or pizmui.

DRAGOMIR

De rămâi cu dânșii, Doamnă, cârma 'ți-o luăm din mână.

CLARA, sărind în picioare și izbucnind,

Indrăznețe ! Cum ? În față... Uți că sunt aci stăpână !
Cine să cuteze?...

DRAGOMIR

Țara, din boier până 'n popor.

CLARA

Vlade, taci și-acuma ?

VODĂ, care își vede planul izbutind.

Doamnă, eu sunt de părerea lor.

CLARA, incremenind mai întâi ; apoi, într'un hohot de biruință

Ah ! de mult te 'nțeleseam ! În sfârșit te dai pe față !
Indrăzneala lor mârșavă ție 'ți-a cerut povață !
Și nu m'ai chemat aicea sfatul spre-a 'mi-l asculta,
Ci, ca doi mișei să'și verse ciuda, pe stăpâna ta.
Răzbunare de nevrednic !... Răzvrătire de fățarnic !...
Dar te-oiu face răzvrătirea să 'ți-o ispășești amarnic.

Către cei doi sftuici.

Voi, la temniță !

MIKED

Uiți, doamnă, ce 'ți-am spus adeseori,
Că sunt nume ce sparg ziduri și nu 'ncap în închisori.

CLARA, scoasă din iire, pare că 'năbușe o clipă; apoi,

Hei! strejeri!

VODĂ

De geaba, doamnă, 'i-ai chema: tu știi prea bine
Că, de-afară, nu se-aude ce se face-aci la mine

CLARA, pentru sine.

Ah! de-afară nu se-aude... Minunat! Tare m'oi duce dar
Să chem însămi eu de-afară strejile...

VODĂ

Tot în zadar:

Nimeni nu va pune mâna, doamnă, fără mișelie,
Pe-un boier ce 'l-al meu scaun e trimis cu o solie.

CLARA, voind să meargă spre ușă.

Nimeni din ai tăi: eu însă...

VODĂ, tăindu'i calea și categoric.

El în tihnă va pleca.

Cine-ar îndrăzni porunca mea de Domn a o călca.

Doamna se dă înapoi, uimită. Vodă urmează, către Dragomir,
apropiindu-se de el.

Către cei ce te trimis-au pleacă dar cu vorbe bune,
Vel-spătare, dela mine, Domnul țării, și le spune

Că se va deschide cula, mâine chiar, în zori de zi !

Incet, ducându'l la uşă.

Săi călare, dă năvală curţii cum de-i auzi
Clopotul cel mare...

Ei vorbesc încet şi Dragomir iese.

CLARA, aparte.

Mâine? Cât de scurtă, tot e lungă
—De ajuns—această noapte... ceasul rău ca să le-ajungă !

VODĂ, coborînd.

Bane, mâine dimineaţă, sfatul îl vei aduna
Când de sfânta liturghie clopotele vor suna.

Miked se 'nchină şi iese,

Doamnă, e aproape miezul nopţii. Să cătăm odihnă,
Ca de treburile ţării, mâine, să vedem în tihnă.

CLARA

Mâine?

VODĂ

Da ! Şi până mâine 'n zori, uitasem să 'ţi-o spui,
Nici-o poartă-a curţii nu se va deschide nimănui.
Grue, asta 'mi-e lozinca.

Grue iese, o clipă, şi reîntră,

CLARA

Bine, Vlade, foarte bine !
Insuţi tu pornişi războiul între mine şi 'ntre tine ;

Insu-ți, preț al luptei noastre, aruncași toiagul tău;
 Insu-ți, hotărându'mi ura, înarmat-ai brațul meu!
 In acest locaș de unde nici un sgomot nu răsună
 —In afară—noapte bună, Doamne Vlade, noapte bună.

Iese, la un semn al lui Vodă, Grue o urmează.

SCENA VII

VODĂ, BOIERII, apoi GRUE

VODĂ, spre ușa pe unde a ieșit Clara.

Ah! te-aștept! Intr'o căpcană bine 'ntinsă vei pica!?

Merge la ușa culei și o deschide.

Ascultați, boieri.

Toți intră în scenă și înconjoară pe Vodă.

La noapate, Doamna Clara va 'ncerca
 Să'și îndeplinească crima. Maneo, și'ncă trei cu tine,
 —Aldea, Murgu și Herescu,—veți rămâne-aci, cu mine.
 Iacă ușa.

Le arată o parte de foi din pardoseala păretelui din dreapta.

Vlad s'o 'nchiză, când aci vor fi pătruns
 Ucigașii.

Către ceilalți.

Voi, fiți gata dacă nu vom fi de-ajuns.

Boierii pornesc spre culă. Vodă vede pe Grue care intră și
 aleargă la ei.

Ei?

Ei vorbesc puțin încet.

Prea bine !

Către boieri.

Doamna Clara ține sfat la ea, cu Pala.

Către Grue, care îi îndeplinește porunca.

Stinge tot.

Către boierii cari, cu spadele goale, își iau posturile și se ascund sub perdelele uraniscului ; Vlad lângă ușa tainică din dreapta.

De-acum, tăcere !... să nu dea cu bănuiala
Că nu sunt cu totul singur.

Toți dispar. Scena rămâne luminată numai de candela icoanei dela capul patului domnesc și de strălucirea cerului prin ferestra din fund. Vodă duce pe Grue înăuntrul uraniscului, lângă iconostas.

Grue, credinciosul meu,

Tu aci.

Grue îi sărută mâna. Vodă mai privește odată în preajma sa, apoi se întoarce către icoană, își scoate cușma :

De-acum, stăpâne, luminează robul tău.

Vodă intră sub uranisc și se 'ngenunche pe iconostas, Grue trage perdeaua. După o tăcere, se aude glasul lui Vodă, rugându-se.

Tatăl nostru cel din ceruri ce privești, cu bunătate
Sufletul pătruns aieva de cereasca ta dreptate,
Dacă 'n cumpăna de față în ispită am căzut
Și 'n al legii păs și-al țării pe-al meu numai 'l-am văzut ;
Dacă crima pregătită încă nu-i așa de mare,
Ca, 'n sfârșit, să 'ndrituiască dorul meu de răzbanare,

Dacă, către ei și tine, însuși am păcătuit,
 Intr'atât că chiar eu crima să le-o fi îndrituit;
 Dacă rea 'mi-e judecata, dacă fapte lor e bună.
 Atunci, lasă, Doamne drepte, junghiul lor să mă răpună
 Însă,—dacă datoria mi-am făcut-o pe pământ:
 Dacă m'am ținut, apururi, de cerescul tău cuvânt:
 Dacă'm suferit destulă umilire și ocară
 Pentru sfânta ta credință, pentru-această blândă țară;
 Dacă vremea e împlinită, dacă ceasul a sunat,
 Capul să'l ridic de-asupra celor ce l-au închinat —
 Atunci, Doamne-a tot puternic, fi'mi și-astăzi de izbavă
 Pentru-a țării, a domniei și-a credinței tale slavă...

Urmează o lungă tăcere. Apoi, ușa tainică se deschide încet.
 Intră Doamna Clara, Pala și alți doi ucigași; ei se apropie cu
 grijă de patul domnesc, Doamna trage perdeaua, ucigașii dau să
 năvălească, dar încremenesc văzând pe Vodă în genunchi, cu
 ochii pe icoană. Doamna îi asmute, simulge pumnalul din mâna
 unuia din ei și se repede; dar Grue îi sare înaintea și o duce de
 brațul înarmat pe când boierii se năpustesc asupra ucigașilor.
 Cortina cade repede, astfel ca să nu se poată vedea deslușit
 măcelul ce urmează.

NB. — In ultimul timp, unii spectatori mi s'au plâns că
 întinericul din scenă nu le-a permis să vadă amănuntele ac-
 țiunii mimate după sfârșitul rugăciunii lui Vodă. Dibăcia regi-
 sorilor constă a se folosi de rivalți și de rampă astfel încât să
 fie lumină destulă pentru ca spectatorul să nu piardă nimic
 din această scenă mută. A nu se uita că teatrul nu dă realitatea,
 ci iluzia realității. A. D.

ACTUL AL CINCILEA

Acelaş decor ca în actul al doilea. Afară, însă e noapte.
Torţele şi lampadarele din sală sunt aprinse.

SCENA I

VODĂ, MIRCEA, MUŞAT, GROZA, VLAD, MANEA, ALDEA,
ROMÂN HERESCU, MURGU, BALDOVIN.

PĂRCĂLABUL, CURȚII. Lume multă purtând arme: boieri,
căpitani, streji, etc.

Pe prispa din afară se văd câțiva crainici și pristavi
domnești. La ridicarea cortinii se aud sunând clopotele de pe la
biserici.

Vodă îmbrăcat cu mantia domnească stă pe gânduri, în jețul
dela dreapta. Deodată se aud trâmbițe. Vodă cată spre ușă
cu grijă. Intră DRAGOMIR, MIKED, boieri în arme.

DRAGOMIR

Doamne, fostu'ți-a porunca 'ndeplinită cu 'nelsnire
Căci, de cele petrecute, nimeni n'avea nici o știre.
Kaliany, cu hotnogul său călare, s'a predat.
Și, sub pajera domnească, armele le-a lepădat.
Iar vrăjmașii tăi și-ai noștri, duc la rândul lor povara
Lanțurilor făurite pentru noi de Doamna Clara.
Clopotele și pristavii, spun uimitului norod,
Din ce cursă mișelească a scăpat al lui voivod.
Gloata 'ntregă cere moartea fără judecată,
A tâlharilor de cari așa crimă fu 'ncercată.

VODĂ

Ei 'și-au ispășit-o 'ndată.

MIKED

Dar nu toți.

VODĂ

Voiu pedepsi!

Oh! și pentru dânsa ceasul ispășirii va sosi.

MIKED

Cred. Dar pentru ce la curte slobodă și-acum să fie
 Oare, încă se mai cade către ea mărinimie?
 Doamne, pune-o 'n neputință de-a mai face-o faptă rea:
 Strejuiește-o.

VODĂ, cu intenție.

Las'o, bane, să se piarză, dacă vrea

Sfetnicii se 'nchină dumeriți. O tăcere. Sunetul clopotelor
 a încetat treptat.

Aduceți'mi pe baronul Kaliany.

Pârcălabul iese de îndeplinește porunca. Intră Kaliany, desarmat
 între două streji. Pârcălabul îi poartă spada.

SCENA II.

ACEIAȘI, KALIANY

El se înaintează către Vodă, care șade pe jăț, cufundat pe gânduri.
 La apostrofa lui Vodă ridică capul și-l privește liniștit.

KALIANY

Doamne Vlade.

Mi se pare că la curtea'ți nu se știe ce se cade

Unui sol trimis de Craiul, unui sol imperial,
Către tine, Basarabe,—Domn, ce-i drept, dar Domn vasal.

BOIERII, amenințători,

Ah!

Vodă le impune tăcere cu gestul; apoi, îi face semn,
solului, să urmeze.

KALIANY

Oh! mie nu 'mi-e teamă de necazul curții tale;
Apărat sunt de solia'mi ca de nestrăpunse zale!
Și resping or'ce-apărare, fie clipa cât de grea,
Câtă vreme am pe-aceea ce 'mi-o dă solia mea.

Acelaș joc de scenă ca mai sus din partea curții și a lui Vodă,

VODĂ, după o tăcere.

Știu c'ai depășit adesea dreptul dat de o solie;
C'ai cătat, aci, să zdruncini scaunul din temelie;
Că te-ai dus chiar până-acolo să dai mână de-ajutor
Ucigașilor ce-asupra'mi încercat-au un omor:
Știu că crime sunt acestea și c'ar fi dreptate dreaptă.
Să te dau, ca pe-un nemernic, pradă gădelui ce-așteaptă;
Știu, dar nu vreau!... Până 'n ziuă dela curte vei ieși...
In trei zile cată bine peste graniță-a păși.
Singur vei pleca, căci singur ești sub pavăza soliei;
Ceilalți sunt zălog la mine, de credința 'mpărăției.
Tu, la Ludovic vei merge: îi vei spune Craiului
Că n'a fost—și nu e—Vodă Vlad vasalul lui;
Că nu mai domnește sluga lui în țara românească,
Ci eu care-am ars, în vremuri, Alba-Iulia crăiască;

C'amândoi ne-om înțelege după placul meu și-al lui ;
De-o vrea pace, pace fie ; iar de-o vrea războiu să'i spui
C'am aflat la el ducaturi, țări mănoase, scumpe scule.
Și că, 'n țara mea străbună, mai sunt Gherghițe) destule.

Către Pârcălab.

Dați'i spada...

Către Kaliany

Mergi. La curte până mâine vei șede.

Kaliany iese. Către Dragomir.

Pân' la Făgăraș să'l ducă un sutaș, din streaja mea.

SCENA III

VODĂ, către Pârcălabul curții, luându-l de-o parte.

Când pornește 'ntâia ceată de robiți la mânăstire?

1. a) Ludovic I. *Lajos*, în ungurește (1326—1382) zis Cel Mare e succesorul tatălui său, Carol Robert care, voind să cucerească Valahia (Muntenia), își văzuse armatele zdrobite la *Gherghița* (întâia treime a veacului XIV) de către Alexandru Vodă Basarab, tatăl lui Vladislav IV Basarab (Vlaicu—Vodă).

Rege al Ungariei în 1342, Ludovic fu proclamat împărat în 1370, după anexarea Bosniei, Herțegovinei și Dalmației. Voind să cucerească și Muntenia, el nu a fost mai fericit decât tatăl său, de oarece armatele crăimii fură învinse de Vlaicu-Vodă căruia pentru a obține pace, îl recunoscă Ducatul Făgăraș.

b) Mulți cititori — unii erau chiar istoriografi — m'au întrebă :

— Ce e *Gherghița*?

— E numele unei victorii splendide a Românilor contra crăimii în întâia treime a veacului XI.

Faptul atâtor întrebări dovedește că nu se mai înțelege, astăzi aluzia făcută de Vodă la un eveniment pe atunci cunoscut bine

PĂRCĂLABUL

Cum s'o face ziuă.

VODĂ

Dânsa ştie?

PĂRCĂLABUL

I s'a dat de ştire
Ca de o taină ce din gura'ți un prieten ar fi prins.

VODĂ

Bine, bine.

Se duce pe pridvorul din fund.

Ce de facile ! Parcă târgul s'a aprins.

Boierii, cari au făcut loc lui Vodă, se cobor în grupuri.

de toată lumea și prin urmare, și de Kaliany (probabil, în viață, când se dăduse bătălia dela Gherghița).

Să lămurim dar această aluzie. *Gherghița*, era o mănăstire clădită pe piscul Carpaților, în codrii, cam în actualul județ Jiu. În această localitate s'a înfăptuit, de către Alexandru Vodă Basarab tatăl lui Vlaicu, cea mai crâncenă înfrângere a Ungurilor. (Actualul spătar Dragomir luase și el parte la această bătălie). Acolo a pierit mai toată nobilimea ungară din armata crăiască, marele cancelar al Ungariei și alți doi prinți palatini. Vodă Alexandru, pentru a pomeni locul acestei lupte glorioase, ridică din stânci de piatră, nu departe de mănăstire — și cu fața spre Ungaria — trei stâlpi de piatră, pe cari erau săpate numele celor trei prinți palatini. Istoriograful ungar Engel (pe la sfârșitul veacului XVIII, deci aproape cinci veacuri mai târziu) povestește că a văzut însuși acești stâlpi, mâncați de rugina vremii. Mănăstirea Gherghița, însă, fusese mistuită de un incendiu. (Vezi Șincăi).

MANEA, către Vlad Dobceanul,

De ieri pân' acuma, vere, ce de fapte!

VLAD

Ce de fapte
 Încă pot să se ivească în acest sfârșit de noapte!

BALDOVIN, în alt grup, alături de Mircea,

Bietul Pala. Vezi! Ieri moartea nu degeaba 'l-a 'ncercat.
 Astăzi l-a 'lovit.

ROMÂN HERESCU

Așa e.

MURGU

Ce frumos cânta!

ALDEA

Păcat.

MIRCEA, aparte

Da, păcat? Oh, simt în suflet că al meu păcatul este;
 Eu l-am 'omorît.

BALDOVIN

Dar dacă Vodă nu prindea de veste
 Hei? așa-i că unguroaica'l ucidea prea frumuseț?

MURGU

Chiar așa, bătu-o-ar focul!

BALDOVIN

Eu nu mă pricep de fel
De-a ieșit din vălmășeală teafără...

ALDEA

Ba, mie'mi vine.
Că de-o ajungea vre-un paloș, Vodă mi'l ținea de bine.

BALDOVIN

De ! mai știi ?

MIRCEA, aparte.

Oh ! au dreptate ! Vodă Vlad își răzbuna.
Și trădarea mea pe Doamna 'n ghiara morții o mâna !
Ea pe Anca 'mi-o dăduse !... Dacă Vodă mă 'nșală !...
Câte chinuri într'un suflet !... Indoială, îndoială !...

Se aude din afară mugetul mulțimii, un zgomot de luptă
Grue intră repede și vorbește cu Vodă.

VLAD, în grupul său,

Ian 'ascultă !

MANEA

Ce se 'ntâmplă ?

VLAD

Parcă e orașu 'n foc !

Vodă s'a coborât în mijlocul scenei și a vorbit animat cu
Pârcălabul

VODĂ, încet Pârcălabului

Înțelege-mă !

PÂRCĂLABUL

Da, Doamne.

VODĂ

Fie-ți mâna cu noroc !...

Pârcălabul iese grabnic. Vodă urmează tare către Dragomir

Tu, la tabără : hotnogul de-o mișca măcar din deget...
Fără milă ! In această noapte mila e un preget.

Dragomir iese, urmat de câțiva căpitani. Vodă vorbește
câtre cei de față, deslușind ce se petrece.

Niște venetici de-ai doamnei, streji, călugări, slujitori,
Cari 'ncearcă să sloboadă capii lor din închisori.

Boierii fac o mișcare ca cum ar fi gata să dea piept ;
Vodă îi potolește cu gestul.

Pentru cine vrea să intre, ușa temniței se lasă
Larg deschisă ; dar, se 'nchide, pentru cine vrea să iasă
N'aveți grijă : pârcălabul e om meșter la nevoi.
Și, la urmă, Grue spune că norodul e cu noi.

El se urcă, cu Grue, spre pridvor și cată mereu în afară
cu nerăbdare. Boierii rămân în planul întâi.

BALDOVIN

Vodă, zău, mă bate gândul că le-a 'ntins înc'o capcană.

ROMÂN HERESCU

Prada de călău, fârtate, se alege pe sprânceană.

ALDEA

Ce călău? Eh! Ştiu eu cine-o să le facă de prohod:
N'a umblat de geaba Grue toată noaptea prin norod.

MIRCEA, aparte,

Vai! ce groază!

MURGU

Grue ăsta ştie multe.

VLAD

Multe face.

MANEA

Il şi preţueşte Vodă...

BOIERUL, BĂTRÂN

Că'l pricepe şi că tace, tace...

SCENA IV

ACEIAŞI, ANCA urmată de SANDA.

Anca intră într'o fugă din dreapta. Vede pe Vodă şi se aruncă
la picioarele lui.

VODĂ, ridicând-o

Anca? Ce te-duce?

MIRCEA, aparte,

Anca?

ANCA

Să fii bun pân' la sfârșit

Mama!

VODĂ, făcându-se că nu înțelege,

Mama ta?

ANCA

Oh! Vlade, cât de crâncen ți-a greșit
Iart'o, scap'o—Pentru mine, pentru dragostea fierbinte
Ce ți-o port.

VODĂ

Să scap pe Doamna? De ce lucru?

ANCA

Doamne sfinte!
E 'n primejdie de moarte! Ce? Nu știi? Nu ți s'a spus?

VODĂ

Nu, nimica.

ANCA

Dela curte a fugit, în târg s'a dus...

VODĂ

Ce?

ANCA

Da, cu câți-va tovarăși... Dar norodul, în vâlvoare,
I-a recunoscut ! Și-acuma...

Afară, strigăte de biruință și răcnete de moarte.

Oh ! n'auzi !... O să'i omoare !..

VODĂ

Unde ? Ce fel ?

ANCA

Nu știu ! Scap'o, scap'o pentru Dumnezeu !

VODĂ

I s'a 'ntors în mână fierul ce 'ndreptase 'n pieptul meu.
Fie !

Către boieri.

Alergați !.. Cu viața, înc'odată, să'mi rămână
Dar datoare.

Boierii s'au repezit dar se întâlnesc în ușă cu Pârcălabul.

Pârcălabul !

PÂRCĂLABUL

Doamne, mi-au scăpat din mână
Câțiva temniceri de Doamna, cum se vede, cumpărați.
La porunca-i, slobozică papistașii 'ntemnițați ;
Dar norodul ce-auzise clopotele, se-adunase ;
Ii văzu, dădu năvală cu topoare și cu coase,
Astfel că răzvrățitorii, de mulțime fugăriți,
Erau pân' la cel din urmă, când sosii, măcelăriți.

ANCA, sfâșietor,

Mama ! Doamne sfinte ! mama !

VODĂ, mângâind-o,

Surioară.

PÂRCĂLABUL

Doamna Clara

A scăpat cu viață.

ANCA, tresărind de bucurie,

Mama ?

VODĂ, pe jumătate mulțumit de aceasta,

Ah?... 'Mi-ai ridicat povara

După suflet, pârcalebe. Da. Și... ce fel a scăpat ?

PÂRCĂLABUL

Mulțumită însăși urii ce norodul 'i-a jurat :
 El n'a sfâșiat-o 'ndată căci voia s'o arză vie.
 Rugul se și ridicase, se-aprindea...

ANCA

Ce grozăvie.

PÂRCĂLABUL

Intr'o clipă Doamna Clara răsticnită fu pe el.,
 Dar, deodată, prin mulțime, năvăli un căușel,
 Străbătu la rug, din flăcări smulse jertfa leșinată,
 Și pe când dădeau strejerii piept cu gloata 'nverșunată
 El, amenințat cu moartea de norodul răsculat,
 Izbuti s'adăpostească viața doamnei în palat.

Arată spre fund.

ANCA

Oh ! alerg la ea.

VODĂ

Da. Du-te.

Anca iese repede prin fund. Vodă șade pe jeț și se confundă pe gânduri. Dar se face o mișcare în fundul sălii : boierii se dau îndărăt uimiți și apare în ușă Doamna Clara, despletită, cu stracle în dezordine, rupte și pătate de tină, sprijinită pe Anca și urmată de câteva femei. Ea înaintează în tăcere până la jețul lui Vodă. Intr'un grup, unde se discută, Aldea exclamă, arătând pe Părcălabul.

ALDEA

El ; mă prind, că, de-astă dată

N'a brodit-o.

BALDOVIN

De ce, vere.

ALDEA

Că nu trebuia scăpată.

SCENA V

ACEIAȘI, DOAMNA CLARA, etc.

CLARA

Doamne Vlade, mă privește.

VODĂ, sărind în picioare

Doamna Clara ! Tu aci !

CLARA

A mă mai lupta cu tine ,nu m'oiu îndărătnici.

VODĂ

Ucigaşa !

CLARA

Da. Ascultă. Suntem două inimi crunte
Noi și-aceleași gânduri negre ni se zugrăvesc pe frunte.
Milostiv te crede lumea, dar nu eu, căci te ghicesc.
Nu mai sunt primejdioasă, deci am voie să trăiesc.

VODĂ

Sfânt se face orice mijloc pentru-a țării apărare !
Și că țara 'mi-am scăpat-o jur aci păcatul mare :

Curtea își manifestă zgomotos bucuria. Când zgomotul
se liniștește, Vodă continuă, adresându-se Clarei:

Ucigașă ! Tu, cu junghiul încercași a mă lovi,
Eu, mă fac călău, de-e vorba neamul a mi'l izbăvi !

Curtea își manifestă zgomotos aprobarea.

CLARA, într'un răcnet,

Vorbe late ! Vorbe late !

Către Vodă

Oh ! fățarnic ! tot fățarnic,
Dar o să te-ajungă, Doamne Vlade, ceasul cel amarnic !
Toți ca mine 'n astă noapte, Vlade, nu vor fi trădați ;
Toți, toți, fără să lovească n'o să cadă 'njunghiați.
Unul va fi mai destoinic, va străbate pân' la tine
Și... Atunci îți vei aduce-aminte, poate și de mine.

Pentru a curma o scenă între mamă-sa și frate-său, scenă
dureroasă pentru ea, Anca trage și pe Clara spre ieșire.

Iacă ruga ce voiu face pururi Domnului ceresc
Din tot sufletul cu care te urăsc, da, te urăsc !

Iese prin dreapta cu Anca și urmașele lor. Boierii,
învrăjbiți, se năpustesc în spre ușă.

SCENA VI

Aceiași, afară de Doamna Clara, Anca, etc.

VODĂ, oprește boierii ; apoi către Pârcălab :

Pârcălabe, știi porunca, te privește : mâine seară,
Vreau să știu c'a fost închisă la Znagov această fiară !

Intră Drăgomir. Vodă merge la el cu aer de 'ntrebare

DRAGOMIR

Parte 'n beciuri, parte...

VODĂ

Bine.—Costeo, Grozo, dragii mei.
Mergeți la Moldova soră pentru mântuirea ei ;
Ce-ați văzut c'aci făcut-am, noi, în țara românească,
O veți face voi acolo, pentru legea creștinească,
Pentru sfântul drept al țării, pentru neamul ei străbun
Căci e sfântă râvna voastră și nu 'ngăduie răsbun *)).

COSTEA

Fii slăvit, în duhu'ți ager ce 'n adânce-i prevedere,
Doamne, pentru neamul nostru pregătit-a o 'nviere.
Dar, în cumpăna de față, când te bat așa nevoi,
Nu se cade vrăjmășia s'o lovim întâi la noi ?

*) Scris cu s răsbun e un substantiv care însemnează întârziere
răspuns, păsuială.

VODĂ

Mergi în tihnă la Suceava; să n'ai grijă despre mine;
 Pentru Mikloş palatinul am eu tot ce se cuvine.
 Te trudeşte papistaşa cu grozavul ei blestem?
 Zică! Dumnezeu n'ascultă de păgâni, deci nu mă tem.
 Nu mai sunt, aci, în juru-mi, decât suflete curate,
 Lasă. Birueşte-acolo precum eu aci, Muşate.

COSTEA

Voiu căta măreaţa 'ţi pildă s'o urmez. Dar ce Voivod
 Ai merit Moldovei?

VODĂ

Pregăteşte 'ntâi acest izod!

Şi, când totul va fi gata, fii pe pace, 'ţi-l voiu spune.

Vodă lasă pe Costea şi merge spre fund, unde vorbeşte
 cu Grue şi cu Dragomir. Costea se închină şi merge spre boeri
 care'l înconjoară şi'l felicită, ca şi pe Groza.

MIRCEA, aparte

Se codeşte... nu răspunde la 'ntrebarea ce 'i-o pune
 Costea. Pentru ce? Mă 'nşală! Da, mă 'nşală! 'I-am
 scăpat

Viaţa şi mă 'nşală! Pentru ce? De ce sunt vinovat?
 Să'mi răzbun? Să mai îngădui? Până când? Oh! ce
 rămâne

De făcut?... Blestemul Doamnei?... Luminează-mă,
 Stăpâne.

Luminează-mă!

Se aude sunet de bucium la poarta curţii.

VLAD, ascultând buciumul de afară.

Ascultă!

MANEA

Glas de bucium a sunat!

VLAD

Cine-o fi?

MURGU

In toiul nopții!

ROMÂN HERESCU

Și la curte!

VLAD

E ciudat.

VODĂ, care s'a coborît cu Grue.

L-a găsit pristavul nostru, Grue.

UN COPIL, DE CASĂ, intrând,

Doamne, o solie.

Dela kralul Simon Stareț, aliatul tău.

VODĂ

Să vie.

MIRCEA, aparte

Ah! voiu ști dar adevărul! Indoiala va înceta!

La un semn a lui Vodă, boierii se grupează în jurul jețului
din dreapta, pe care se așează el. Intră solul sârbesc,

SCENA VII

Aceiași, SOLUL SÂRBESC.

El intră cu urmași săi, vine până în fața lui Vodă, și i se îngenunche.

VODĂ

Bun sosit la curtea noastră.

SOLUL

Să trăiești, Măria Ta.

VODĂ

Scoală. Sufletul 'mi-e dornic să te-asculte. Cuvântează

SOLUL

Prea slăvitul Simon Stareț, kralul nostru, îți urează,
 Pentru tine, mare Doamne ! cum și pentru neamul tău,
 Zile line și mănoase întru bunul Dumnezeu.
 După ce-ascultă scrisoarea 'ți îndeulng porni a plânge,
 Dar, apoi dădu poruncă oaste grabnic a se strânge
 Ca s'alerge, fără preget, la iubitul său vecin
 Și să-i curețe moșia de păgân și de străin.
 „Mergeți, zise el, răpuneți unjureasca vrăjmășie,
 „Ca și el să tragă spada pentru dulcea mea moșie,
 „—Căci Năpraznicul aține pururi calea or' și cui —
 „De cumva cumplita soartă 'mi-ar lovi-o ca pe-a lui”.
 Astfel se rosti voivodul. Și, dorind, prin înrudire
 Mai desăvârșit a strânge o statornică unire
 —Care 'n chiar urmașii voștri roduri veșnic va purta—
 El îți cere de soție pe Domnița, sora ta.

MIRCEA, aparte,

Oh ! de-acum atârnă soarta de-un cuvânt !... Ce va răs-
[punde?

VODĂ

Cuvântarea ta, jupâne, în adâncul meu pătrunde.
Inima mi-e 'nduioșată când, în clipa cea mai grea,
Văd cum dragostea lui Stareț înfășoară țara mea.
Măgulit sunt eu pe Simon să'l aud zicându'mi frate !
Iar moșia mea va ține ca, la rându-i, să se-arate
Credincioasă, dacă soarta și pe el 'l-ar prigoni :
Măgulită-i și Domnița, sora mea, de-a se uni
Cu bărbatul care pune, pe-a ei frunte feciorească,
Cu cununa de soție și coroana sa domnească.
Măine, te-oiu primi, cu fală și mai cuvenit alai,
Ca 'nvoiala mea domnița s'o 'ntărească din viu graiu.

MIRCEA, aparte,

Totul s'a sfârșit !

VODĂ

Acuma, dragă oaspe, mergi cu bine.

SOLUL

Să trăiești, mărite Doamne.

MIRCEA, aparte,

Ba să moară ! Și, prin mine.

Solul iese cu urmașii săi

SCENA VIII

ACEIAȘI, afară de solul sârbesc.

VODĂ

Pârcălab, vreau poporul meu să fie 'nștiințat
De unirea și 'nrudirea care-aci s'au încheiat
Ca să pomenească țara, ca pe-o zi de praznic mare,
Ziua când din letopiseț 'și-a șters anii de 'nchinare,
Iar, eu, m'oiu ruga la Domnul și'i voiu mulțumi zmerit,
Că de mâna ucigașă 'n astă noapte m'a ferit.
In biserica domnească să mă 'nconjure norodul;
Nicodim va zice slujba.

Senzație. Boierii, comentând, formează grupuri.

MIRCEA, aparte.

El îți va sluji prohodul.

MANEA, în grupul din extrema stângă.

Veste bună pentru Țară.

VLAD

Pentru Țară, așa e,
Pentru Domnul Mircea, însă, nu prea.

MANEA

Dar de ce?

VLAD

ă iubește pe Domnița Anca.

MANEA

Și?

COSTEA MUȘAT

Iubirea

E putere foarte mare. Prin ea ni se schimbă firea :
 Dintr'un om cinstit, s'ajunge cine știe ce pungaș ;
 Din boier înalt la suflet, un mișel, un ucigaș.
 Vezi, amorul zăpăcește. Câteodată ne învață
 Să facem o nebunie, cel puțin o boroboată.

Părcălabul a ieșit, cu crainicii și pristavii. Vodă, sprijinit de
 Grue, se urcă pe pridvor prin care se vede cerul înălbit de zorile
 zilei. Mircea îi urmărește mișcările, strecurându-se printre grupuri.

VODĂ, pe pridvor.

Grue, vechiul meu tovarăș, pavăza și brațul meu,
 Iacă zorile ce 'n neguri le zăream, doar tu și eu.

S'aud afară trâmbițele crainicilor. Ca însuflețit :

Mi-am redobândit Coroana, iar sunt Domnul Țării mele !
 Uite cum se șterg, pălite, de pe boltă, mii de stele,
 Când de zori s'anunță firii soarele biruitor,
 Astfel, când se 'nalță fruntea mea de Domn stăpânitor
 Pier în preajma mea dușmanii, mi se luminează zarea !
 Tot se 'nchină, se 'ngenunchie tot, tot, tot.

MIRCEA, sărind la el, cu pumnulul, ridicat

Uiți răsbunarea !

El se năpustește asupra lui Vodă. Dar Grue, care-i observă
 apucăturile dela începutul actului și'l pândește din ochi, se
 repede înaintea lui. Se produce o vâlmășeală, boierii sărind
 din toate părțile.

VODĂ

Ah ! mișelul !

VLAD

Stai !

MANEA

Păzește !

MURGU

Doamne Mirceo !

BALDOVIN

Nu lăsa !

ROMÂN HERESCU

Ține'l bine !

COSTEA

Ticălosul !

Boierii au apucat și dezarmat pe Mircea. Vodă se scoboară în scenă, înconjurat de câțiva.

GROZA

E rănit Măria Sa !

VODĂ

Nu, nu sunt rănit !

MIKED

Dar iată sânge.

COSTEA

Măinile 'ți-s pline.

VODĂ

Da, adevărat ! De unde ? Eu nu sunt rănit. Dar cine, Cine ? Căutați !...

Boierii se privesc și Vodă, întorcându-se spre fund, vede pe Grue, care coboară spre el, impleticindu-se.

Ah! Grue! Grue! El! El!

Vodă aleargă la Grue, îl primește 'n brațe și vine în față sprijinindu-l.

Ești rănit,

Grue? Vorbește...

Grue face o sforțare, dar se prăvălește la pământ.

Grue!

Vodă se 'ngenunchie, susținându-l.

Doamne! cum a 'ngălbenit!

Oh! mi 'l-a ucis, de sigur! Grue!

Il ridică în brațe. Grue face o mișcare de durere,

Da, te doare...

Stai! așa!

Il așează binișor cu capul pe genunchiul său. Grue îi caută mâna.

Ce vrei?

Grue, care i-a luat mâna, o duce la gură și o sărută lung.

Răspunde e mai bine?

Grue răstoarnă capul, se întinde, își dă sufletul.

Grue! Moare

Moare!... Grue! Doamne sfinte! moare! Grue!

Il ridică 'n brațe, îl pipăc.

Mort! e mort!

Oh! deșert va fi de-acuma sufletul ce'n mine port!

Oh! oh! Grue! Vai de mine! Grue!... Doamne mi se frânge

Inima! Oh! Oh!...

Toți cei de față dau în genunchi.

MIKED, care a ngenunchiat lângă mort.

Stăpâne..

VODĂ

Plângi, Mikede? Oh! va plânge
Obștea 'ntreagă-a țării noastre, din român pân' la boier,
Când va ști ce suflet mare 'napoiatu-s'a la cer.

Vodă se scoală din genunchi, își scoate dulama de Domn
și o asvârlă pe trupul lui Grue.

Bane, vreau să i se facă pogribanie domnească.
Iată'i giulgiul.

Câțiva boieri ridică trupul lui Grue și ies cu el prin stânga.
Vodă cu brațele întinse cuvântează.

Grue! Grue! ca pe veci să pomenească
Datina moșiei tale dragostea ce 'i-ai purtat.
Fi-vei la piciorul stranei Domnilor înmormântat.
Căci în tine, biet române Grue, fost-au întrupate
Insușirile de suflet în popor adânc! săpate!
Și, prin tine, 'n el găsit-am, când restriștea mă lovea
Singurul statornic reazăm ce-am avut în țara mea.

Boierii fac către Vodă un gest de mâhnire: el le răspunde.

Da! căci v'a citit în suflet inima'mi îndurerată:
Toți v'ați îndoit de mine, toți m'ați renegat vre-odată;
Pentru toți, cândva, cocoșul lui Sân Petru a cântat...
Numai el, poporul, fostu'mi-a statornic ne'ncetat,
El, ce suferă, ce tace, ce iubeste, și ce crede
Fără-a cerceta, în Domnul pus de datină, Mikede!
Și ce, pururi, cade jertfă când, în vremuri de nevoi,

Desbinarea se strecoară sângeroasă printre noi!
Grue, Grue! Vai! sărmanul!

Își întoarce ochii și vede pe Mircea între streji. Intr'un imbold
își trage paloșul și se repede la el răcnind:

Câine!

Miked, Dragomir și alții îl rețin. Toți s'au sculat în picioare.
El atunci se stăpânește, își pune paloșul în teacă.

Da, aveți dreptate:

Așa crime nu se cade să rămână ne'nfierate,
Nici să piară osânditul de-așa paloș fulgerând,
Ci de funia menită ucigașilor de rând.

Mircea face un gest de revoltă.

Ah! te doare, te rănește, 'ți-e osânda grea și crudă.
Nu? Dar spune, suflet negru, cuget buimăcit de ciudă,
Ca să făptuești aceasta, ce duh rău te-a prididit?
Spune!

MIRCEA

Vrednic sunt de moarte, dar să mor nedosădit.

VODĂ

Moartea? Zău! Pentru-așa crime crezi că e 'ndestulă-
[toare?

MIRCEA

Chinuri? Nu mă tem, în mine, chinuri port cotropitoare,
Le-am cătat tămăduire 'n răsbunare-asupra ta,
Dar de ele numai moartea, blânda moarte, m'a ierta.

VODĂ, pauză. Apoi cu exaltare,

Chinuri? Tu vorbești de chinuri? Chin, a inimii bătaie?

Chin? o clipă de nădejde, o 'mboldire, o văpaie
 Ce s'aprinde c'o privire, ce cu-o lacrimă s'a stins
 Și din care numai rodul fără vlagă iese 'nvins!
 Chinuri! Dar deșteaptă'ți mintea, dar te uită 'n neagra
 [zare!

De ești om, fă'ți ochii roată peste țară și hotare.
 Chinuri!... Dar privește sânul bieteii noastre de moșii.
 Numără, de poți, pe dânsul urmele de vărjmășii;
 Prin palaturi, prin colibe, jos, la șesuri, sus, la munte!
 Sabie și foc, din vale, din deal, sabie și foc!
 Ani de groază și de sânge mulți!... de liniște, de loc!
 Veșnic lupta, pentru lege, veșnic lupta pentru nume,
 Mor flăcăii înainte de moșnegi și chiar de mume!
 Roșul focului pe ceruri, roșul sângelui pe-ogor;
 Dacă mor de fier sau pară chiar ei nu o știu, dar mor;
 Și, murind, sărută sânul țării mume, căci îi doare
 Plânsul ei bătrân pe-obrajii încă-a unui fiu ce'i moare!
 Și sunt veacuri de când unii după alții anii fug
 Și de când această țară nu e, vai! decât un rug
 Unde mucenicii noștri, muritori într'o credință,
 Moștenire'și lasă vлага și nădejdea'n biruință!
 Rug pe care se tot urcă, nesătui, moștenitori,
 Ucenicii biruinței amânate-atâtea ori!...
 Iată chinurile noastre, și cu ele, doruri, vise,
 Iată chinurile mele, ale unui domn român,
 Pe moșia strămoșească 'n lung și 'n lat, cu sânge scrise!..
 Basarab, de sine vrednic și de numele-i bătrân,
 Pe când tu, tu... Ce văd... plânge?

MIKED

Doamne!

DRAGOMIR

Doamne!

MIRCEA

Mi-e rușine.

MIKED

Pocăința este cazna sufletului.

VODĂ, indurerat, ca pentru sine

Grue !

DRAGOMIR

Cine

N'a păcătuit... !

COSTEA

E tânăr.

VODĂ, idem,

Grue ! Vai !

MIRCEA, sculându-se,

Măria ta,
 Sunt nevrednic, și nevrednic fi-voiu chiar de m'ai ierta !
 Dar să 'ngăduie mărirea sufletului tău, stăpâne,
 Să mă urc și eu pe rugul vitejiilor române !
 De rugina mișeliei să nu'mi fie gergul ros !
 Să nu mi se stingă viața, cât o fi, făr' de folos !
 Să simțesc, și eu, ca tine, chinurile țării mele !
 Rănile-i de veci deschise, lacrimile'mi să le spele !
 Și să mor ca morții noștri, după pilda ce au dat.
 Plâns de tine, cum e Grue, și de Dumnezeu iertat.

VODĂ, idem,

Grue vai !

MIKED

Mărite Doamne, miluește-atâta jale.

COSTEA

Duhul lui văzu lumina..

DRAGOMIR

S'a robit Măriei Tale.

Toți întind mâini rugătoare. Vodă face un gest solemn;
o tăcere.

VODĂ

Toți v'ați îndoit de mine.

Către Mircea

Să te crez?

MIRCEA

Pe Dumnezeu...

VODĂ, întrerupându'l,

Nu, taci!

Tainic luându'l la o parte

'Mi-ai ucis pe Grue, pavăza și brațul meu!
Mă pricepi! Fii... ce a fost Grue!Joc de scenă. Mircea face un gest ca și cum ar întreba:
Eu? Vodă răspunde din cap: Da.

MIRCEA

Te 'nțeleg și jur!

GLOATA, afară.

Trăiască.

Vodă Vlaicu!

Vodă, sprijinit de Mircea, îndemnat de Dragonir și de Miked,
merge cu el la pridvor și se arată poporului. Se face tăcere.

VODĂ

Să trăiască țara noastră românească !

GLOATA, afară.

Să trăiască ! să trăiască ! Ura !

VODĂ

Drag norodul meu,
Tine datina străbună ca credința 'n Dumnezeu !
E nemernic cine-o uită ! Datina e legătura
Sfântă dintre Domn și tine...

GLOATA, afară,

Ura ! Ura ! Ura ! Ura !

Cortina cade în timpul uralelor.

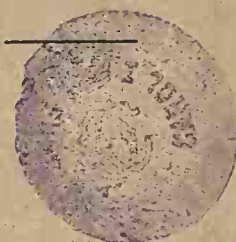

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Notițe biografice	2
Precuvântare.	7
Inchinare.	9
Personagiile	13
Aristide Demetriad în rolul lui Vlaicu Vodă.	15
Actul I, Scena I.	17
" II.	24
" III.	29
" IV.	31
" V.	49
Actul II, Scena I.	59
" II.	68
" III.	75
" IV.	78
" V.	81
" VI.	84
" VII.	85
" VIII.	87
" IX.	98
Actul III, Scena I.	100
" II.	103
" III.	109
" IV.	111
" V.	115
" VI.	127
" VII.	128
Actul IV, Scena I.	131
" II.	139
" III.	144
" IV.	147
" V.	149
" VI.	151
" VII.	162

Actul V, Scena	I.	165
"	II.	166
"	III.	168
"	IV.	173
"	V.	177
"	VI.	179
"	II.	182
"	VIII.	184

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
1987

BIBLIOTECA
Centrale
Universitare
Bucuresti

ACEST VOLUM S'A TIPĂRIT ÎN ATELIERELE „CARTEA ROMÂNEASCĂ” DIN BUCUREȘTI - CALEA MOȘILOR No. 62-70 REG. COMERȚULUI Nr. 311/931 SOC. ILFOV ÎN ANUL 1944.